Το Κεφάλαιο του μαρξ

για αρχάριους

κείμενο
Νταίηβιντ Σμιθ
εικονογράφηση
Φιλ Εβανς

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟ

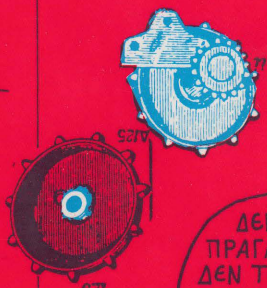

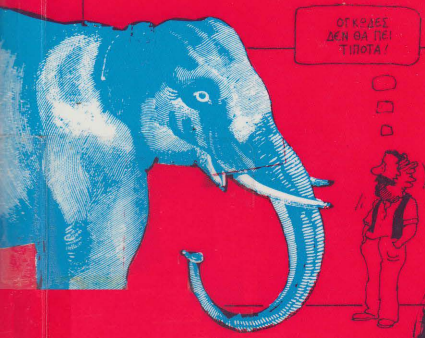

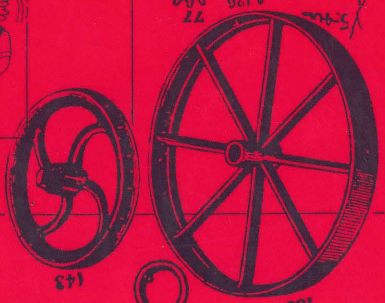

ΕΠΙΛΟΓΗ

ΤΟ «ΚΕΦΑΛΑΙΟ» ΤΟΥ ΜΑΡΞ ΓΙΑ ΑΡΧΑΡΙΟΥΣ

Τίτλος πρωτότυπου: Marx's Capital for beginners
Writters and Readers Publishing Cooperative LTD 1982
Copyright κειμένου: David Smith
Copyright εικονογράφησης: Phil Evans
Φωτοστοιχειοθεσία: «Σύγχρονη Γραφή» - Ν. Σιμόπουλος
Μητροπόλεως 82, τηλ. 266586
Φιλμ: Θωμάς Χρήστος, Κων/νου Μελενίκου 30, τηλ. 211.416
Εκτύπωση: Grapholand, Ανδρ. Γεωργίου 28
Εξώφυλλο - γραφική επιμέλεια: Γ. Αβραμίδης
Copyright για την ελληνική έκδοση: ΕΠΙΛΟΓΗ

μετάφραση: Γιώργος Παπαπαναγιώτου

ΕΠΙΛΟΓΗ'

εκδόσεις με έδρα την Θεσσαλονίκη
Β. Ηρακλείου 36
αποθήκη: Θεαγ. Χαρίση 8, τηλ. 851.353

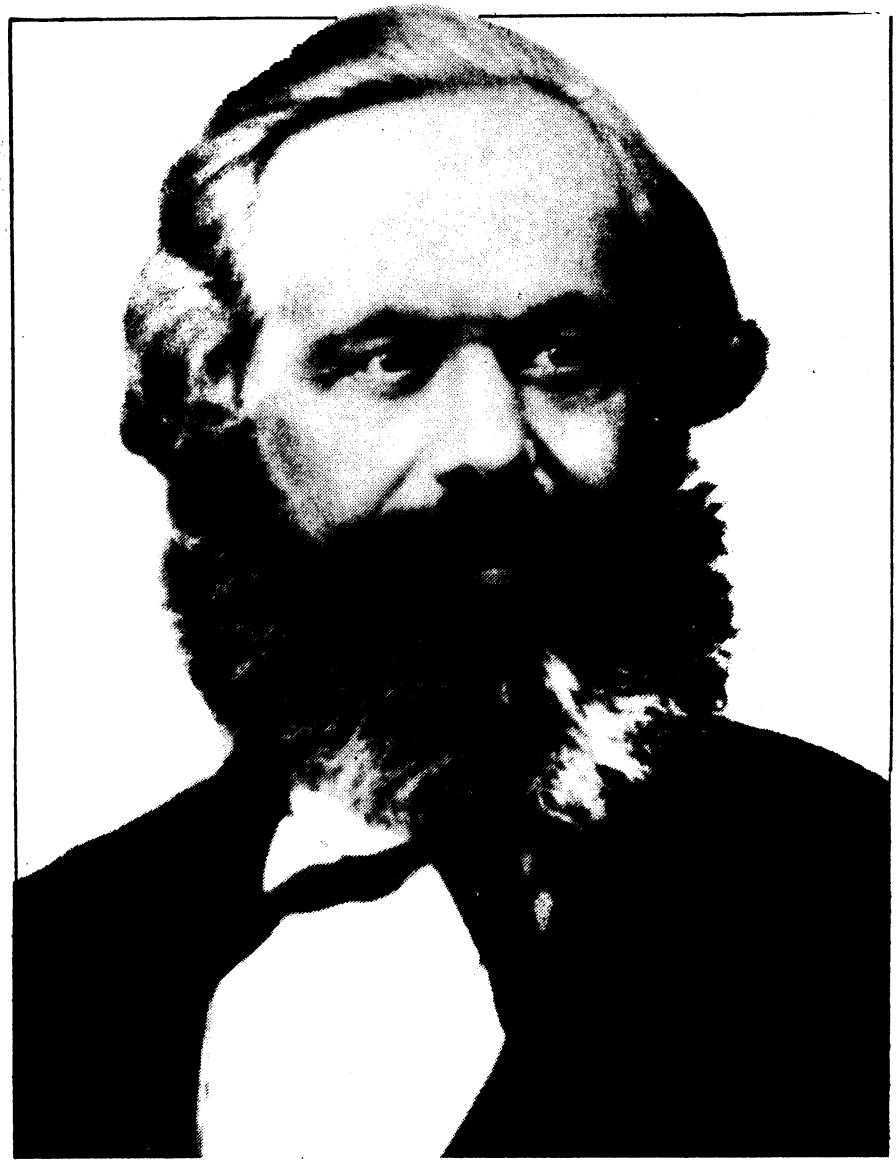

Karl Marx

1. ΤΑ ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΑ σελ. 30.
Μια τεράστια συσσώρευση εμπορευμάτων είναι ο πλούτος της καπιταλιστικής κοινωνίας. Η παραξενιά του εμπορεύματος.

2. ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΧΡΗΣΗΣ σελ. 34
Πριν από την άνοδο του καπιταλισμού, οι άνθρωποι παρήγαγαν κυρίως για την χρήση, κι όχι για την ανταλλαγή.

3. Η ΑΛΛΟΤΡΙΩΣΗ ΤΗΣ ΑΞΙΑΣ ΧΡΗΣΗΣ σελ. 37
Η αναζήτηση του κέρδους συγκρούεται με τις ανθρώπινες ανάγκες. Τα προϊόντα της εργασίας υφίστανται κακή χρήση μέσα από την ανταλλαγή.

4. Η ΥΠΕΡΠΑΡΑΓΩΓΗ σελ 41
Όταν η αγορά είναι «κορεσμένη», η μόνη θεραπεία για τον καπιταλισμό, είναι η καταστροφή των εμπορευμάτων που πλεονάζουν.

5. Η ΑΝΤΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΑΞΙΑ σελ. 44
Ο Αριστοτέλης καταπιάνεται με το πρόβλημα της αξίας. Ο Μάρξ αποδεικνύει ότι η βάση της αξίας είναι η ανθρώπινη εργασία.

6. Η ΑΦΗΡΗΜΕΝΗ ΕΡΓΑΣΙΑ σελ. 47
Είναι θεμελιώδης έννοια για την κατανόηση της ανταλλακτικής οικονομίας.

7. Η ΩΦΕΛΙΜΗ ΕΡΓΑΣΙΑ σελ. 54
Η αφηρημένη εργασία είναι το αποτέλεσμα μιας κοινωνικής πρακτικής. Αυτή προσδιορίζει την ανταλλακτική αξία ενός εμπορεύματος. Η ωφέλιμη εργασία παράγει αξίες χρήσης. Δεν υπάρχουν εμπορεύματα στη φύση.

8. Ο ΦΕΤΙΧΙΣΜΟΣ σελ. 57
Τα εμπορεύματα, στον καπιταλισμό, έχουν μαγικές ιδιότητες. Η μυθοποίηση του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής, ο αυταρχισμός και η αμφισβήτησή τους.

9. ΤΟ ΧΡΗΜΑ σελ. 64
Το χρήμα είναι το γενικό μέτρο της αξίας των εμπορευμάτων, που είναι καθολικά αποδεκτό. Ο χρυσός είναι η ισχυρότερη μορφή χρήματος.

10. Η ΣΥΣΣΩΡΕΥΣΗ ΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ σελ. 69
Το κεφάλαιο δημιουργεί το κέρδος. Ο Μαρξ λύνει το πρόβλημα του πώς εξάγεται η υπεραξία. Η κυκλοφορία εμπορευμάτων Ε-Χ-Ε και η κυκλοφορία χρήματος Χ-Ε-Χ. Οι συνέπειες του ανταγωνισμού. Ο καπιταλιστής ανακαλύπτει το εμπόρευμα που δημιουργεί αξία.

11. Η ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΔΥΝΑΜΗ σελ. 86
Το κεφάλαιο μετατρέπει την ανθρώπινη εργασία σε εμπόρευμα. Στην αγορά συνωστίζονται οι αγοραστές –οι καπιταλιστές - και οι πωλητές– οι εργάτες.

12. ΑΠΑΛΛΟΤΡΙΩΣΗ σελ. 89
Ο καπιταλισμός άρπαξε από τα χέρια των παραγωγών τη γη, τα εργαλεία και τις πρώτες ύλες. Έτσι οι παραγωγοί –χωρίς μέσα παραγωγής–υποχρεώθηκαν, για να επιζήσουν, να πουλήσουν την ικανότητά τους για εργασία.

13. ΕΝΑ ΜΑΘΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ σελ. 92
Ο καπιταλισμός γεννήθηκε στην Αγγλία. Οι προηγούμενες κοινωνίες ήταν επίσης καταπιεστικές· οπλισμένες τάξεις ιδιοκτητών ήλεγχαν την υπερεργασία.

14. ΠΩΣ ΣΧΗΜΑΤΙΣΤΗΚΕ Η ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΤΑΞΗ σελ. 97
Ο Ερρίκος Η΄ διώχνει τους αγρότες από τα χωριά. Οι ευγενείς μετατρέπουν τις καλλιεργήσιμες εκτάσεις σε βοσκοτόπους. Τα πρόβατα τρώνε ανθρώπους.

15. ΥΠΕΡΑΞΙΑ σελ. 113
Ο Έγκελς εξηγεί το μυστικό της υπεραξίας. Οι γυναίκες αναπαράγουν την εργατική δύναμη. Σταθερό κεφάλαιο και μεταβλητό κεφάλαιο.

16. ΤΟ ΠΟΣΟΣΤΟ ΤΗΣ ΥΠΕΡΑΞΙΑΣ σελ. 129
Οι κρίσεις είναι αναπόσπαστο μέρος της ζωής της καπιταλιστικής κοινωνίας. Η οργανική σύνθεση του κεφαλαίου και το ποσοστό του κέρδους. Η εντατικοποίηση του ρυθμού της εργασίας. Η πτωτική τάση του ποσοστού του κέρδους. Οι πόλεμοι και ο καπιταλισμός. Ο ταξικός αγώνας για την διάρκεια της εργάσιμης ημέρας.

17. ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΔΥΝΑΜΗ ΚΑΙ ΠΑΛΗ ΤΩΝ ΤΑΞΕΩΝ σελ. 150
Η αξία της εργατικής δύναμης αντικείμενο διαφωνιών και συγκρούσεων. Το ύψος του ημερομισθίου αντικατοπτρίζει τον συσχετισμό δυνάμεων της ταξικής πάλης. Η διάσπαση και ο ανταγωνισμός των εργαζόμενων.

18. ΚΑΤΑΡΓΗΣΗ ΤΗΣ ΜΙΣΘΩΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ σελ. 162
Η εργατική αυτοδιαχείριση και ο κομμουνισμός. Η κατάργηση του συστήματος της μισθωτής εργασίας. Φεουδαρχία, δουλεία και μισθωτή εργασία. Ο μύθος του «δίκαιου μισθού». Τα διδάγματα της παρισινής κομμούνας. Η απαλλοτρίωση των εκμεταλλευτών.

Ο Καρλ Μαρξ γεννήθηκε στη γερμανική πόλη Τρήρ, κοντά στα γαλλικά σύνορα, το 1818. Αμέσως μετά από τους ναπολεόντειους πολέμους και ένα χρόνο πριν τη δημοσίευση του πρωτοποριακού έργου του Νταίηβιντ Ρικάρντο, *Οι Αρχές της Πολιτικής Οικονομίας*.

Η βιομηχανική επανάσταση ήταν ήδη αρκετά προχωρημένη (ο Βατ είχε ανακαλύψει την ατμομηχανή το 1769) και οι φάμπρικες κατακλύζαν την Ευρώπη).

Αφού πήρε το διδακτορικό του δίπλωμα στη Φιλοσοφία από το Πανεπιστήμιο της Ιένα, στράφηκε σύντομα στην επαναστατική πολιτική. Κατέληξε στο συμπέρασμα ότι ο καπιταλισμός καταπιέζει και εκμεταλλεύεται τους εργαζόμενους. Σκοπός και φροντίδα όλης του της ζωής έγινε η ανάλυση του πώς συμβαίνει αυτό και η οργάνωση των εργαζομένων για την αντικατάσταση του καπιταλισμού με τον κομμουνισμό.

Ο Μαρξ παρέμεινε ένας φλογερός επαναστάτης μέχρι το τέλος της ζωής του. Ήταν ακλόνητα πεπεισμένος ότι η εργατική τάξη μπορεί –και οφείλει– να καταργήσει την παραγωγή για το κέρδος και να χτίσει μια κοινωνία θεμελιωμένη στην «ελεύθερα οργανωμένη εργασία», προσανατολισμένη στην παραγωγή χρήσιμων προϊόντων.

Neue
Rheinische Zeitung
Organ der Demokratie.

№ 301. Köln, Samstag, den 19. Mai 1849.

Θέλησε να πεθάνει για το χατήρι της

Σε καματώδη κατάσταση βρέθηκε, μέσα στο σπίτι του,

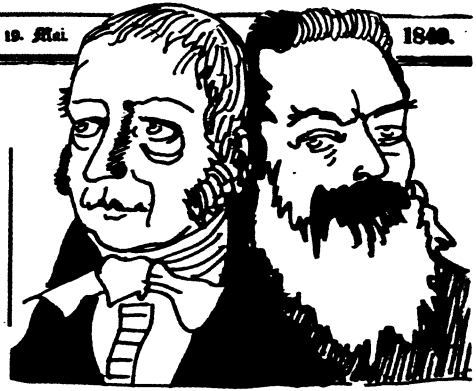

ΧΕΓΚΕΛ ΦΟΫΕΡΜΠΑΧ

Παρόλο που το έργο της ζωής του είναι το «Κεφάλαιο» –γιγαντιαίο έργο που το ανέλαβε στα μέσα της δεκαετίας του 1840 και που ποτέ δεν το ολοκλήρωσε– ο Μαρξ δεν ήταν επαναστάτης του γλυκού νερού

Μπαμπάς

«...ηγαγαν» την 17χρονη

Στα 24 χρόνια του, έπεσε με τα μούτρα στην πολιτική, σαν αρχισυντάκτης της Εφημερίδας του Ρήνου, στην απολυταρχική και οπισθοδρομική Πρωσσία του 1842. Ριζοσπάστης φιλόσοφος - κριτικός σχολιαστής του Χέγγελ και του Φόϋερμπαχ - εντυπωσιάστηκε βαθιά από μια εξέγερση των υφαντουργών της Σιλεσίας και από την αθλιότητα και την καταπίεση των αμπελουργών του Μοζέλα.

ΕΝΑΣ πατέρας μαζί με το γιο του κάθησαν χτες στο εδώ-

ριφορά του νεαρού κατηγορουμένου.

Οτι ο καλός της είχε κα-

Ο δημοσιογράφος Μαρξ συμμετείχε στους αγώνες που περιέγραφε στ' άρθρα του και υπεράσπισε τους υφαντουργούς της Σιλεσίας απαιτώντας τον σεβασμό των δικαιωμάτων τους.

ΕΚΑΝΕ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΠΑΝΑΡΧΑΙΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΤΩΝ ΑΓΡΟΤΩΝ ΝΑ ΜΑΖΕΥΟΥΝ ΤΑ ΞΥΛΑ ΑΠΟ ΤΑ ΔΑΣΗ, ΠΟΥ ΑΠΕΙΛΟΥΝΤΑΝ ΑΠΟ ΕΝΑ ΝΕΟ ΝΟΜΟ.

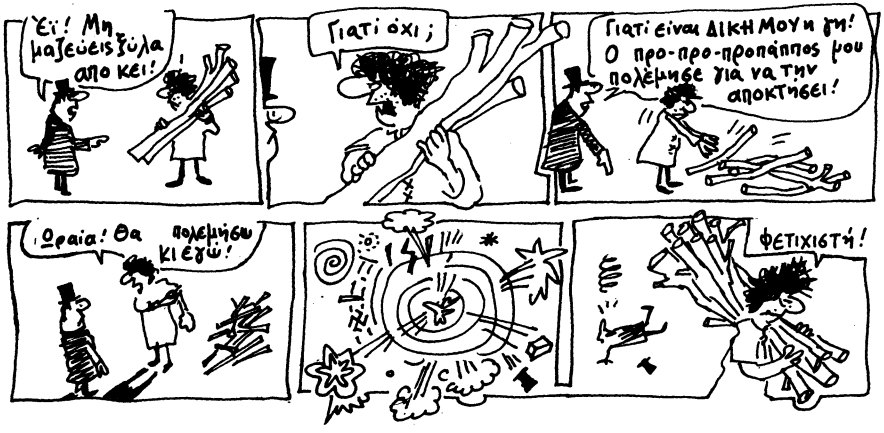

Ο Μαρξ ενοχλούσε όλο και περισσότερο τις πρωσσικές αρχές, που αποφάσισαν τελικά να κλείσουν την Εφημερίδα του Ρήνου. Ήταν ένα τόσο σπουδαίο γεγονός στα μάτια των συγχρόνων του Γερμανών, που ο Μαρξ έγινε κατά κάποιο τρόπο διάσημος: μια γκραβούρα τον παριστάνει μυθικό Προμηθέα, αλυσοδεμένο σ' ένα βράχο, τιμωρημένο επειδή είχε κλέψει τη φωτιά από τους θεούς και την παραχώρησε στη δεινοπαθούσα ανθρωπότητα.

Εγινε ταυτόχρονα διάσημος και εξόριστος. Οι Πρώσσοι τον ξωπέταξαν χωρίς περιττές ευγένειες.

Ετσι άρχισε η Οδύσσεια του Μαρξ.
Αφού απελάθηκε από τη Γερμανία, πήγε
στη Γαλλία –απ' όπου απελάθηκε και πάλι...
για να καταλήξει μετά από χρόνια στην Αγγλία.

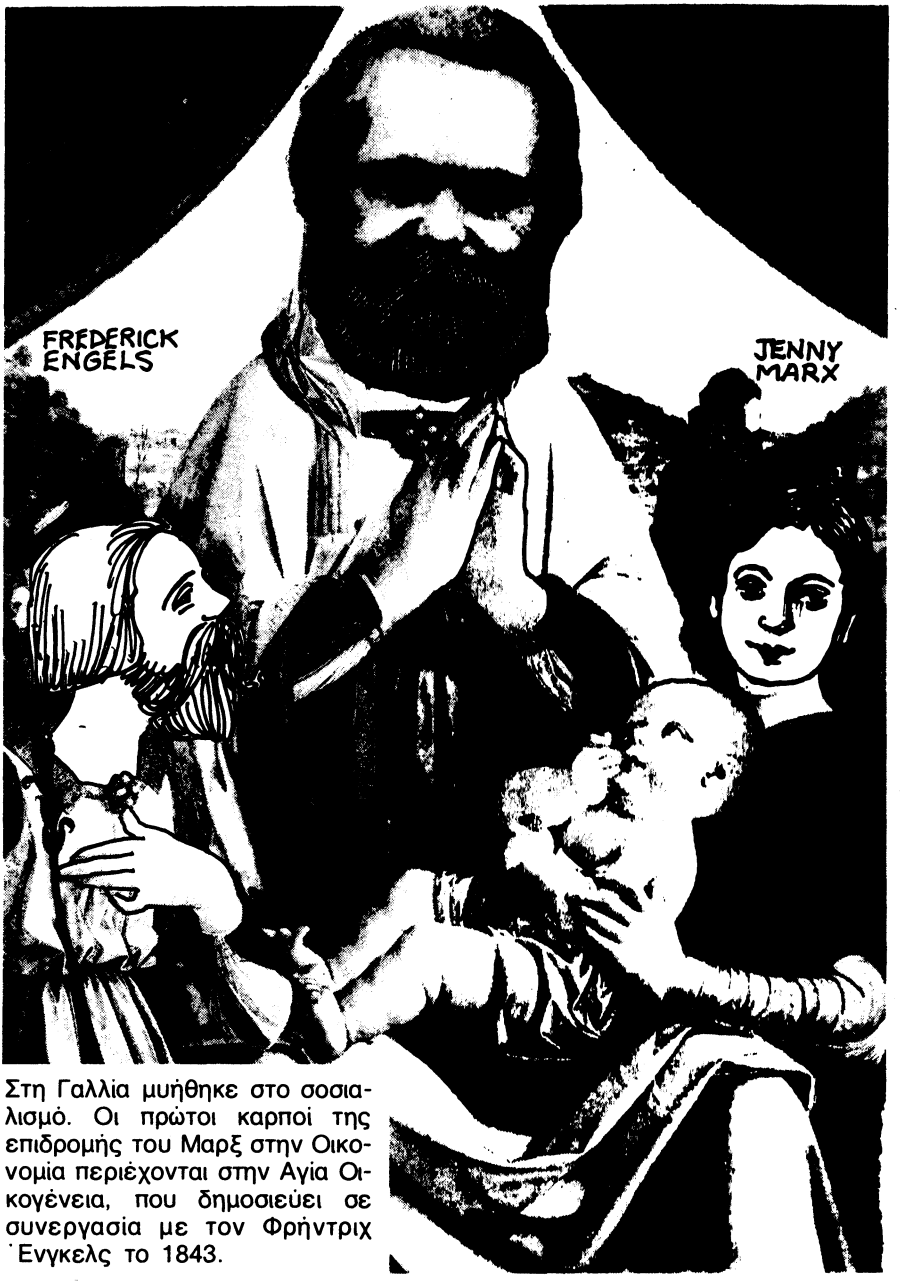

Στη Γαλλία μυήθηκε στο σοσιαλισμό. Οι πρώτοι καρποί της επιδρομής του Μαρξ στην Οικονομία περιέχονται στην Αγία Οικογένεια, που δημοσιεύει σε συνεργασία με τον Φρήντριχ Ένγκελς το 1843.

Στα 1845, ο Μαρξ υπέγραψε ένα συμβόλαιο για «ένα βιβλίο περί Οικονομίας». Πίστευε ότι θα το τέλειωνε γρήγορα· αλλά αυτή η μελέτη θα ξεπερνούσε σύντομα τις δυνάμεις του. Θα γινόταν ολοένα και περισσότερο ογκώδης.

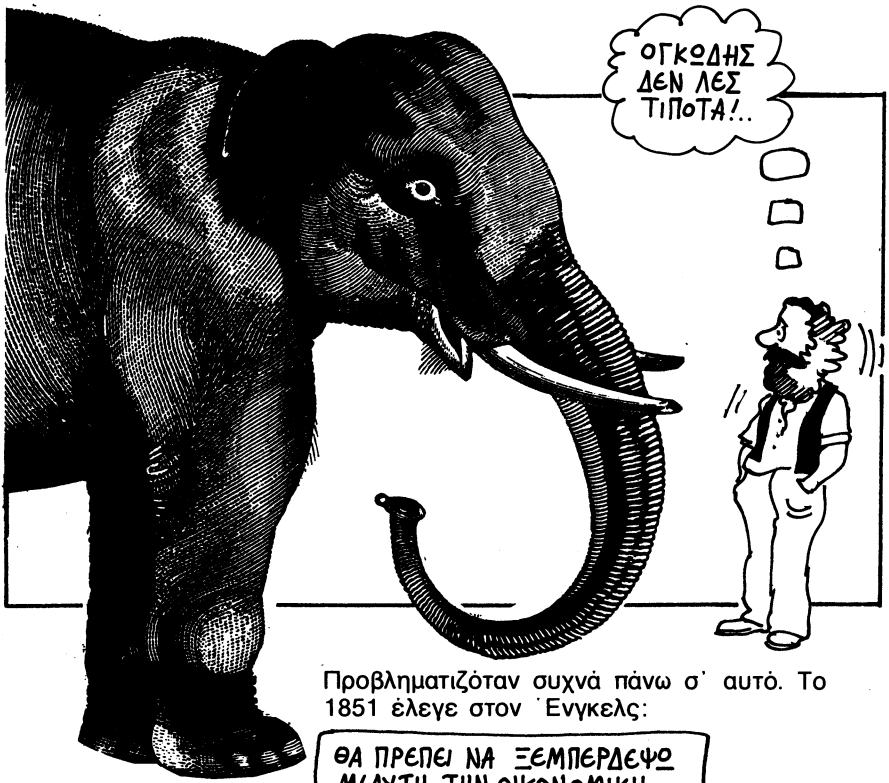

Προβληματιζόταν συχνά πάνω σ' αυτό. Το 1851 έλεγε στον Ένγκελς:

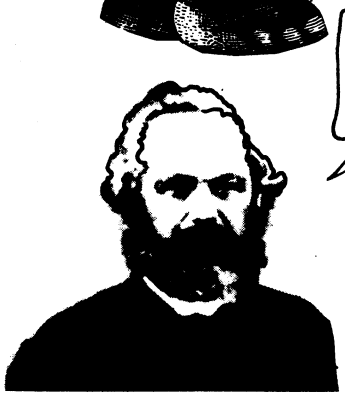

Στην πραγματικότητα, κύλησαν 16 χρόνια μέχρι να δημοσιευθεί ο πρώτος τόμος του Κεφαλαίου. Τα υπόλοιπα δημοσιεύτηκαν μετά το θάνατο του Μαρξ, με τη φροντίδα του Ένγκελς.

Είχε μόλις αρχίσει την εντατική εργασία του πάνω στην οικονομία όταν απελάθηκαν, μαζί με την Τζένη, από την Γαλλία – σαν «πολιτικά ανεπιθύμητοι» ξένοι.

Φτάνοντας στις Βρυξέλλες, προσχώρησε στην παράνομη Ένωση των Δικαίων, ριζοσπαστική εργατική οργάνωση, που κατόπιν ονομάστηκε Ένωση των Κομμουνιστών. Προσχώρησε σ' αυτήν και ο Ένγκελς. Αφού τέλειωσε μια πραγματεία εναντίον του Προυντόν, την Αθλιότητα της Φιλοσοφίας (1847) –το πρώτο του δημοσιευμένο έργο για την καπιταλιστική οικονομία– κλήθηκε να συντάξει, σε συνεργασία με τον Ένγκελς, το Μανιφέστο της Ένωσης των Κομμουνιστών, που είναι ευρύτερα γνωστό σαν το **Κομμουνιστικό Μανιφέστο.** Αυτό το πασίγνωστο φυλλάδιο, που συνοψίζει τη θεωρία των Μαρξ και Ένγκελς για την πάλη των τάξεων, εκδόθηκε στα 1848, «χρονιά των επαναστάσεων».

Τη χρονιά εκείνη ξέσπασαν επαναστάσεις στη Γαλλία, στη Γερμανία, στην Ουγγαρία και αλλού. Ήταν επαναστάσεις της ανερχόμενης αστικής τάξης εναντίον της φεουδαρχικής αντίδρασης, ανακατωμένες μ' εξεγέρσεις των μικροβιοτεχνών και εργατών. Ο Μαρξ και ο Ένγκελς επέστρεψαν βιαστικά στη Γερμανία για να δημοσιεύσουν τη **Νέα Εφημερίδα του Ρήνου.**

Στις σελίδες αυτής της επαναστατικής δημοκρατικής εφημερίδας, ο Μαρξ δημοσίευσε τη σειρά των διαλέξεών του, του 1847, με τίτλο **«Μισθωτή Εργασία και Κεφάλαιο».**

Μετά την ήττα της επανάστασης στη **Γερμανία**, ο **Μαρξ** δικάστηκε για «προτροπή εις στάσιν κατά του καθεστώτος». Αθωώθηκε μετά από μια συγκλονιστική **αγόρευση** που απηύθυνε στους ενόρκους.

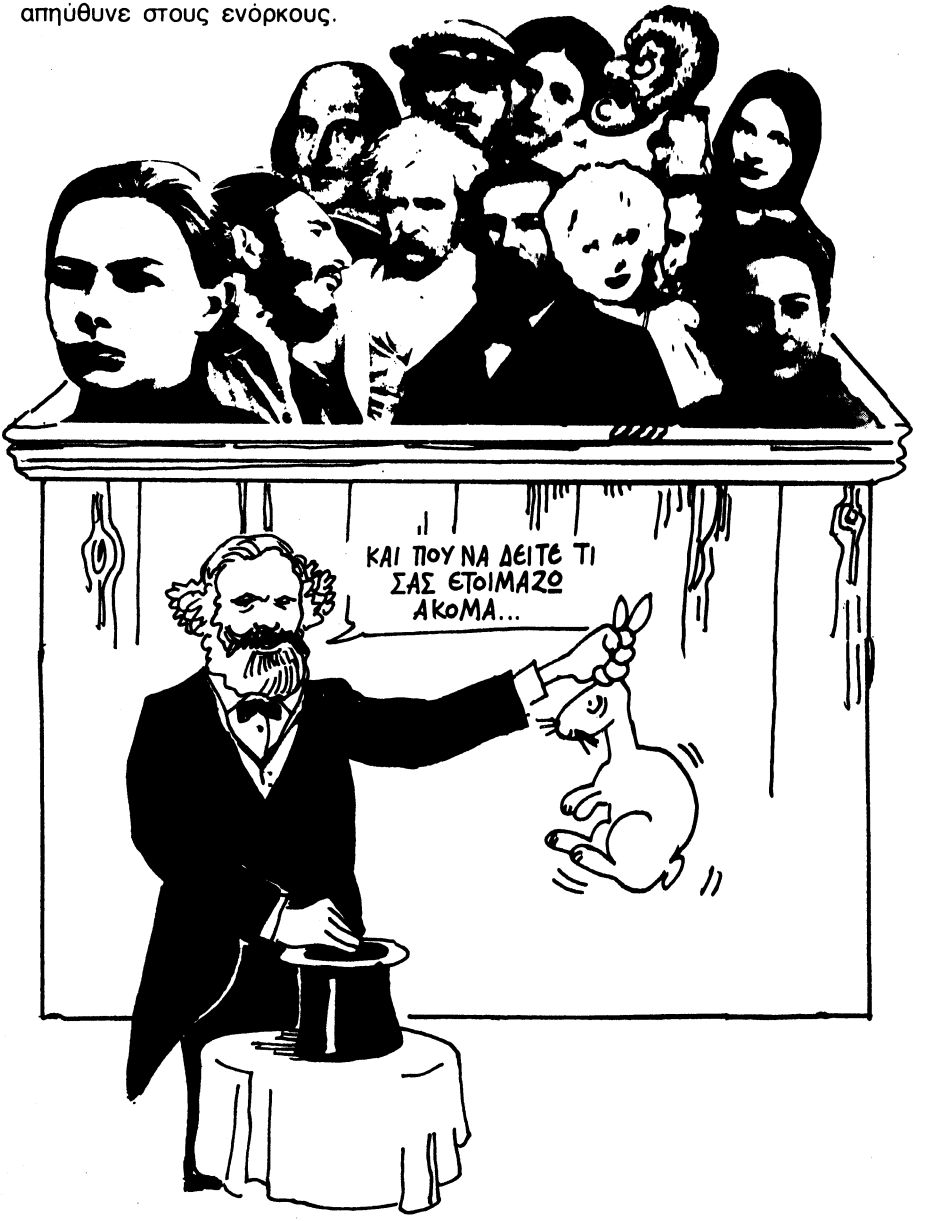

Παρ' όλ' αυτά, ο Καρλ και η Τζένη απελάθηκαν από τη Γερμανία, για άλλη μια φορά. Αυτή τη φορά εγκαταστάθηκαν στην Αγγλία όπου εγκαταστάθηκε και ο Ένγκελς. (Ο πατέρας του είχε ένα εργοστάσιο στο Μάντσεστερ).

Ο Μαρξ διετέλεσε επί δώδεκα χρόνια ξένος ανταποκριτής της New York Herald Tribune και άλλων εφημερίδων, όπως η Vienna Presse.

Στην αρχή, ο Μαρξ και ο Ένγκελς προσπάθησαν να διατηρήσουν ζωντανή την Ένωση των Κομμουνιστών, σύντομα όμως αντιλήφθηκαν ότι δεν εξυπηρετούσε τίποτα πια. Χωρίς την υποστήριξη ενός μαζικού κινήματος, η Ένωση καταντούσε μια μάζωξη εξορίστων, που βυζαντινολογούσαν μέσα σε πλήρη πολιτική απομόνωση.

Ο Μαρξ αφιερώθηκε στη δημοσιογραφία και τη μελέτη του καπιταλισμού.

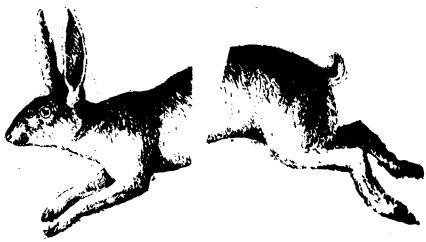

Στα 1858, οι μελέτες του Μαρξ είχαν προχωρήσει σε τέτοιο σημείο που μπόρεσε να συντάξει ένα περίγραμμα 1.400 σελίδων της «Κριτικής της Πολιτικής Οικονομίας» που ετοίμαζε. Αυτό το περίγραμμα, γνωστό σαν τα **Γκρούντρισσε, είναι από** μόνο του έργο ύψιστης σημασίας, που προαγγέλλει όλα τα θέματα του Κεφαλαίου. Ένα επίτευγμα ασύγκριτης δύναμης και οξυδέρκειας.

Το 1859, δημοσιεύει την **Κριτική της Πολιτικής Οικονομίας,** συνοψίζοντας κάποιες βασικές ιδέες, επεξεργασμένες στα Γκρούντρισσε. Είναι μια πολύτιμη εισαγωγή για το Κεφάλαιο, πολύ σπουδαιότερη απ' ότι λέγεται συχνά, γιά την κατανόηση της «θεωρίας της αξίας» του Μαρξ. Εμβαθύνει περισσότερο απ' ό,τι το «Κεφάλαιο» στο ζήτημα του χρήματος...

Το 1865, κορυφαίο μέλος του Γενικού **Συμβουλίου της** Διεθνούς Ένωσης των Εργατών (που **είχε ιδρυθεί την** προηγούμενη χρονιά για να εξελιχθεί στη **συνέχεια σε μια** φοβερή δύναμη), ο Μαρξ αντέκρουσε μια **άποψη κατά των** απεργιών που εκφράστηκε από ένα **μέλος του Συμβουλίου,** τον ξυλουργό Τζων Γουέστον.

Η απάντηση του Μαρξ – δημοσιεύτηκε το 1898 σ' ένα φυλλάδιο με τη φροντίδα της κόρης του Έληνορ – εκφράζει με συντομία πολλές θεμελιώδεις θέσεις του. Αυτές οι θέσεις κέρδισαν την γενική συγκατάθεση της Διεθνούς Ένωσης των Εργατών (που ίσως είναι γνωστότερη σαν «Πρώτη Διεθνής».).

Επί τέλους, το 1867, εκδόθηκε ο πρώτος τόμος του Das Kapital. Οι εργατικές εφημερίδες το υποδέχτηκαν θερμά από την πρώτη στιγμή. Οι αστικές εφημερίδες το αγνόησαν τελείως.

Ο Μαρξ κατάλαβε ότι η έκδοση του Das Kapital ήταν ένα σπουδαίο βήμα γιατί έδινε ένα απαραίτητο θεωρητικό όπλο στο εργατικό κίνημα. Στον Πρώτο Τόμο, αποδεικνύει ότι ο καπιταλισμός είναι θεμελιωμένος πάνω στην **εκμετάλλευση** των εργαζομένων γυναικών, ανδρών και παιδιών. Αναλύονται εξονυχιστικά όλα τα βασικά χαρακτηριστικά της σύγχρονης κοινωνίας, από τις τιμές και τα κέρδη μέχρι τα ημερομίσθια και την εργάσιμη μέρα· γιατί τα προϊόντα της εργασίας είναι εμπορεύματα, γιατί το χρήμα είναι πανίσχυρο, από πού προέρχεται το κεφάλαιο και γιατί υπάρχουν οικονομικές κρίσεις. Ο Μαρξ ήθελε ν' αποδείξει ότι το σύνολο των όρων παραγωγής, κυκλοφορίας και διανομής των αγαθών στο καπιταλιστικό σύστημα (δηλαδή ολόκληρη η λεγόμενη Πολιτική Οικονομία) κυριαρχούνται και διαπερνώνται από την ύπαρξη κοινωνικών τάξεων και από την ταξική πάλη.

Ο Έγκελς, όπως και άλλοι της Διεθνούς, προσπαθούσε να προωθήσει το Κεφάλαιο. Στην αρχή, το βιβλίο δεν πουλιόταν γρήγορα. Η μητέρα του Μαρξ, η Ενριέττα, παραπονιόταν.

(* Αυτή τη συμβουλή έδωσε στην ΦΡΑΝΤΖΙΣΚΑ ΚΟΥΓΚΕΛΜΑΝ).

ἀπόσπασμα ἀπό τά ἀδημοσίευτα -μή εἰσέτι ἀνευρεθέντα- ἡμερολόγια τοῦ Μάρξ.

Εύπνησα στις 11 το πρωί απο ένα διαβολεμένο κουδούνισμα.Μετά από λίγο η Τζένη,πολύ εκνευρισμένη,μού ανακοίνωσε ένα τελεσίγραφο του χασάπη. Σηκώθηκα στις 12.Τρομερός πονοκέφαλος ,και η Τζένη πολύ ψυχρή.Κάθησα στο γραφείο μου με δυσκολία γιατί με πονούσαν τα σπυριά μου. Όταν παραπονέθηκα,η Τζένη μάσησε κάτι φράσεις που δε πολυκατάλαβα,όπως "στην πλάτη μου όλη μέρα" και "τίμια δουλειά". Τα χαρτιά μου είναι άνω κάτω,δεν μπορώ να θυμηθώ για ποιό λόγο. Την ώρα που τρώγαμε μεσημεριανό -χορτοφαγία αναγκαστικά εξ αιτίας της ιστορίας με το χασάπη- βγήκαν όλα στη φόρα: Χτες βράδυ, επιστρέφοντας μαζί μου απο τη συγκέντρωση,ο Φρεντ έκανε ένα "διαβολεμένο σαματά"όπως λέει η Τζένη, αν και εγώ δεν παρατήρησα τίποτα: είμασταν πολύ ευδιάθετοι και οι δυο. Ο Φρεντ έσπασε τη λαβίδα του τζακιού στο σαλόνι εξηγώντας μας το στρατηγικό του σχέδιο για την υπεράσπιση του Παρισιού απο τους Πρώσσους.Πήρε το χειρόγραφο του πρώτου τόμου και το πέταξε στον αέρα φωνάζοντας: "Λόγια,λόγια! Αρκετά!Χρειαζόμαστε τουφέκια!" Να πού οφείλεται η ακαταστασία του γραφείου.Τη στιγμή που της εξηγούσα οτι ο Φρεντ είναι ένας καλός σύντροφος,που αντιλαμβάνεται έξοχα την διαλεκτική αλλά εξάπτεται εύκολα,χτύπησε το κουδούνι.Πίσω απο τις κουρτίνες -υποχρεωτική συνήθεια στις μέρες που περνούμε- είδα με τρόμο έναν αστυνομικό στην πόρτα. Άνοιξε η Τζένη,και το αυτί μου έπιασε μερικές φράσεις:"Εδώ κατοικεί ένας μικρόσωμος /!/ ξένος κύριος με μια μεγάλη γενειάδα; Έχει κι ένα φίλο,νομίζω; Πότε θα επιστρέψει;" Μετά έγινε λόγος για "ζημιές στα φανάρια της Τότενχαμ Κώρτ Ρόουντ" και για "45 σελίνια".Τελικά έφυγε.Κάτι πήγα να πω για το ρόλο των δημοσίων υπαλλήλων στην υπηρεσία του κρατικού μηχανισμού, αλλά αντιμετώπισα παγερή σιωπή.Ξαφνικά άκουσα φωνές στην είσοδο, και μπήκε ο Φρεντ -στη χειρότερη στιγμή- κρατώντας δυο μπουκάλια Τσέρρυ! Τα βρόντηξε πάνω στο τραπέζι ρωτώντας μεγαλόφωνα: "Τί ήθελε κείνος ο κοιλαράς ο μπάτσος πού'δα στο δρόμο; Μπας κι άρχισε η Τζέννη να ληστεύει τράπεζες;" Φοβήθηκα μην κάνει καμμιά δυσάρεστη σκηνή η Τέννη. Τσίριξε: "Ναι,ένα φάντασμα πλανιέται πάνω απο την Ευρώπη! Η αφεντιά σας!" και βγήκε κλαίγοντας απο το δωμάτιο.Ο Φρεντ έμεινε άναυδος για μια στιγμή,έπειτα με χτύπησε στην πλάτη φωνάζοντας,"Αυτή είναι για σένα η Άγια Οικογένεια!" ,και είχε την καλωσύνη να μου δανείσει 5 σελίνια πριν πάμε να συναντήσουμε τους συντρόφους στην ταβέρνα του Άγγελου...

Τα ξημερώματα της 18 του Μάρτη **του 1871, το Παρίσι** ξύπνησε από την βροντερή ιαχή: **«ΖΗΤΩ Η ΚΟΜΜΟΥΝΑ!»** Μια θεαματική εξέγερση των εργαζομένων και των ανεξάρτητων μικροπαραγωγών εκδηλώθηκε κατά τη διάρκεια του Γαλλο-πρωσσικού πολέμου, το 1870. **Δυσαρεστημένοι** από το καταπιεστικό καθεστώς του Λουδοβίκου Ναπολέοντα Βοναπάρτη, ανεψιού του Ναπολέοντα, **«από τις αποτυχίες** και τις προδοσίες των κυρίαρχων τάξεων... **κατάλαβαν** ότι είναι επιτακτικό τους καθήκον και απόλυτο **δικαίωμά τους να** γίνουν κύριοι της τύχης τους παίρνοντας **στα χέρια τους** την κυβερνητική εξουσία».

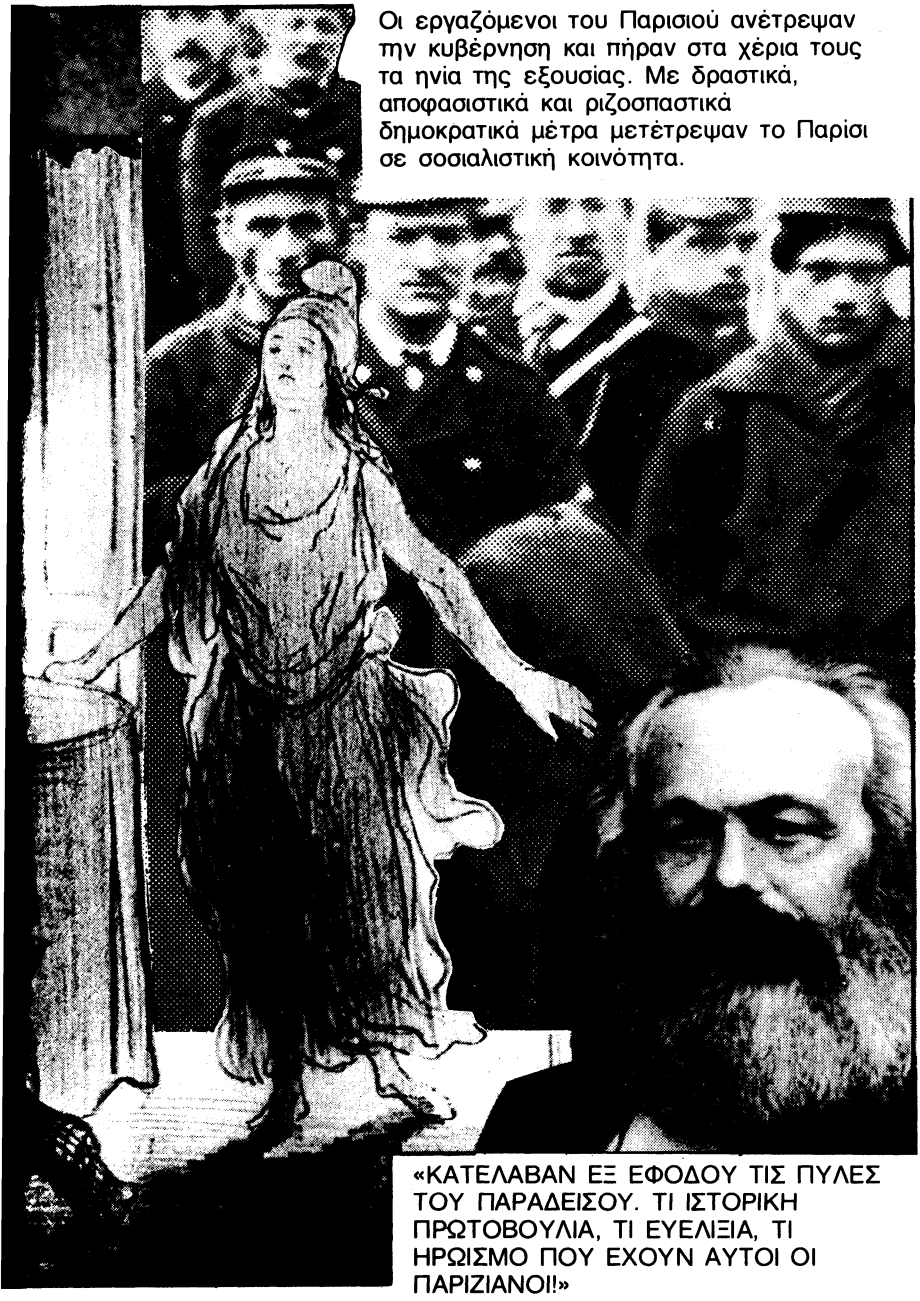

Οι εργαζόμενοι του Παρισιού ανέτρεψαν την κυβέρνηση και πήραν στα χέρια τους τα ηνία της εξουσίας. Με δραστικά, αποφασιστικά και ριζοσπαστικά δημοκρατικά μέτρα μετέτρεψαν το Παρίσι σε σοσιαλιστική κοινότητα.

«ΚΑΤΕΛΑΒΑΝ ΕΞ ΕΦΟΔΟΥ ΤΙΣ ΠΥΛΕΣ ΤΟΥ ΠΑΡΑΔΕΙΣΟΥ. ΤΙ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ, ΤΙ ΕΥΕΛΙΞΙΑ, ΤΙ ΗΡΩΙΣΜΟ ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΑΥΤΟΙ ΟΙ ΠΑΡΙΖΙΑΝΟΙ!»

Εν ονόματι της Διεθνούς, ο Μαρξ δήλωσε ότι η Κομμούνα του Παρισιού ήταν το πρώτο παράδειγμα «δικτατορίας της εργατικής τάξης». Εννοούσε μ' αυτό ότι η εργατική τάξη κυβερνούσε δημοκρατικά τον εργαζόμενο λαό, ενώ ταυτόχρονα καταπολεμούσε τις αντεπαναστατικές προσπάθειες της εκθρονισμένης αστικής τάξης.

«ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΕΠΙΤΕΥΓΜΑ ΤΗΣ ΚΟΜΜΟΥΝΑΣ ΗΤΑΝ Η ΙΔΙΑ Η ΥΠΑΡΞΗ ΤΗΣ, ΤΑ ΕΙΔΙΚΑ ΜΕΤΡΑ ΠΟΥ ΘΕΣΠΙΣΕ - ΟΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ, Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ ΕΡΓΑΤΩΝ, Η ΚΑΤΑΡΓΗΣΗ ΤΗΣ ΝΥΧΤΕΡΙΝΗΣ ΔΟΥΛΕΙΑΣ, Η ΠΟΙΝΙΚΗ ΔΙΩΞΗ ΤΗΣ ΕΡΓΟΔΟΤΙΚΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΤΩΝ ΠΡΟΣΤΙΜΩΝ, ΚΛΠ - ΑΠΛΩΣ ΕΔΕΙΧΝΑΝ ΤΟΝ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟ ΜΙΑΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΤΟΥ ΛΑΟΥ ΑΠΟ ΤΟΝ ΙΔΙΟ ΤΟ ΛΑΟ.»

Αλλά τώρα, συνέβη κάτι ανήκουστο στα στρατιωτικά χρονικά. Μετά από δυο μήνες ένδοξης ζωής της Κομμούνας, ο Γαλλικός και ο Πρωσσικός στρατός – που πριν πολεμούσαν ανελέητα – ενώθηκαν εναντίον των Παρισινών εργατών. Με τη στρατιωτική τους υπεροχή, συνέτριψαν, σε λίγο καιρό, την κομμούνα. Ακολούθησε μια Λευκή Τρομοκρατία πολύ περισσότερο αιμοσταγής από την τρομοκρατία της Γαλλικής Επανάστασης του 1793. Πάνω από εκατό χιλιάδες κομμουνάροι σκοτώθηκαν. Χιλιάδες άλλοι εξορίστηκαν.

Αυτή ήταν η εκδίκηση της λυσσασμένης αστικής τάξης, με την υποστήριξη των πρωσσικών όπλων.

Σ' αυτή την κρίσιμη στιγμή, ο Μαρξ επανεξέτασε το Κεφάλαιο για τη γαλλική του μετάφραση, που δημοσιεύτηκε σε πάμφθηνα φυλλάδια απευθυνόμενα στους Γάλλους εργαζόμενους μεταξύ 1872 και 1875.
Ο Γάλλος εκδότης του Μαρξ, ο Λασάτρ, ήταν ένας εξόριστος Κομμουνάρος. Ο σκοπός του Μαρξ ήταν να μεταδώσει στους επιζήσαντες της Κομμούνας την ανάλυσή του τού Καπιταλισμού και της πάλης των τάξεων. Έλπιζε ότι μ' αυτόν τον τρόπο θα τους βοηθούσε να συσπειρωθούν και να ξανασκεφτούν τη στρατηγική τους.

Το Κεφάλαιο: είναι ένα κείμενο εσωστρεφές, σκοτεινό, και χωρίς νεύρο;
Όχι.
Το Κεφάλαιο απευθύνεται σ' όλους αυτούς που **κερδίζουν το** ψωμί τους κάτω από τη σκιά ενός αφεντικού. Υποστηρίζει **ότι ο** καπιταλισμός είναι ένα παγκόσμιο σύστημα θεμελιωμ**ένο στη** μισθωτή εργασία. Και γίνεται ολοένα και περισσότερο **επίκαιρο** καθώς η μισθωτή εργασία επεκτείνεται συνεχώς **σε όλες τις** γωνιές της γης.

CAPITAL

1. ΤΑ ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΑ

Οι άνθρωποι **φτιάχνουν** εμπορεύματα, **πουλάνε** εμπορεύματα, **αγοράζουν** εμπορεύματα. Τα πάντα ξεκινούν από τα εμπορεύματα και καταλήγουν σ' αυτά.

Παντού συναντούμε καθημερινά ένα τεράστιο σωρό εμπορευμάτων. Όλα αυτά τα φλύαρα αντικείμενα, έτοιμα προς πώλησιν, που ανυπομονούν ν' αδειάσουν τις τσέπες μας, που φορούν κάτι συχαμερές άσπρες ετικέτες με γνωστά σύμβολα, είναι «εμπορεύματα».

Έτσι εμφανίζονται τα εμπορεύματα – έχοντας κολλημένη στο κούτελο την τιμή, που μιλάει για κατοστάρικα και χιλιάρικα. Η ετικέττα που αναγράφει την τιμή είναι το κατ' εξοχήν διακριτικό γνώρισμα του εμπορεύματος.

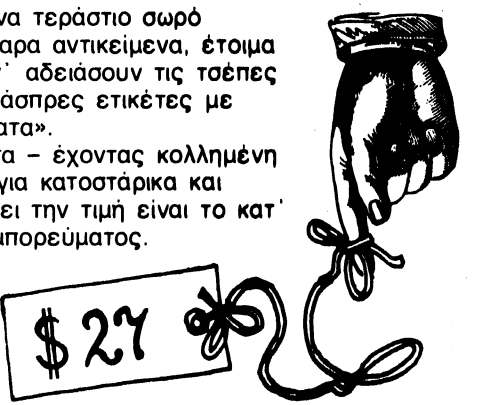

Αυτή τη συσσώρευση εμπορευμάτων, αυτή τη μάζα αντικειμένων με μαρκαρισμένη τιμή, μπορούμε να την ονομάσουμε ΠΛΟΥΤΟ ΤΗΣ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΤΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ.

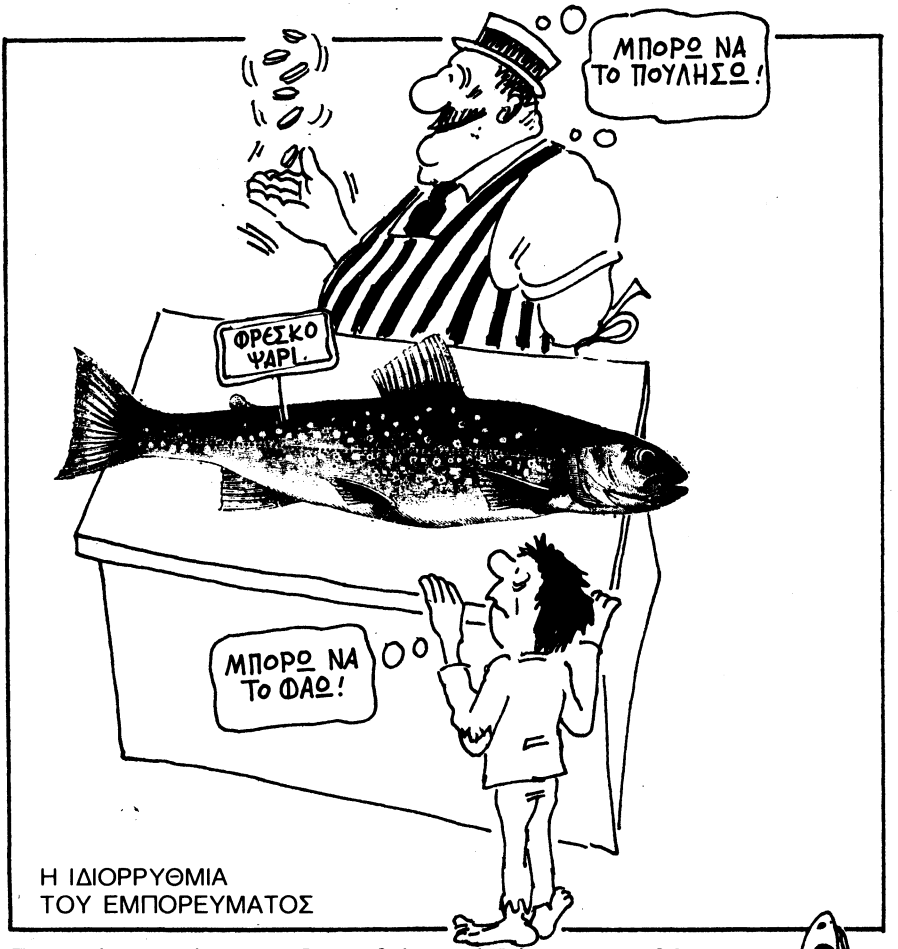

Η ΙΔΙΟΡΡΥΘΜΙΑ ΤΟΥ ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΟΣ

Το εμπόρευμα έχει μια ιδιορρυθμία γιατί διάγει μια **διπλή ζωή.** Είναι προϊόν της εργασίας κατασκευασμένο για να χρησιμοποιηθεί αλλά και για να ανταλλαχθεί. Το προϊόν «προς πώλησιν» αποκτά μια ιδιότητα που δεν ανήκει στη φύση του: μπορεί να ανταλλαχθεί. Σαν εμπόρευμα, το προϊόν δεν είναι μόνο **χρήσιμο** αλλά και **ανταλλάξιμο.** Μια γούνα, για παράδειγμα, μπορεί να χρησιμοποιηθεί είτε για να μας προστατέψει από το κρύο, είτε για να κερδίσουμε χρήματα πουλώντας την. Τα μπαχαρικά μπορεί να νοστιμεύουν το φαγητό μας η να πουλιούνται. Αυτό είναι το ιδιόμορφο χαρακτηριστικό του προϊόντος που είναι εμπόρευμα. Έχει δυό διαστάσεις, δυό όψεις: αυτό που **είναι** και αυτό που **αξίζει**. Το εμπόρευμα δεν είναι απλώς ένα αντικείμενο· είναι ένα αντικείμενο που φέρει μια **τιμή.**

Χρησιμοποιώντας την ορολογία των κλασσικών οικονομολόγων, μπορούμε να πούμε όπως ο Ανταμ **Σμίθ**, ότι:

Για ν' αντιληφθούμε την έννοια της αξίας, πρέπει να καταλάβουμε τη σχέση μεταξύ ανταλλακτικής αξίας και της αξίας χρήσης. Αξία χρήσης και ανταλλακτική αξία είναι οι δύο όψεις του εμπορεύματος – οι αντίθετοι πόλοι της διπλής του ζωής.

«Αξία χρήσης, είναι οποιοδήποτε πράγμα μάς είναι απαραίτητο, χρήσιμο ή ευχάριστο. Η χρησιμοποίηση των ιδιοτήτων του μας επιτρέπει να ικανοποιήσουμε κάποια ανάγκη ή επιθυμία μας.».

Σ' αυτό δεν υπάρχει σίγουρα κανένα μυστήριο. Σαν χρήσιμο προϊόν, το εμπόρευμα **δεν** έχει ιδιορρυθμίες. Αλλά το εμπόρευμα είναι κάτι πολύ περισσότερο από μια απλή αξία χρήσης.

Πραγματικά χρήσιμο σαν αξία χρήσης, το τριαντάφυλλο είναι **κοινωνικά** χρήσιμο (δηλ. ανταλλάξιμο) σαν εμπόρευμα. Ένα όμορφο μυρωδάτο τριαντάφυλλο πουλιέται 100 δρχ. και αξίζει όσο 200 γραμμάρια αμύγδαλα.

Με λίγα λόγια, το εμπόρευμα έχει μια αξία **χρήσης** και μια **ανταλλακτική** αξία.

2. ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΓΙΑ ΤΗ ΧΡΗΣΗ

Πριν από τη γέννηση του καπιταλισμού (στην Ευρώπη τον 15ο αιώνα), αλλά και μετά (στην πραγματικότητα, μέχρι πολύ πρόσφατα), η παραγωγή στα περισσότερα μέρη του κόσμου ήταν παραγωγή αξιών χρήσης. Κατασκεύαζαν τα ρούχα για να τα φορούν κι όχι για να τα πουλάνε. Έφτιαχναν τυρί για να το φάνε κι όχι για να το ανταλλάξουν. Μόνο με την άνοδο του καπιταλισμού επικράτησε η παραγωγή για την ανταλλαγή. Στα χρόνια του Αριστοτέλη –γύρω στα 320 π.Χ.– το εμπόριο ήταν δραστήριο αλλά πολύ μικρό μέρος της συνολικής οικονομικής ζωής. Στην πραγματικότητα, η «Οικονομική», είναι τ' όνομα που έδωσε ο Αριστοτέλης στην παραγωγή αξιών χρήσης. Την παραγωγή για την ανταλλαγή την ονόμαζε «Χρηματιστική».

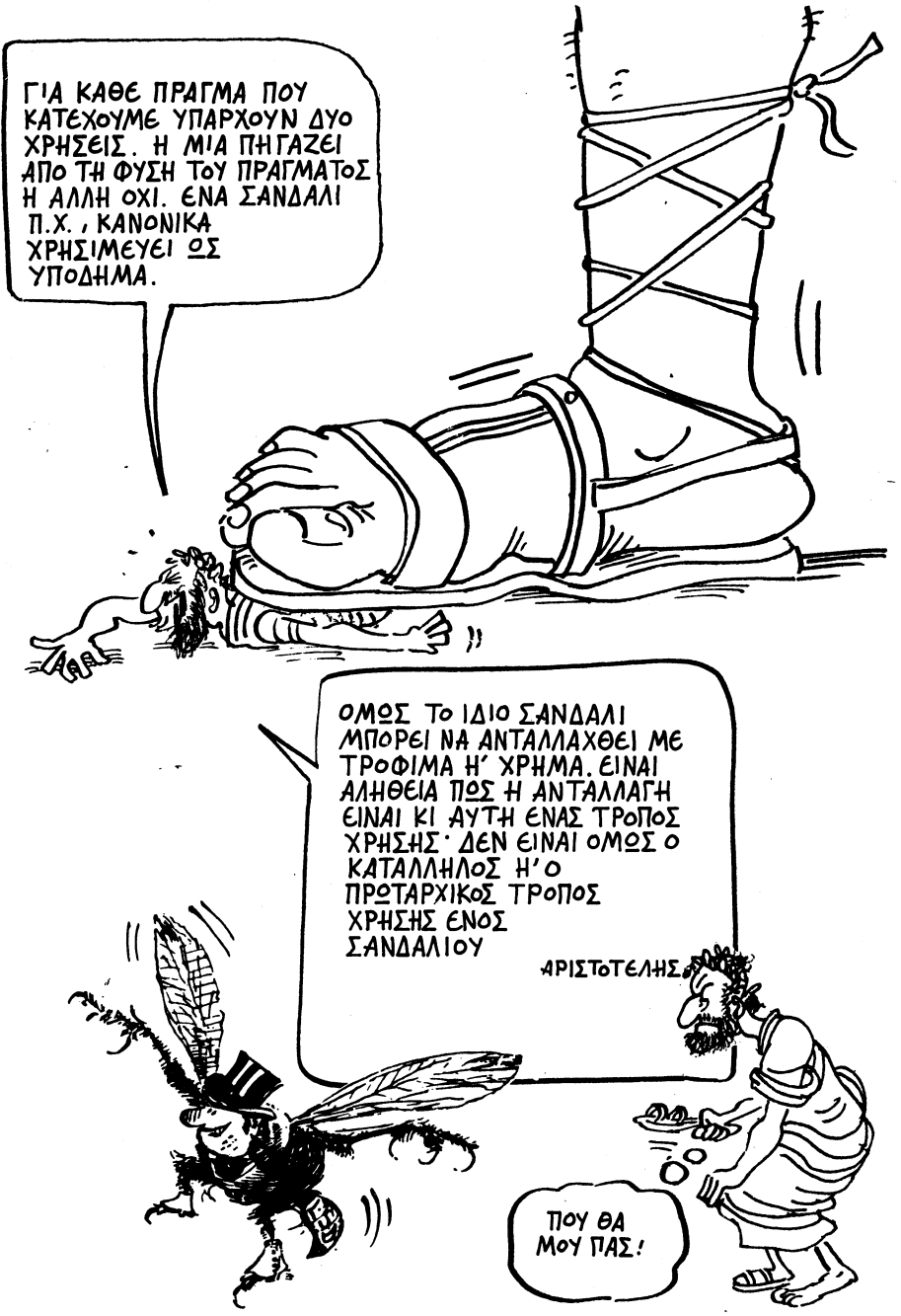
ΓΙΑ ΚΑΘΕ ΠΡΑΓΜΑ ΠΟΥ ΚΑΤΕΧΟΥΜΕ ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΔΥΟ ΧΡΗΣΕΙΣ. Η ΜΙΑ ΠΗΓΑΖΕΙ ΑΠΟ ΤΗ ΦΥΣΗ ΤΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΟΣ Η ΑΛΛΗ ΟΧΙ. ΕΝΑ ΣΑΝΔΑΛΙ Π.Χ., ΚΑΝΟΝΙΚΑ ΧΡΗΣΙΜΕΥΕΙ ΩΣ ΥΠΟΔΗΜΑ.
ΑΑΑΑ
ΟΜΩΣ ΤΟ ΙΔΙΟ ΣΑΝΔΑΛΙ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΑΝΤΑΛΛΑΧΘΕΙ ΜΕ ΤΡΟΦΙΜΑ Η' ΧΡΗΜΑ. ΕΙΝΑΙ ΑΛΗΘΕΙΑ ΠΩΣ Η ΑΝΤΑΛΛΑΓΗ ΕΙΝΑΙ ΚΙ ΑΥΤΗ ΕΝΑΣ ΤΡΟΠΟΣ ΧΡΗΣΗΣ· ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΟΜΩΣ Ο ΚΑΤΑΛΛΗΛΟΣ Η' Ο ΠΡΩΤΑΡΧΙΚΟΣ ΤΡΟΠΟΣ ΧΡΗΣΗΣ ΕΝΟΣ ΣΑΝΔΑΛΙΟΥ
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ
ΠΟΥ ΘΑ ΜΟΥ ΠΑΣ!

Το ίδιο ισχυε παντού στη δουλοκτητική αρχαιότητα – στην Αίγυπτο, στην Ελλάδα, στην Καρθαγένη, στην Ρώμη κι αλλού. Αν και οι σκλάβοι παρήγαγαν για τη χρήση των **άλλων** –των αφεντικών τους–, σπάνια παρήγαγαν για την ανταλλαγή. Ούτε οι δουλοπάροικοι στην Ευρώπη, ούτε οι Κινέζοι αγρότες, ούτε οι πατριαρχικές οικογένειες των Ινδών ούτε οι εργαζόμενοι των άλλων προκαπιταλιστικών κοινωνιών παρήγαγαν εμπορεύματα.

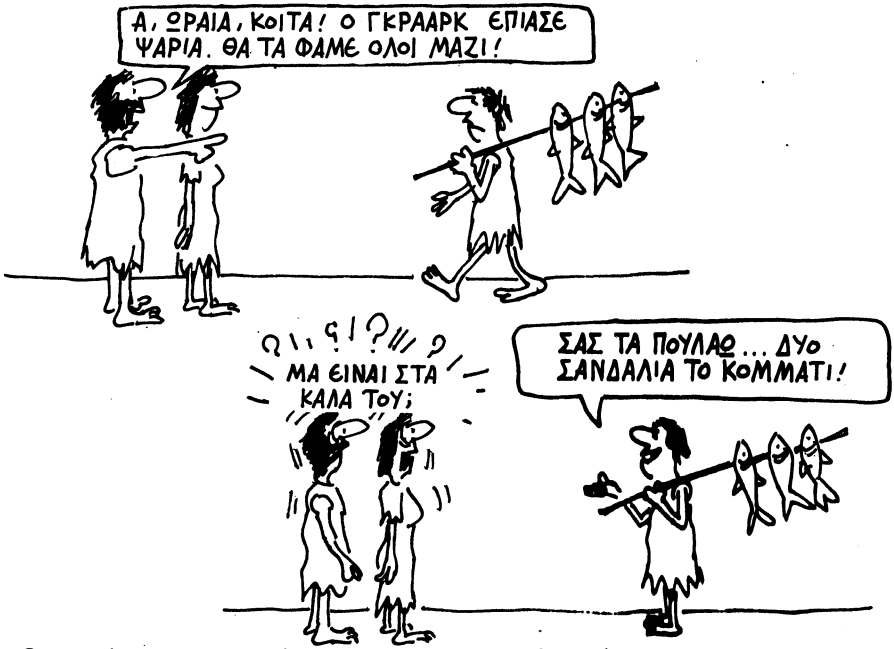

Ο σκοπός και το αποτέλεσμα της προκαπιταλιστικής παραγωγής ήταν η αξία της χρήσης κι όχι η ανταλλακτική αξία. Πράγματι, το να παράγει κανείς για την **πώληση και για** το κέρδος θεωρούνταν ανήθικο, σαν διεστραμμένος **τρόπος** ζωής εμπνευσμένος από την φιλαργυρία, την **αλλαζονεία, την** απληστία και την κενοδοξία.

Η ανταλλαξιμότητα έγινε μόνιμο χαρακτηριστικό **του** προϊόντος της εργασίας μόνο στην καπιταλιστική **κοινωνία. *Το*** *προϊόν ζει διπλή ζωή –σαν αξία χρήσης και ανταλλακτική αξία– μόνο μέσα στην καπιταλιστική κοινωνία.*

3. ΑΛΛΟΤΡΙΩΣΗ ΤΗΣ ΑΞΙΑΣ ΧΡΗΣΗΣ

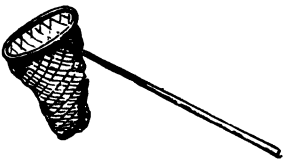

Πρέπει να παραδεχτούμε ότι η διπλή ζωή του εμπορεύματος ούτε ειρηνική ούτε αρμονική είναι. Αντίθετα αξία χρήσης και αξία συγκρούονται. Η καπιταλιστική αναζήτηση του κέρδους –όλο και μεγαλύτερες ποσότητες αξίας– αντιτίθεται ριζικά στις ανθρώπινες ανάγκες τροφής, στέγασης και άλλων αξιών χρήσης.

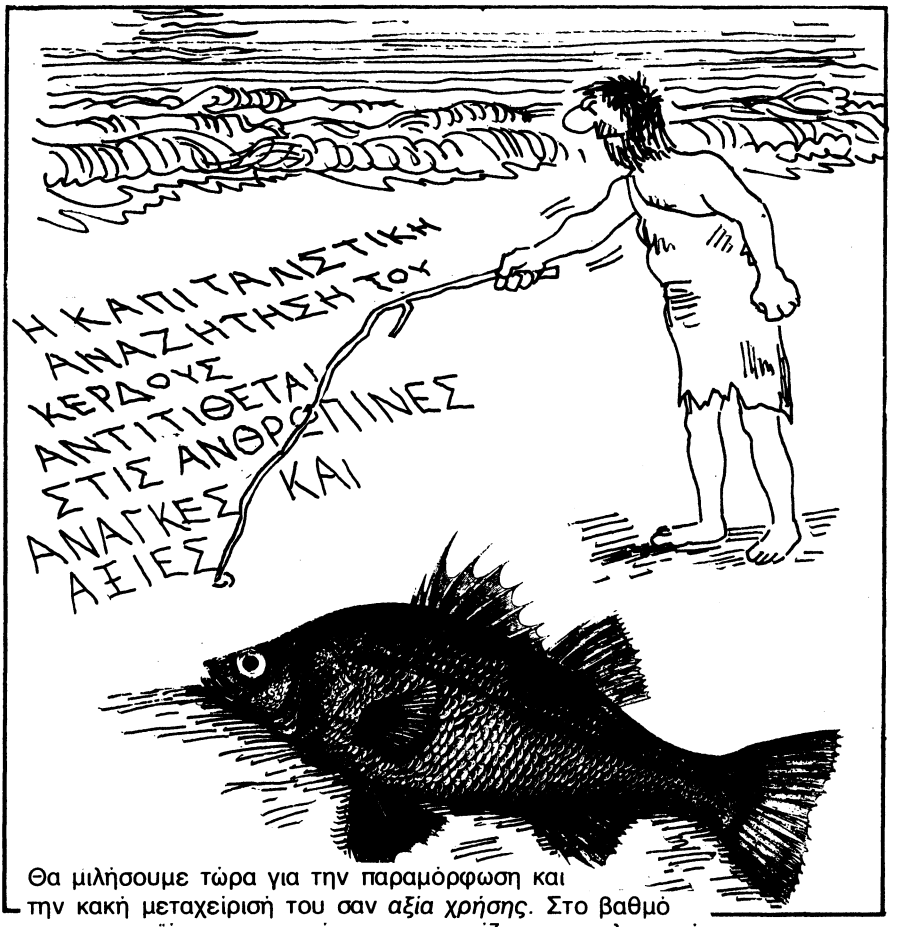

Θα μιλήσουμε τώρα για την παραμόρφωση και την κακή μεταχείρισή του σαν *αξία χρήσης*. Στο βαθμό που το προϊόν της εργασίας αντιμετωπίζεται αποκλειστικά σαν αξία, **αλλοτριώνεται** σαν αξία χρήσης.

Για ν' αγοραστεί ένα εμπόρευμα, **πρέπει** να είναι χρήσιμο ή να φαίνεται χρήσιμο. Παρ' όλ' αυτά, το καθοριστικό **δεν** είναι η χρησιμότητά του. Σαν εμπόρευμα, το προϊόν πρέπει να πουληθεί για να χρησιμοποιηθεί. Η πώληση είναι η αναγκαία και απαραίτητη **προϋπόθεση** της χρήσης. **Χωρίς** ανταλλαγή, δεν μπορεί να **υπάρξει** χρήση. Έτσι η **«αλλοτριωμένη»** ανταλλαγή **επισκιάζει** τη **«φυσική» χρήση.**

ΟΙ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΤΕΣ ΔΕΝ ΧΑΡΙΖΟΥΝ ΤΙΠΟΤΑ ΣΤΟΥΣ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΥΣ. ΑΥΤΟ ΜΑΣ ΤΟ ΘΥΜΙΖΟΥΝ ΣΕ ΚΑΘΕ ΕΥΚΑΙΡΙΑ.

Αν ένα εμπόρευμα δεν κατορθώνει ν' αποδείξει ότι είναι ανταλλάξιμο, τότε αυτόματα καταργείται και η χρησιμότητά του. Ας πάρουμε, για παράδειγμα, ένα ψωμί. Στο ράφι του φούρναρη, η χρησιμότητά του βρίσκεται σε χειμέρια νάρκη. Παρ' όλο που είναι απόλυτα φαγώσιμο, για να φαγωθεί πρέπει ν' αποδείξει ότι είναι ανταλλάξιμο – δηλ. να βρεθεί κάποιος που να θέλει να τ' αγοράσει. Αν δεν τ' αγοράσει κανένας, το ψωμί θα ξεραθεί πάνω στο ράφι – έστω κι αν οι άνθρωποι πεθαίνουν από την πείνα. Το ίδιο ισχύει για όλα τα εμπορεύματα: ΧΩΡΙΣ ΠΩΛΗΣΗ, ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ ΧΡΗΣΗ. Αυτός είναι ένας κανόνας της ατομικής ιδιοκτησίας. Τα εμπορεύματα δεν κατασκευάζονται για να χαριστούν.

Ενα άλλο παράδειγμα παραμόρφωσης της αξίας χρήσης, που οφείλεται στην παραγωγή για την ανταλλαγή, είναι το σαμποτάρισμα του προϊόντος. Η ποιότητα του προϊόντος ενδιαφέρει μόνο σε σχέση με τις πωλήσεις. Αν οι πωλήσεις διατηρούνται σταθερές, η επιχείρηση, ελαφρά τη καρδία, θα μειώσει το κόστος εξοικονομώντας από την εργασία (βλ. ανεργία), την ασφάλεια στους χώρους δουλειάς, τις πρώτες ύλες κλπ. Αποτέλεσμα: προϊόντα άχρηστα, επικίνδυνα και μερικές φορές θανατηφόρα. Αραγε σας είναι άγνωστες αυτές οι φρικαλεότητες;

- Επικίνδυνα, ανασφαλή αυτοκίνητα.
- Επικίνδυνα προϊόντα για βρέφη.
- Τροφές γεμάτες καρκινογόνα.
- Πυρηνικοί αντιδραστήρες ανεπαρκώς μονωμένοι *(η φτηνή ηλεκτρική ενέργεια πληρώνεται ακριβά).*
- Χασάπικη ιατρική.
- Επικίνδυνες χημικές βιομηχανίες.
- Προϊόντα μολυσμένα με αμίαντο, υδράργυρο, κλπ. *Και πάει λέγοντας.*

4. Η ΥΠΕΡΠΑΡΑΓΩΓΗ

Ενα άλλο παράδειγμα του πως η ανταλλακτική αξία επισκιάζει την αξία χρήσης είναι προφανές στην περίπτωση της «υπερπαραγωγής». Κατά περιόδους, η παραγωγή καταλήγει σ' αυτό που οι επιχειρήσεις ονομάζουν «πλεόνασμα» εμπορευμάτων. Το αποτέλεσμα είναι ότι οι τιμές και τα κέρδη πέφτουν – σπρώχνοντας τους καπιταλιστές στην απελπισία και τη λυσσασμένη οργή. Η αγορά, λένε, είναι «κορεσμένη». Για να σώσουν την κατάσταση, οι καπιταλιστές καταστρέφουν ένα μέρος του προϊόντος τους. Γιατί; Μα, απλούστατα, για ν' ανεβάσουν τις τιμές και τα κέρδη. Στα παλιά τους τα παπούτσια αν οι εργαζόμενοι ζουν σε τρώγλες, αν έχουν ανεπαρκή ιατρική περίθαλψη ή κακή διατροφή. Από την άποψη του κέρδους, μια «κορεσμένη» αγορά ισοδυναμεί με καταστροφή. Είναι ένα κακό που πρέπει να θεραπευτεί. Οχι φυσικά μοιράζοντας δωρεάν το πλεόνασμα – για τ' όνομα του Θεού, όχι! Η καλύτερη θεραπεία είναι η καταστροφή του πλεονάσματος.

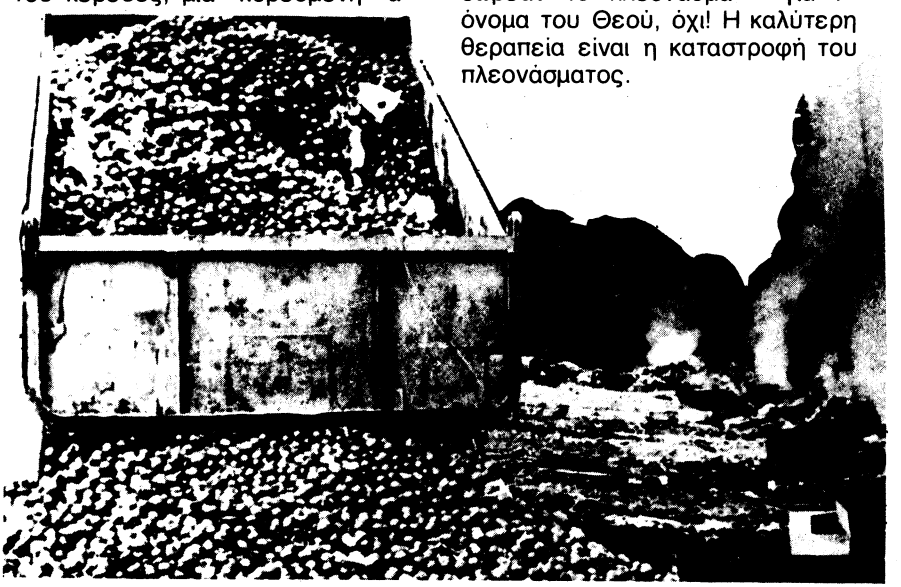

ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΠΛΕΟΝΑΣΜΑΤΟΣ ΝΤΟΜΑΤΑΣ ΣΤΙΣ ΗΠΑ

Αυτό συνέβη, π.χ. στη διάρκεια της Μεγάλης Οικονομικής Κρίσης του 1930. Οι βιομηχανίες τροφίμων είχαν ένα «πλεόνασμα» γουρουνιών και γάλακτος, που προκάλεσε πτώση των τιμών τους. Σκότωσαν και έθαψαν τα γουρούνια και έχυσαν το γάλα για να περισώσουν τα κέρδη τους – παρ' όλο που πολλοί άνθρωποι λιμοκτονούσαν. Για να διατηρήσουν τα κέρδη σε υψηλά επίπεδα, μειώνουν την προσφερόμενη ποσότητα. Η παραγωγή, φυσικά, ελαττώνεται, με τη σειρά της.

Στις ΗΠΑ, για παράδειγμα, μόνο το 70% της συνολικής παραγωγικής ικανότητας χρησιμοποιείται. Ένα μεγάλο μέρος του συνολικού παραγωγικού μηχανισμού μένει αδρανές – για να μην αναφέρουμε τα εκατομμύρια των ανέργων.

Είναι ξεκάθαρο ότι ο καπιταλισμός χρειάζεται εμπορεύματα που νάχουν το χάρισμα νάναι

ανταλλάξιμα σε παγκόσμια κλίμακα. Για τον καπιταλισμό αυτό που μετράει δεν είναι το τι είναι το αντικείμενο (η αξία χρήσης του), αλλά το τι αξίζει (η αξία του).

5.

Αν η αξία υπάρχει και εμφανίζεται μόνο στην ανταλλαγή, τότε είναι επιτακτικό να κατανοήσουμε την έννοια της ανταλλαγής. Για άλλη μια φορά, ο Αριστοτέλης μάς είναι πολύτιμος βοηθός.

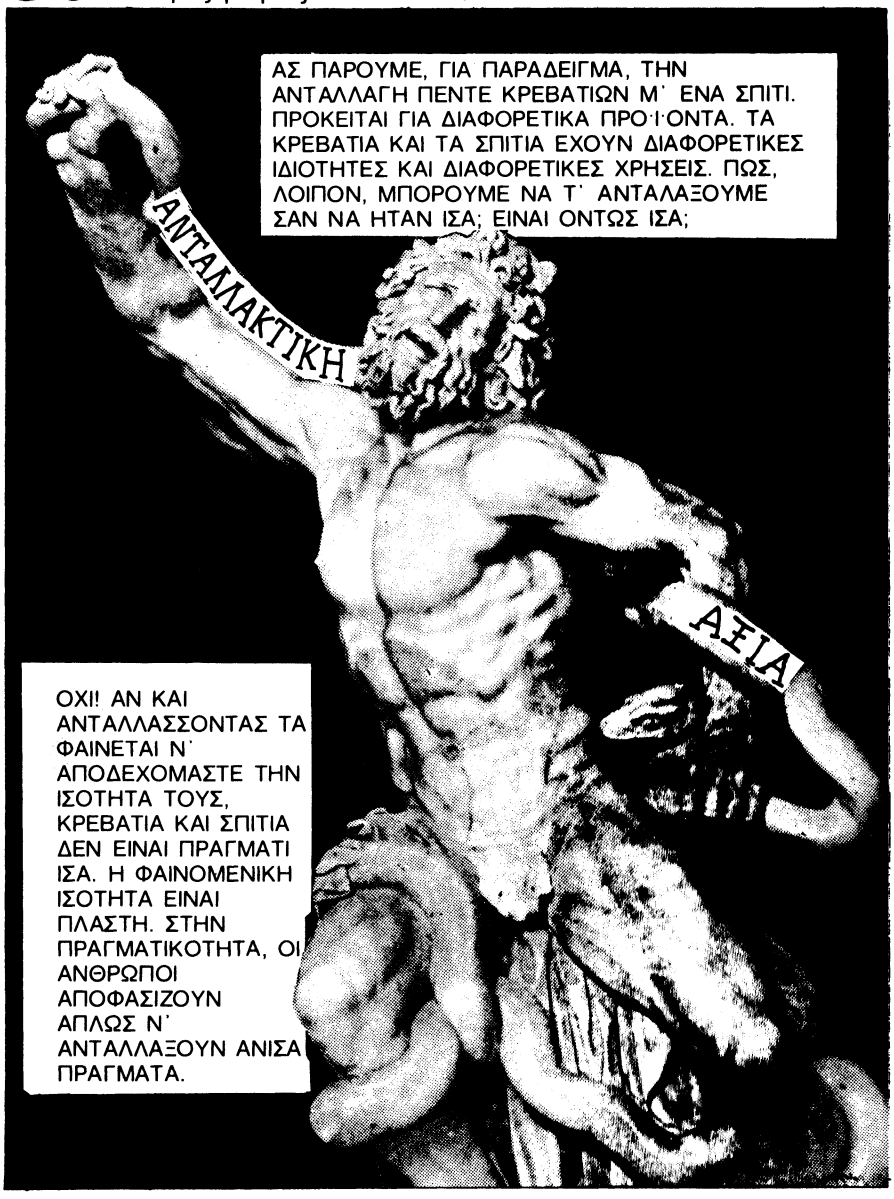

Εν τούτοις, ο Αριστοτέλης κατέληξε στο συμπέρασμα ότι είναι ανέφικτη η πραγματική ισότητα μεταξύ εμπορευμάτων. «Είναι όμως στ' αλήθεια αδύνατο τόσο διαφορετικά πράγματα να είναι *σύμμετρα*», δηλαδή να είναι **ποιοτικά ίσα.** Η μεγαλοφυία του Αριστοτέλη ακτινοβολεί ακριβώς εδώ, στο γεγονός ότι αυτός ανακαλύπτει μια **σχέση ισότητας** στην **έκφραση της αξίας των εμπορευμάτων.** Μόνο τα ιστορικά όρια της κοινωνίας στην οποία ζούσε τον εμποδίζουν να καταλάβει σε τι συνίσταται στην «πραγματικότητα» αυτή η σχέση ισότητας. Αυτό είναι δυνατό, για πρώτη φορά, σε μια κοινωνία, όπου η **εμπορευματική μορφή** είναι η γενική μορφή του προϊόντος της εργασίας, και άρα η κυρίαρχη κοινωνική σχέση.
Τι πράγμα είν' αυτό το ίσο, δηλαδή η κοινή ουσία, που ισοσταθμίζει το σπίτι με τα κρεββάτια; Το σπίτι αντιπροσωπεύει μπροστά στα κρεββάτια κάτι το ίσο, εφόσον αντιπροσωπεύει εκείνο που είναι πραγματικά ίσο και στα δυό, στα κρεββάτια και στο σπίτι.

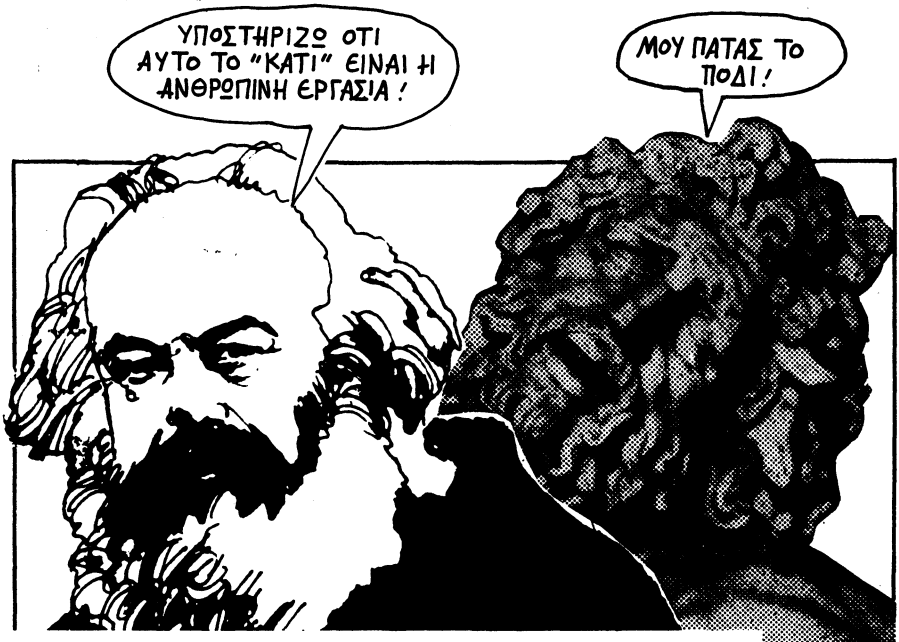

Αν δεχτούμε όπως ο Αριστοτέλης ότι δυό αντικείμενα δεν είναι ποτέ απόλυτα όμοια, αντιμετωπίζουμε μια δυσκολία. Πώς γίνεται αντικείμενα από διαφορετικά υλικά, με διαφορετικές ιδιότητες ν' ανταλλάσσονται συστηματικά μεταξύ τους σε σταθερές αναλογίες;

Ας φανταστούμε για μια στιγμή ότι ενδιαφερόμαστε για δυο αντικείμενα –ένα ελάφι κι ένα κάστορα– και δυο μόνο κατόχους (κυνηγοί και οι δυο). Ας υποθέσουμε ότι χρειάζεται μια μέρα κυνήγι για να πιάσεις ελάφι και εφτά μέρες κυνήγι για να πιάσεις κάστορα. Αν και οι δυο κυνηγοί είναι εξ ίσου επιδέξιοι στο κυνήγι και των δυο θηραμάτων, φαίνεται παράλογο να δώσει κανείς ένα κάστορα για ένα ελάφι. Γιατί ν' ανταλλάξει το προϊόν επτά ημερών εργασίας με το προϊόν μιας μέρας εργασίας; Γιατί να κυνηγά εφτά μέρες για ν' αποκτήσει ένα ελάφι που για να το πιάσει χρειάζεται μόνο μια μέρα κυνηγιού;
Είναι πιθανό να γίνει αυτή η ανταλλαγή – τι θα την εμπόδιζε; Κάθε παραγωγός μπορεί να κάνει μια άνιση ανταλλαγή είτε εκούσια είτε ακούσια. Το πράγμα, όμως, αλλάζει όταν μιλάμε για **συστηματική** ανταλλαγή εμπορευμάτων, δηλαδή για τον καπιταλισμό. Εδώ, ο νόμος που ρυθμίζει την ανταλλαγή είναι ο **χρόνος εργασίας.** Τα εμπορεύματα μπορεί να είναι εντελώς διαφορετικής φύσης, αλλά έχουν ένα πράγμα κοινό μεταξύ τους: όλα τα εμπορεύματα για να παραχθούν ή για ν' αποκτηθούν απαιτείται να καταβληθεί ανθρώπινη προσπάθεια. Αυτό παρέχει μια βάση για την ανταλλαγή. Μ' αυτό το κριτήριο, εφτά ελάφια ισοδυναμούν με ένα κάστορα. Δηλαδή ενσωματώνουν την ίδια ποσότητα εργασίας.

Τίθεται ένα πρόβλημα: τι εννοείς όταν λες ότι ένα εμπόρευμα «ενσωματώνει» εργασία;

Απλώς: ότι τόση εργασία «μπαίνει μέσα» στο αντικείμενο. Το αντικείμενο, που υπήρχε πριν γίνει η παραγωγή, αλλάζει στη διάρκεια της παραγωγής.
Πριν αρχίσει η εργασία, το αντικείμενο έχει ήδη μια χαρακτηριστική μορφή από τη φύση του. Η εργασία προστίθεται σ' αυτό, αλλάζοντας τη μορφή του αντικειμένου. Έτσι ο σκοπός που καθοδηγεί την εργασία «αντικειμενοποιείται», –ενσωματώνεται– μπαίνει *μέσα* στο αντικείμενο.

6. ΑΦΗΡΗΜΕΝΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

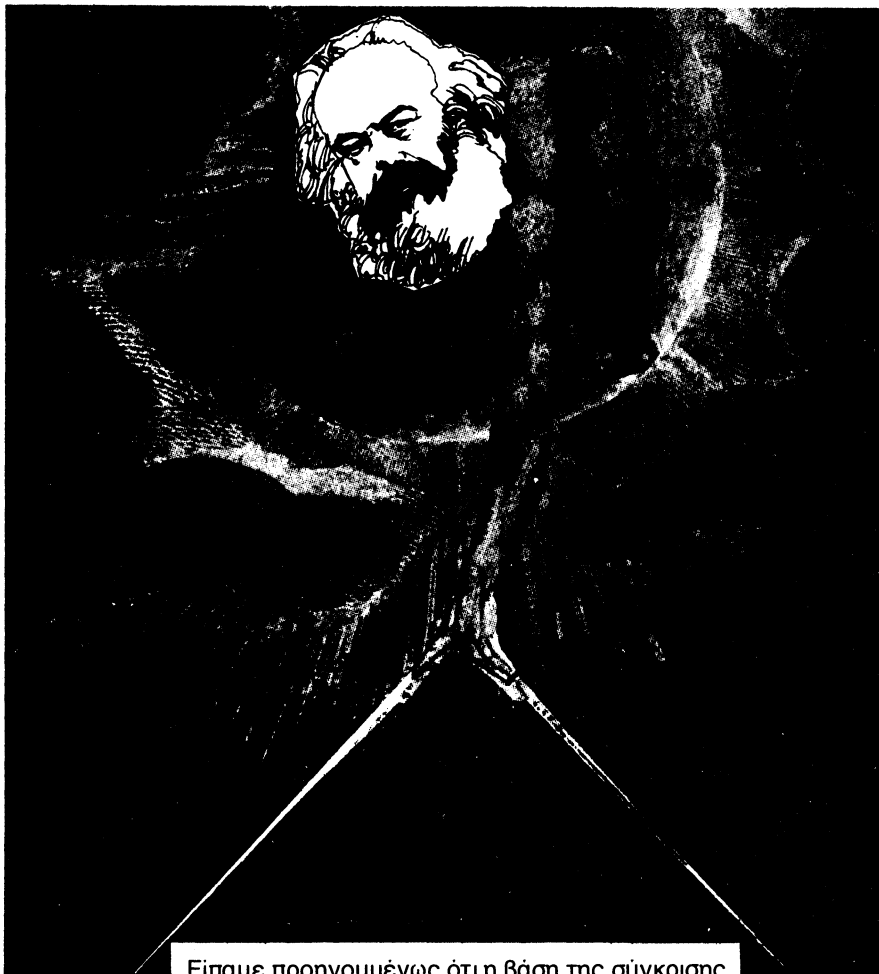

Είπαμε προηγουμένως ότι η βάση της σύγκρισης μεταξύ διαφορετικών εμπορευμάτων είναι η ποσότητα εργασίας που απαιτείται για το καθένα. Τίθεται, όμως ένα πρόβλημα: για ποιό *είδος* εργασίας μιλάμε; Αν η ωφέλιμη εργασία προστίθεται στη *χρησιμότητα* του προϊόντος, τότε τι είναι αυτό που το κάνει ανταλλάξιμο; Ποιό είναι το είδος εργασίας που μετατρέπει ένα τριαντάφυλλο, π.χ. σε *εμπόρευμα;* Η ωφέλιμη εργασία;

Οχι. Αυτό ήταν το λάθος του Νταίηβιντ Ρικάρντο. Είχε μεν αντιληφθεί ότι η αξία είναι *ενσωματωμένη εργασία*, αλλά παράλειψε να αναλύσει πλήρως αυτή την πρόταση. Πάνω απ' όλα δεν κατάλαβε την έννοια της *αφηρημένης* εργασίας...
Αν και τα διάφορα είδη εργασίας δεν είναι πραγματικά ισοδύναμα, θα μπορούσαν *να αντιμετωπιστούν σαν να ήταν ισοδύναμα*. Πολύ σημαντικό! Είναι το μυστικό που αναζητούσαμε...

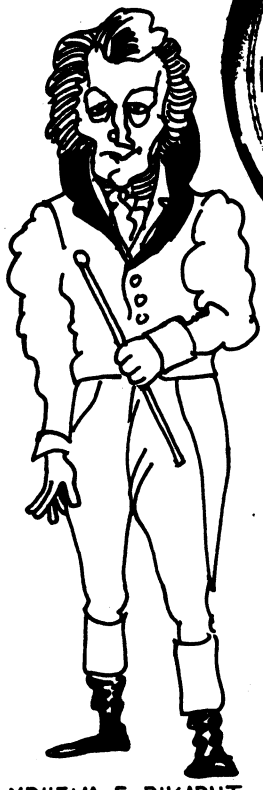

ΧΡΗΣΙΜΟΣ ΡΙΚΑΡΝΤΟ

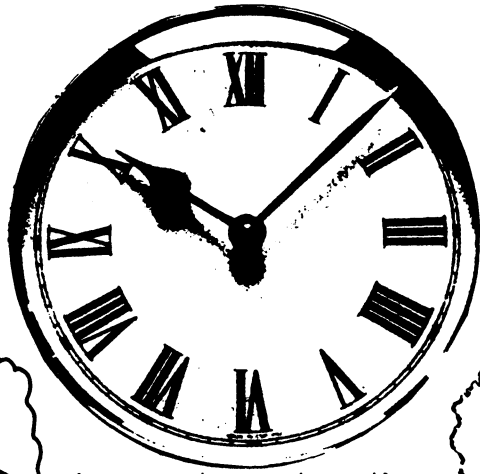

Διαφορετικές μορφές ωφέλιμης εργασίας, άνισες στην πραγματικότητα –ας πούμε κατασκευή ρολογιού και κατασκευή κρεβατιού– μπορούν να *θεωρηθούν σαν ίσες* για να διευκολυνθεί η ανταλλαγή. Δραστηριότητες που εμπεριέχουν διαφορετικές τεχνικές, διαφορετικούς χειρισμούς και εργαλεία, μπορούν να θεωρηθούν σαν *όμοιες*, έτσι ώστε τα προϊόντα διαφορετικών δραστηριοτήτων να θεωρηθούν σαν ίσα. Μ' άλλα λόγια, η ΩΦΕΛΙΜΗ ΕΡΓΑΣΙΑ μπορεί να αντιμετωπιστεί σαν ΑΦΗΡΗΜΕΝΗ ΕΡΓΑΣΙΑ.

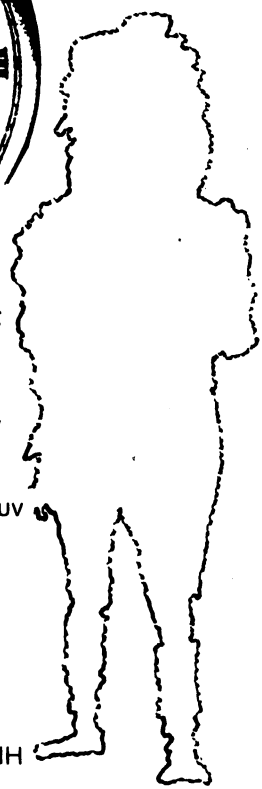

ΑΦΗΡΗΜΕΝΟΣ ΡΙΚΑΡΝΤΟ

Πριν να εξετάσουμε λεπτομερώς την αφηρημένη εργασία, ας κάνουμε μια «ωφέλιμη» αντιπαράθεση των δύο εννοιών.

Η ΩΦΕΛΙΜΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Δαπάνη ανθρώπινης εργατικής δύναμης σε μια **συγκεκριμένη** μορφή και για **συγκεκριμένο** σκοπό, που με την ιδιότητά της σαν συγκεκριμένης ωφέλιμης εργασίας παράγει **αξίες χρήσεις.**

Η ΑΦΗΡΗΜΕΝΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Δαπάνη ανθρώπινης εργατικής δύναμης που **αντιμετωπίζεται** σαν να μην είχε διαφοροποιά χαρακτηριστικά (δηλ. σαν αδιαφοροποίητη, αφηρημένη εργασία)· δημιουργεί και σχηματίζει την **αξία του εμπορεύματος.**

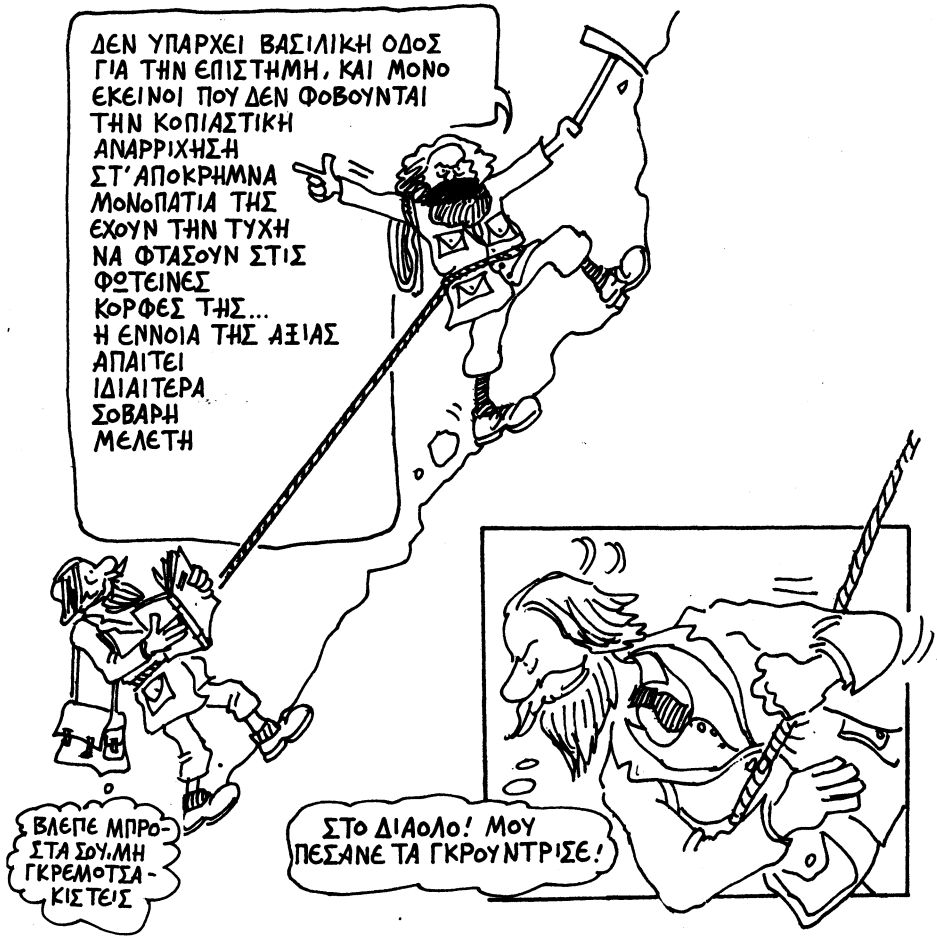

Οταν, π.χ. οι ράφτες και οι υφαντουργοί ανταλλάσουν τα προϊόντα τους, εκτιμούν την εργασία τους όχι όπως είναι στην πραγματικότητα, αλλά σαν απλή, αδιαφοροποίητη εργασία. Εξισώνοντας στην ανταλλαγή ένα σακκάκι με 20 μέτρα πανί εξισώνουν τη ραπτική (εργασία του ράφτη) με την υφαντική (εργασία του υφαντουργού). Τα **προϊόντα** είναι ισοδύναμα. Η ανταλλαγή τους σημαίνει ότι **θεωρούνται ίσα.**

Χωρίς τις χαρακτηριστικές ιδιότητες και ιδιομορφίες, όλα τα είδη εργασίας είναι όμοια. Χ ώρες εργασίας της οποίας δεν παίρνουμε υπ' όψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά = Χ ώρες μιας άλλης εργασίας της οποίας δεν παίρνουμε υπ' όψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά. Η **αφαίρεση** επιτρέπει την πραγματοποίηση της ανταλλαγής. Ίσες ποσότητες αφηρημένης εργασίας μπορούν ν' ανταλλαχθούν μεταξύ τους. Το ίδιο το γεγονός της ανταλλαγής επιβεβαιώνει την πραγματικότητα της αφηρημένης εργασίας.

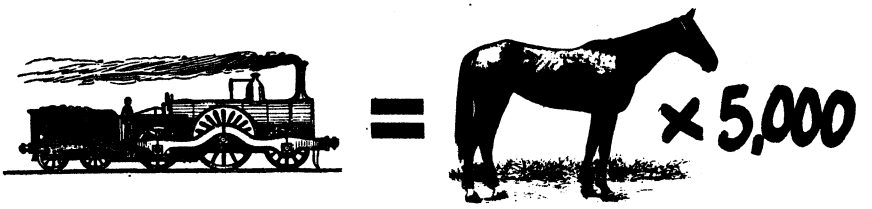

Συνήθως βέβαια οι παραγωγοί δεν σκέφτονται: «Αμάν! Ανταλλάσσοντας το ρολόϊ μου μ' ένα κρεβάτι, δεν λαμβάνω υπ' όψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των δύο προϊόντων, τα θεωρώ σα να ήτανε ποιοτικά ίσα κι έτσι γίνονται το αποτέλεσμα της αφηρημένης κι όχι της ωφέλιμης εργασίας!...».

Ο,τι κι αν σκέφτονται, όμως αυτό κάνουν.

Οταν ανταλλάσσουμε ένα παλάτι με τόσα κουτιά βερνίκι παπουτσιών, η ενσωματωμένη εργασία στο καθένα θεωρείται, στην πράξη, σαν ταυτόσημη με την άλλη. Το ίδιο ισχύει κι όταν ανταλλάσσουμε ένα τόμο του Σαίξπηρ με Χ κιλά καπνού πίπας.

Σίγουρα η αξία χρήσης κάθε προϊόντος διαφέρει – όπως και η ωφέλιμη εργασία που αντιστοιχεί σ' αυτή την αξία χρήσης.

Αυτό σημαίνει ότι στην ανταλλαγή τους, η ποιοτικά **άνιση** ωφέλιμη εργασία που ενσωματώνεται σ' αυτά παρουσιάζεται σα να ήταν ποιοτικά ίση. Οταν ανταλλάσσουμε ρολόγια, φορέματα, κρεβάτια ή σπίτια δεν παίρνουμε υπ' όψη τις ουσιαστικές τους ιδιότητες. Κι αυτό γιατί δεν παίρνουμε υπ' όψη τις ουσιαστικές διαφορές μεταξύ της ωρολογοποιίας, της ραπτικής, της επιπλοποιίας και της κατασκευής οικοδομών. Ενας συγκεκριμένος αριθμός ρολογιών –φτιαγμένα από μέταλλο, ρουμπίνια και γυαλί– μπορούν ν' ανταλλαχθούν μ' ένα συγκεκριμένο αριθμό κρεβατιών –φτιαγμένα από πούπουλα, ξύλο και ύφασμα– επειδή τα διαφορετικά είδη της εργασίας, που απαιτούνται για να κατασκευαστούν, **αντιμετωπίζονται** σαν ίσα. Αυτό που απομένει είναι **η σύγκριση του ποσού** της εργασίας που ενσωματώνει κάθε εμπόρευμα.

«Μα», θα μπορούσε να πει κανείς, «αν η αξία ενός εμπορεύματος καθορίζεται από την ποσότητα της εργασίας που ξοδεύτηκε στη διάρκεια της παραγωγής του,... όσο πιο τεμπέλης ή πιο αδέξιος είναι ένας άνθρωπος τόσο μεγαλύτερη αξία έχει το εμπόρευμά του, γιατί χρειάζεται περισσότερο χρόνο για να το φτιάξει». Λάθος. Στον προσδιορισμό της αξίας υπολογίζεται μόνο **η εργασία που είναι κοινωνικά αναγκαία** κάτω από τις υπάρχουσες κοινωνικές συνθήκες. **«Κοινωνικά αναγκαίος χρόνος εργασίας** είναι ο χρόνος που απαιτείται για να παραχθεί οποιοδήποτε προϊόν με κανονικούς όρους παραγωγής και με το μέσο βαθμό επιδεξιότητας και εντατικότητας της εργασίας που ισχύει σε μια δεδομένη στιγμή».

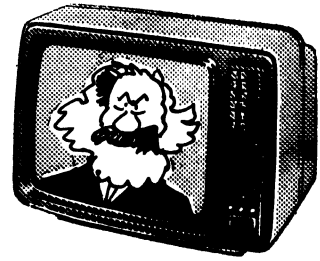

Ο κοινωνικά αναγκαίος χρόνος εργασίας μπορεί ν' αλλάξει ξαφνικά, για λόγους ανεξάρτητους από τη φύση της συγκεκριμένης, ωφέλιμης εργασίας.

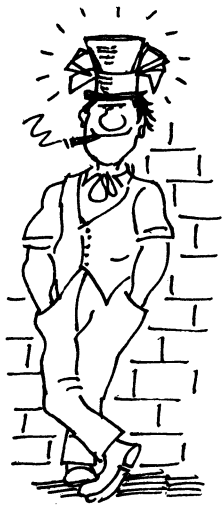

ΠΡΙΝ ΤΗΝ ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΤΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΑΡΓΑΛΕΙΩΝ, ΟΙ ΧΕΙΡΟΤΕΧΝΕΣ ΥΦΑΝΤΟΥΡΓΟΙ ΕΚΑΝΑΝ ΤΗ ΒΟΛΤΑ ΤΟΥΣ ΜΕ ΚΑΡΦΙΤΣΩΜΕΝΑ ΠΕΝΤΟΛΙΡΑ ΣΤΑ ΚΑΠΕΛΑ ΤΟΥΣ... ΜΕΤΑ, ΤΑ ΚΑΠΕΛΑ ΤΑ ΚΡΑΤΟΥΣΑΝ ΣΤΟ ΧΕΡΙ ΩΣ ΕΞΗΣ

Οταν στην Αγγλία άρχισε ο μηχανικός αργαλειός να συναγωνίζεται τον χειροκίνητο αργαλειό, χρειάζονταν μονάχα ο μισός χρόνος εργασίας από πριν για να μετατραπεί μια ορισμένη ποσότητα κλωστής σε μια γιάρδα βαμβακερό ή λινό ύφασμα. Οι χειροτέχνες υφαντουργοί είδαν την αξία του προϊόντος τους να μειώνεται στο μισό σε σχέση με πριν – όχι επειδή είχε μεταβληθεί η δική τους

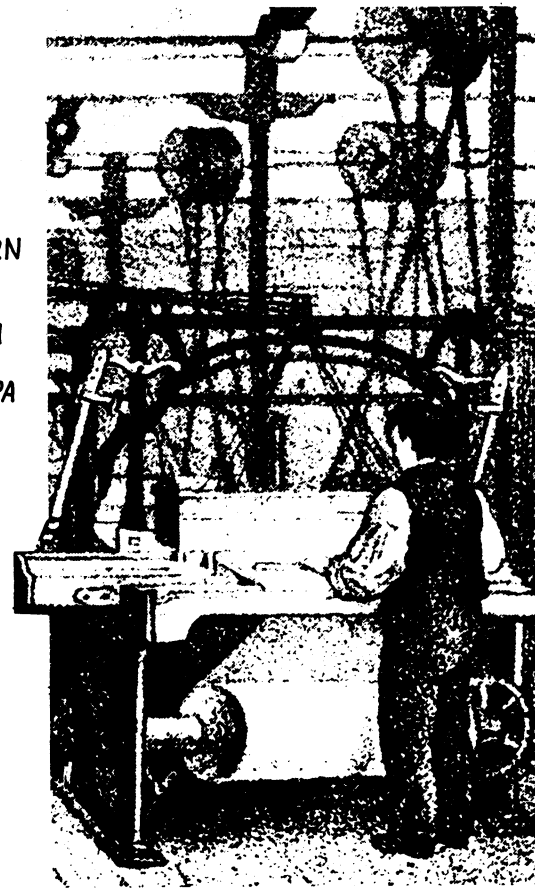

πραγματική εργασία αλλά επειδή ο κοινωνικά αναγκαίος χρόνος εργασίας είχε μειωθεί.

7. ΑΛΛΟΤΡΙΩΣΗ ΤΗΣ ΩΦΕΛΙΜΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.

Αν, όπως έχουμε πει, κάθε εμπόρευμα «περιέχει» ή «ενσωματώνει» αφηρημένη ΕΡΓΑΣΙΑ, πού μπορούμε να τη βρούμε; Ας πάρουμε για παράδειγμα ένα παλτό. Η αφηρημένη εργασία βρίσκεται στη φόδρα, στα μανίκια ή στο γιακά; Όχι. Ακόμη κι αν ξεφτίσει και γίνει κουρέλι, η αφηρημένη ΕΡΓΑΣΙΑ που περιέχει δεν μπορεί ποτέ να βρεθεί.

Μόνον τα χρήσιμα πράγματα και η ωφέλιμη εργασία μπορούν να γίνουν αντιληπτά από τις αισθήσεις. Αφού η αξία δεν είναι πραγματική δεν μπορεί να γίνει χειροπιαστά αντιληπτή. Είναι κοινωνική, μια στοιχειωμένη κοινωνική πραγματικότητα. «Η αξία των εμπορευμάτων είναι το άκρως αντίθετο της τραχειάς υλικής τους υπόστασης, ούτε ένας κόκκος ύλης δεν μπαίνει σ' αυτήν».

Ενας βασιλιάς είναι ένας άνθρωπος σαν όλους τους άλλους – στη συμπεριφορά, στην όψη και στη ψυχοσύνθεση.

Βλέποντάς τον δεν μπορείς να πεις ότι είναι βασιλιάς – μοιάζει απλός άνθρωπος. Ο μονάρχης θεωρείται, όμως, από τους υπηκόους του σαν βασιλιάς. Ακόμα κι αν δεν είναι «ελέῳ θεού», είναι βασιλιάς επειδή οι υπήκοοί του του συμπεριφέρονται έτσι. Έχει «βασιλικές» εξουσίες. Οι βασιλικές ιδιότητες και εξουσίες είναι κοινωνικές, όχι φυσικές. Κανείς δεν θ' ανακάλυπτε ένα ίχνος της βασιλικής του ιδιότητας στο σώμα ενός νεκρού βασιλιά (το αίμα του δεν είναι γαλάζιο). Από φυσική και ουσιαστική άποψη ο βασιλιάς είναι ένας άνθρωπος. Οι ουσιαστικές του ικανότητες είναι ανθρώπινες ικανότητες. Από κοινωνική άποψη, όμως, στις δραστηριότητές του, στον τρόπο που οι άνθρωποι υπακούν σ' αυτόν, ο βασιλιάς είναι αυτό που οι υπήκοοί του φαντάζονται ότι είναι. Οι άνθρωποι τον κάνουν βασιλιά *αντιμετωπίζοντάς τον* σαν βασιλιά.

Το ίδιο ισχύει και για την αξία. Κανένα χρήσιμο αντικείμενο (αξία χρήσης) δεν ενσωματώνει υλικά αφηρημένη ΕΡΓΑΣΙΑ. Ένα χρήσιμο αντικείμενο μπορεί να είναι εμπόρευμα –ενσωμάτωση αξίας– μόνον εφόσον **αντιμετωπίζεται κοινωνικά** σαν εμπόρευμα.

Δεν υπάρχουν εμπορεύματα στη φύση. Προσπαθείστε να βρείτε αξία στο βυθό της θάλασσας, στο κέντρο της γης, ή στο διάστημα. Πράγματι, όπου δεν υπάρχουν άνθρωποι, τίποτα δεν είναι «ανταλλάξιμο». Η ανταλλαγή αποτελεί μέρος των ανθρώπινων σχέσεων. Η ανταλλακτικότητα είναι εφικτή μόνο στο πλαίσιο των ανθρώπινων κοινωνικών σχέσεων. Η ανταλλακτικότητα είναι υπαρκτή παρ' όλο που είναι αφύσικη. Οι άνθρωποι μετατρέπουν σε ανταλλάξιμα τα χρήσιμα αντικείμενα – παράγοντας για την ανταλλαγή.

Οταν η ανταλλαγή γίνεται παγκόσμιος και συστηματικός νόμος της παραγωγής –όπως στην καπιταλιστική κοινωνία– τότε η ανταλλαξιμότητα γίνεται ένα κοινωνικά πραγματικό γνώρισμα των προϊόντων γενικά. Η «στοιχειωμένη» αξία είναι πολύ, πολύ πραγματική. Δοκιμάστε να επιζήσετε στην καπιταλιστική κοινωνία χωρίς να πουλάτε ή ν' αγοράζετε πράγματα!

Μ' ελάχιστες εξαιρέσεις, **κάθε άτομο** στην καπιταλιστική κοινωνία αγοράζει και πουλάει εμπορεύματα.

8. ΦΕΤΙΧΙΣΜΟΣ

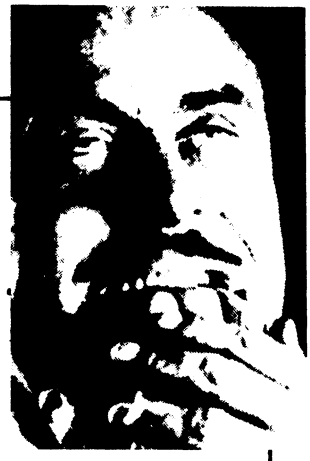

Η λέξη **φετιχισμός** σημαίνει την πίστη ότι κάποια συγκεκριμένα αντικείμενα –θρησκευτικά είδωλα, εσώρρουχα, πλάκες χρυσού– έχουν απόκρυφες μυστικές δυνάμεις. Αυτά τα αντικείμενα ονομάζονται **φετίχ**.

To the International Gold Corporation, Gold Information Office, 30 St. George St., London W1R 9FA.
I'm interested in gold, please send me more information.

Name_____

Address_____

It's rare. Treasure it.

Οι λεγόμενες πρωτόγονες θρησκείες –καθώς και άλλες λιγώτερο πρωτόγονες– φαντάζονται ότι κάποια ξεχωριστά πράγματα έχουν υπερφυσικές ιδιότητες. Το ίδιο ισχύει και με το φετιχισμό ο οποίος είναι σύμφυτος στον κόσμο των εμπορευμάτων.

Θα λέγαμε ότι τα εμπορεύματα έχουν φυσικές και αυθόρμητες σχέσεις μεταξύ τους.

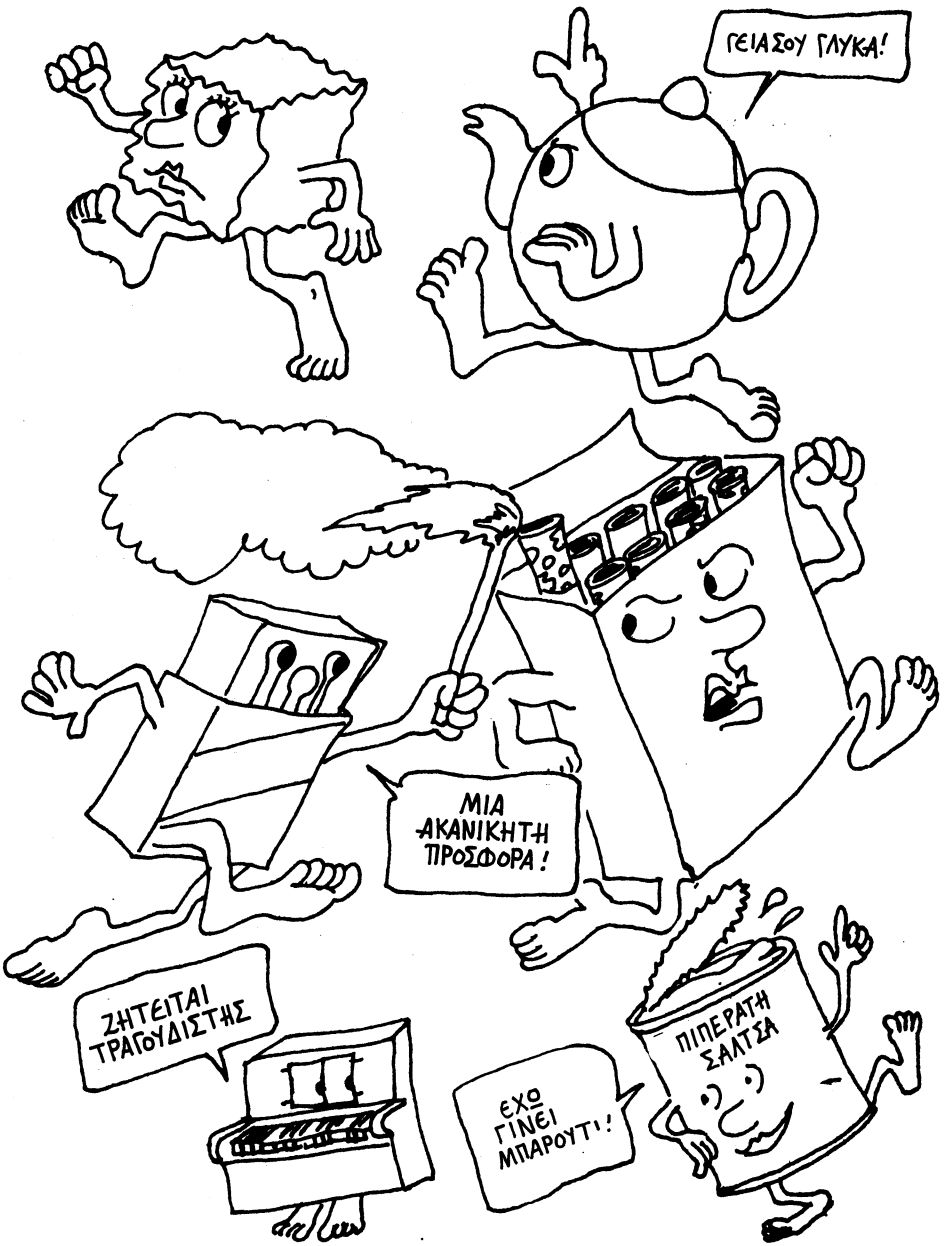

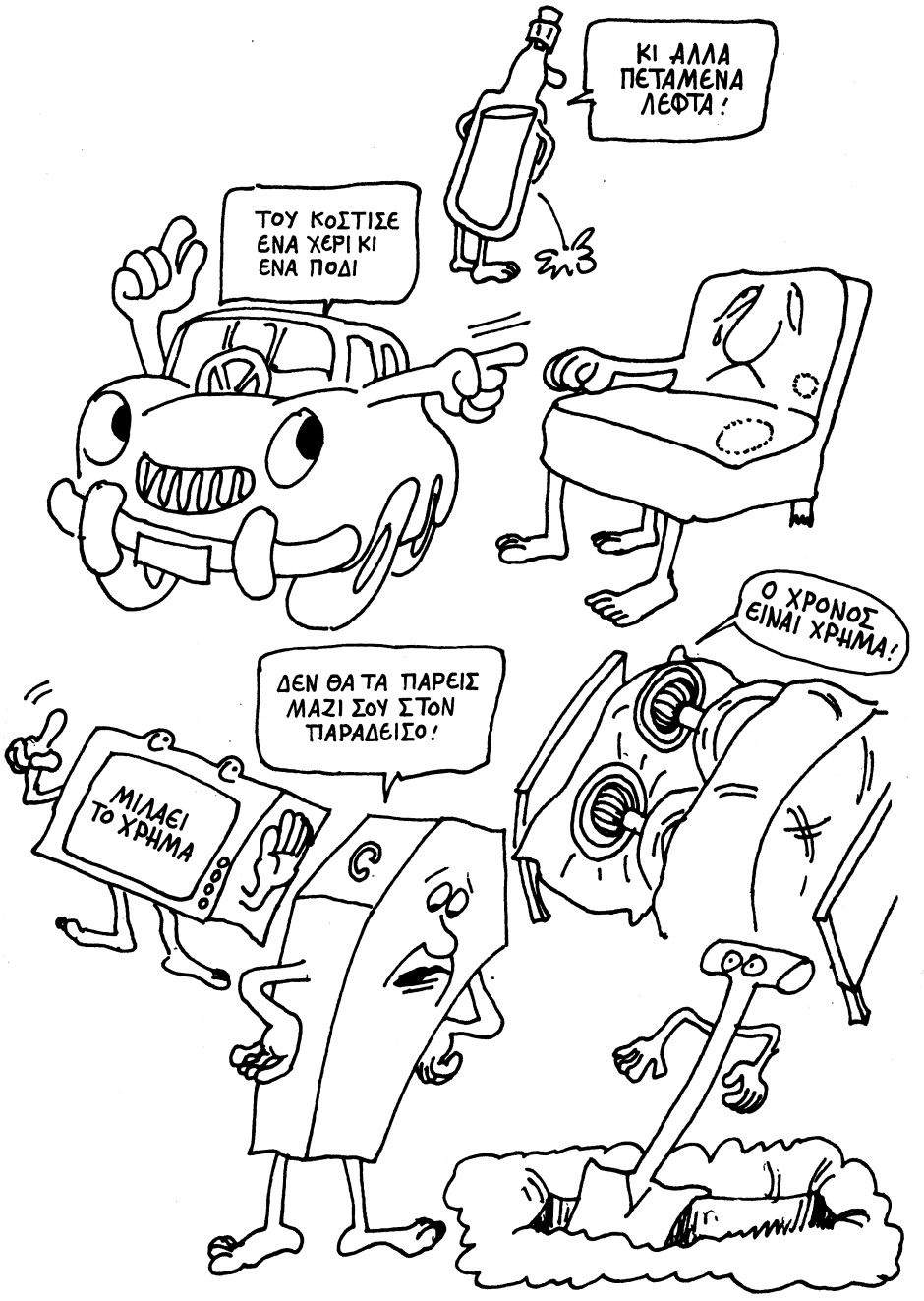
ΚΙ ΑΛΛΑ ΠΕΤΑΜΕΝΑ ΛΕΦΤΑ!
ΤΟΥ ΚΟΣΤΙΣΕ ΕΝΑ ΧΕΡΙ ΚΙ ΕΝΑ ΠΟΔΙ
Ο ΧΡΟΝΟΣ ΕΙΝΑΙ ΧΡΗΜΑ!
ΔΕΝ ΘΑ ΤΑ ΠΑΡΕΙΣ ΜΑΖΙ ΣΟΥ ΣΤΟΝ ΠΑΡΑΔΕΙΣΟ!
ΜΙΛΑΕΙ ΤΟ ΧΡΗΜΑ

Αυτό που συμβαίνει στην πραγματικότητα είναι ότι η κοινωνία διαιρεί την εργασία της ανάμεσα σ' ένα πλήθος «ιδιωτών παραγωγών» που συνδέονται μεταξύ τους με την ανταλλαγή των προϊόντων τους. Αυτή είναι η διαδικασία που μετασχηματίζει τις απλές αξίες χρήσεις σε μαγικές αξίες.

Αν και τα εμπορεύματα και το χρήμα έχουν ειδικές ιδιότητες, αυτές *δεν είναι φυσικές ιδιότητες*. Ωστόσο αυτό πιστεύουν όλοι οι άνθρωποι. Σπάνια κατανοούν ότι το χρήμα και τα εμπορεύματα έχουν ανταλλακτική δύναμη μόνο και μόνο επειδή οι άνθρωποι συσχετίζονται σαν ανεξάρτητοι παραγωγοί. Παράγοντας απομονωμένα από τους άλλους επίσης ανεξάρτητους παραγωγούς, οι παραγωγοί *είναι*

υποχρεωμένοι να παράγουν για την ανταλλαγή, γιατί μόνο μ' αυτήν περνούν τα προϊόντα σε άλλα χέρια. Χωρίς αυτήν, ένας ιδιώτης μηλοπαραγωγός θα είχε μονάχα μήλα. Οι παραγωγοί, για να πάρουν κρασί, παπούτσια, αυτοκίνητο κλπ., πρέπει να βγουν από το καβούκι τους, τουλάχιστον όσο χρειάζεται για να πραγματοποιηθεί η ανταλλαγή.

Κανένας παραγωγός δεν μπορεί να χρησιμοποιήσει απεριόριστες ποσότητες οποιασδήποτε αξίας χρήσης. Πέρα από ένα σημείο, γίνεται για τον παραγωγό της μια *μη-αξία χρήσης*, κάτι που αποκτά ξανά αξία μόνο στην ανταλλαγή –όπου ελκύει κάποιον άλλον παραγωγό σαν αξία χρήσης. Αυτό που βλέπουν βέβαια οι παραγωγοί είναι ότι τα μήλα ανταλλάσσονται με χρήμα (και, έμμεσα, με κρασί, αυτοκίνητα, παπούτσια, κλπ.) εντελώς *φυσικά*, σαν αυτό να ήταν η έκφραση της έμφυτης ανταλλαξιμότητάς τους. Τα εμπορεύματα μοιάζουν να έλκυουν το χρήμα όπως ο μαγνήτης το σίδερο. Φαίνεται φυσικό το να έχουν ιδιαίτερες τιμές· να «αξίζουν» τόσο, ούτε περισσότερο ούτε λιγώτερο. Αυτό είναι ο φετιχισμός.

ΚΑΡΟΛΕ, ΥΠΑΡΧΕΙ ΚΑΝΕΝΑΣ ΝΟΜΟΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ ΠΟΥ ΝΑ ΕΠΙΒΑΛΛΕΙ ΣΤΟΥΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ ΤΟ ΝΑ ΠΑΡΑΓΟΥΝ Ο ΕΝΑΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΛΛΟΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΑΛΛΑΓΗ...
-ΚΑΙ ΥΠΑΡΧΕΙ ΚΑ- "ΠΟΙΟΣ ΥΠΕΡΦΥΣΙΚΟΣ ΚΑΝΟΝΑΣ ΠΟΥ...
ΚΑΝΕΙ ΑΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΤΗ ΤΗ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΜΕ ΣΚΟΠΟ ΤΗ ΔΙΑΝΟΜΗ ΤΗΣ ΧΡΗΣΗΣ ΚΙ ΟΧΙ ΤΟΥ ΚΕΡΔΟΥΣ;

ΟΧΙ. ΤΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΠΡΩΤΑΡΧΙΚΑ ΕΜΠΟΔΙΑ ΕΙΝΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΑ. Η ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΕΛΕΓΧΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΤΕΣ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΓΡΑΦΕΙΟΚΡΑΤΕΣ. ΣΥΝΗΘΩΣ ΟΙ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ ΕΙΝΑΙ ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟΙ ΚΑΙ ΔΥΣΠΙΣΤΟΙ ΓΙΑ ΝΑ ΠΙΣΤΕΨΟΥΝ ΣΤΗ ΔΙΚΗ ΤΟΥΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΔΥΝΑΜΗ ΠΙΟ ΠΟΛΥ, ΑΠ' ΟΤΙ ΣΤΗ ΔΥΝΑΜΗ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΝΟΜΩΝ ΤΟΥ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΥ. ΕΠΙΣΗΣ ΥΠΑΡΧΟΥΝ...

... ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΕΜΠΟΔΙΑ. ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΠΟΥ ΜΕΓΑΛΩΣΑΝ ΜΕΣΑ ΣΤΟΝ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟ ΕΧΟΥΝ ΑΠΟΚΤΗΣΕΙ ΜΙΑ ΑΘΕΡΑΠΕΥΤΗ ΠΡΟΘΥΜΙΑ ΝΑ ΔΕΧΟΝΤΑΙ ΔΙΑΤΑΓΕΣ, ΝΑ ΥΠΟΚΛΙΝΟΝΤΑΙ ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΤΗΝ ΕΞΟΥΣΙΑ!
ΠΟΛΛΟΙ ΑΠΟΚΤΗΣΑΝ ΕΝΑ ΑΚΛΟΝΗΤΟ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΟ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ ΤΟΥΣ ΤΥΠΟΥΣ ΑΥΤΑΡΧΙΚΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ: ΚΥΡΙΑΡΧΙΑ ΤΩΝ ΑΝΔΡΩΝ ΠΑΝΩ ΣΤΙΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ, ΕΝΟΣ ΕΘΝΟΥΣ ΠΑΝΩ Σ'ΕΝΑ ΑΛΛΟ ΕΘΝΟΣ, ΚΑΤΑΠΙΕΣΗ ΜΙΑΣ ΦΥΛΗΣ ΑΠΟ ΜΙΑΝ ΑΛΛΗ, ΠΟΛΥ ΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΟΙ ΕΡΓΑΤΕΣ ΠΟΥ ΦΕΡΟΝΤΑΙ ΔΕΣΠΟΤΙΚΑ ΣΤΟΥΣ ΑΛΛΟΥΣ ΑΝΕΙΔΙΚΕΥΤΟΥΣ, ΚΛΠ...
ΚΑΙ ΤΟ ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΕΡΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΑΝ, ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΠΟΣΟ, ΕΙΝΑΙ ΔΥΝΑΤΟ ΝΑ ΞΕΠΕΡΑΣΤΟΥΝ ΤΑ ΕΜΠΟΔΙΑ ΑΥΤΑ...

ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΞΕΚΑΘΑΡΟ;

9. ΤΟ ΧΡΗΜΑ

Η αξία υπάρχει σε τρεις μορφές: σαν εμπόρευμα, σαν χρήμα και σαν κεφάλαιο.

- **Τα ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΑ είναι αξίες χρήσης που παράγονται για την ανταλλαγή.**

- **Το ΧΡΗΜΑ, είναι το καθολικό εμπόρευμα που είναι ισοδύναμο με όλα τα άλλα.**

- **Το ΚΕΦΑΛΑΙΟ είναι χρήμα το οποίο έχει επενδυθεί με σκοπό να παραγάγει περισσότερο χρήμα.**

Για να συζητήσουμε για το κεφάλαιο, την ανώτερη μορφή αξίας, πρέπει πρώτα να καταλάβουμε καλά τι είναι το χρήμα. Πώς εμφανίζεται στην ανταλλαγή των εμπορευμάτων; Πώς καταφέρνει το χρήμα, σαν κεφάλαιο, να κυριαρχεί στην ανταλλαγή των εμπορευμάτων;

Στην απλούστατη περίπτωση –όπου μόνον ένα εμπόρευμα ανταλλάσσεται μ᾽ ένα άλλο ισοδύναμο εμπόρευμα– η σχέση αξίας δεν είναι σταθερή. Ο υπολογισμός του «κοινωνικά αναγκαίου χρόνου εργασίας» για την κατασκευή αυτού ή εκείνου του προϊόντος είναι συνήθως αυθαίρετος και βασισμένος σε υποθέσεις. Όταν, όμως, **γενικεύεται** η παραγωγή για την ανταλλαγή, οι σχέσεις αξίας σταθεροποιούνται. Όταν ένα παλτό = 20 μέτρα πανί = 10 κιλά τσάϊ = 40 κιλά καφέ = 20 γραμμάρια χρυσού, οι ποσοτικές αναλογίες της ανταλλαγής γίνονται σταθερότερες και διαμορφώνονται λιγότερο τυχαία. Όλο και περισσότερο τα προϊόντα αντιμετωπίζονται σαν μονάδες αφηρημένης εργασίας. Τελικά, εμφανίζεται ένα σύστημα παραγωγής εμπορευμάτων, όπου τα σχετικά μεγέθη αξίας των διαφόρων εμπορευμάτων σταθεροποιούνται συστηματικά.

Οταν ένα εμπόρευμα αντιμετωπίζει όχι ένα αλλά πολλά ισοδύναμα εμπορεύματα, η αξία του εκφράζεται δια μέσου μιας πληθώρας ισοδυνάμων (π.χ. 8 γρ. ασήμι = 1 αρνί = 1 δέρμα μεγάλου βωδιού = 2 κατσίκες = 3 βαρέλια κρασί). Αντίστροφα, μπορούμε επίσης να πούμε ότι κάθε εμπόρευμα σ' αυτή την πληθώρα εμπορευμάτων θεωρεί το εν λόγω εμπόρευμα σαν ισοδύναμο (1 αρνί = 8 γρ. ασήμι, 1 δέρμα μεγάλου βωδιού = 8 γρ. ασήμι, 2 κατσίκες = 8 γρ. ασήμι κλπ.). Αν αυτό το εμπόρευμα χρησιμοποιείται για να εκφράσει το μέγεθος της αξίας πολλών άλλων εμπορευμάτων, τότε γίνεται **χρήμα.** Παίζει καλύτερα το ρόλο του χρήματος όταν είναι καθολικά αναγνωρισμένο σαν ισοδύναμο εμπόρευμα, που εκφράζει –και μετρά– την αξία όλων των άλλων εμπορευμάτων.

ΧΡΥΣΟΣ

Ιστορικά, ο χρυσός είναι το εμπόρευμα που κατ' εξοχήν έχει χρησιμοποιηθεί σαν χρήμα, σε παγκόσμια κλίμακα. Με την καθιέρωση του «χρυσού κανόνα», αρμόζει περισσότερο να πούμε ότι ένα παλτό = 15.000 δρχ. και ότι 20 μέτρα ύφασμα = 15.000 δρχ. κι όχι, όπως πριν, ένα παλτό = 20 μέτρα ύφασμα. Το παλτό και το ύφασμα είναι δυνατόν και πάλι ν' ανταλλαχθούν μεταξύ τους, τώρα όμως χρησιμοποιείται κυρίως το **χρήμα** για την πραγματοποίηση της ανταλλαγής. Η ισοδυναμία του παλτού και του υφάσματος εκφράζεται, όχι άμεσα, αλλά μέσω της κοινής τους σχέσης με το χρυσό (δηλαδή μ' ένα από τα ονόματά του: δραχμή, δολλάριο, φράγκο κλπ.). Ο χρυσός αναδεικνύεται σε δύναμη των δυνάμεων όταν γίνεται το μοναδικό εμπόρευμα που είναι απαράμιλλα ανταλλάξιμο με όλα τ' άλλα. Τώρα τα παλτά και το ύφασμα μπορούν ν' ανταλλαχθούν **μόνον** με χρήμα. Το ίδιο ισχύει για όλα τα συνηθισμένα εμπορεύματα (μ' ελάχιστες εξαιρέσεις).

Ο χρυσός, όμως, –και τα χαρτονομίσματα και τα κέρματα που τον αντιπροσωπεύουν– μπορεί ν' αγοράσει **όλα** τα εμπορεύματα χωρίς εξαίρεση. Αυτό είναι που τον κάνει χρήμα και που τον ξεχωρίζει απ' όλα τα εμπορεύματα.

Ο δραματουργός Μπεν Τζόνσον, αρκετούς αιώνες πριν, εκφράζει με γλαφυρότητα την κοινωνική δύναμη του χρήματος στο έργο του *Ο Αλχημιστής*.

Στις περισσότερες αρχαίες κοινωνίες, ο χρυσός ήταν απλώς ένα προϊόν ανάμεσα στ' άλλα. Σήμερα, είναι το ένα και μοναδικό καθολικό εμπόρευμα, το μόνο προϊόν που, ότι κι αν συμβεί, βρίσκει αγοραστές. Κυκλοφορεί γρηγορότερα, ευρύτερα. Είναι το **ΥΠΕΡΕΜΠΟΡΕΥΜΑ!!!**
Η δύναμή του πολλαπλασιάζεται περισσότερο από ποτέ όταν λειτουργεί σαν κεφάλαιο.
Σαν κεφάλαιο, το χρήμα κάνει, όντως, «ικανούς για όλα τους ανθρώπους».

10. Η ΣΥΣΣΩΡΕΥΣΗ ΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

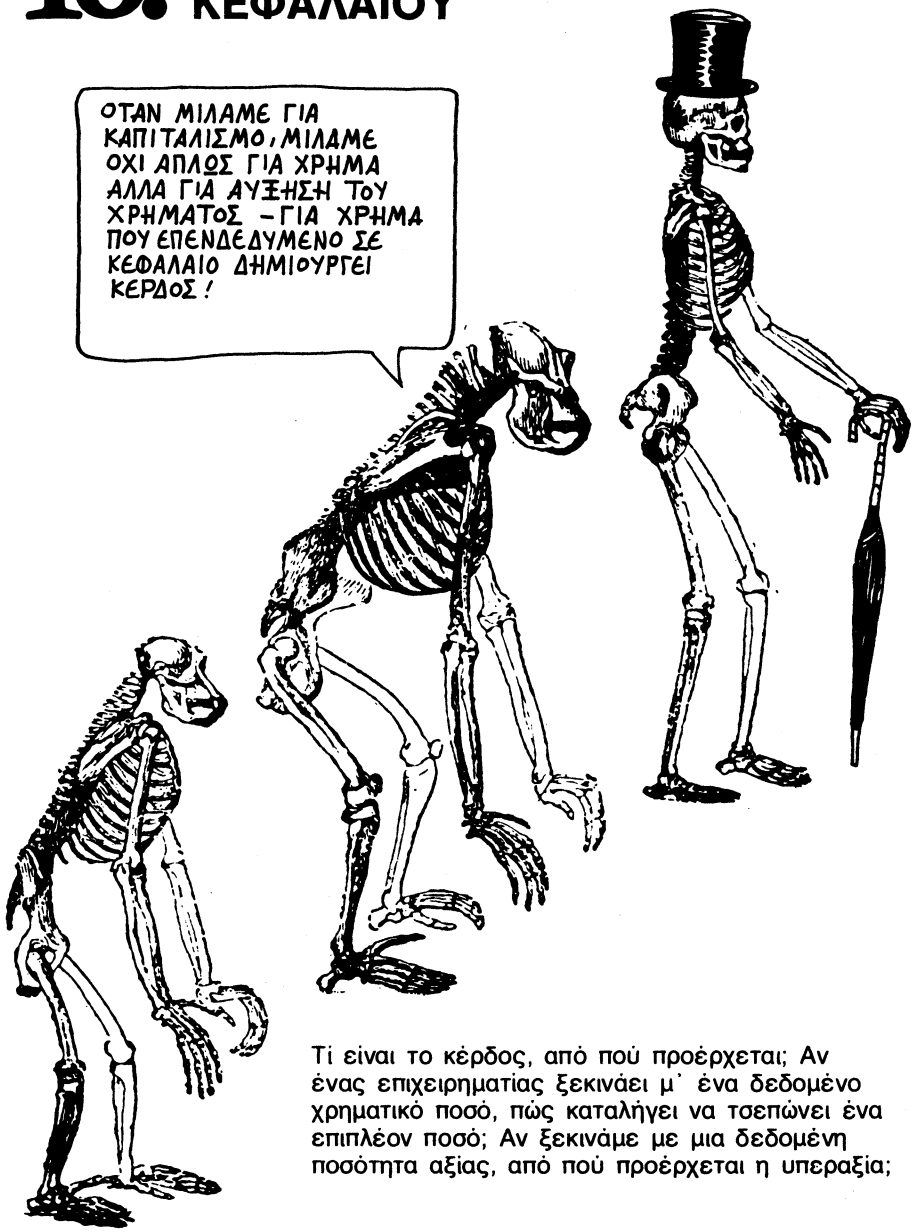

Τί είναι το κέρδος, από πού προέρχεται; Αν ένας επιχειρηματίας ξεκινάει μ' ένα δεδομένο χρηματικό ποσό, πώς καταλήγει να τσεπώνει ένα επιπλέον ποσό; Αν ξεκινάμε με μια δεδομένη ποσότητα αξίας, από πού προέρχεται η υπεραξία;

Η ΛΥΣΗ ΑΥΤΟΥ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ ΕΙΝΑΙ Η ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ ΣΟΥ ΚΑΡΟΛΕ!
ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΣΧΕΤΙΖΟΝΤΑΙ ΜΕ ΤΟ ΧΡΗΜΑ ΜΕ ΔΥΟ ΒΑΣΙΚΟΥΣ ΤΡΟΠΟΥΣ: ΣΑΝ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ Η ΑΥΤΟ-ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ, ΟΙ ΑΜΕΣΟΙ ΠΑΡΑΓΩΓΟΙ ΠΟΥΛΑΝΕ ΓΙΑ ΝΑ ΑΓΟΡΑΣΟΥΝ, ΕΝΩ ΟΙ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΤΕΣ ΑΓΟΡΑΖΟΥΝ ΓΙΑ ΝΑ ΠΟΥΛΗΣΟΥΝ!
ΠΩΣ ΓΙΝΕΤΑΙ ΑΥΤΟ;

Ας πάρουμε για παράδειγμα τον φίλο μας τον Ιορδάνογλου, ένα μισθωτό ράφτη και τον πατέρα του ένα αυτοαπασχολούμενο ράφτη· και τον Χρηματόπουλο, ένα καπιταλιστή. Καθένας απ' αυτούς σχετίζεται με το χρήμα με διαφορετικό τρόπο.

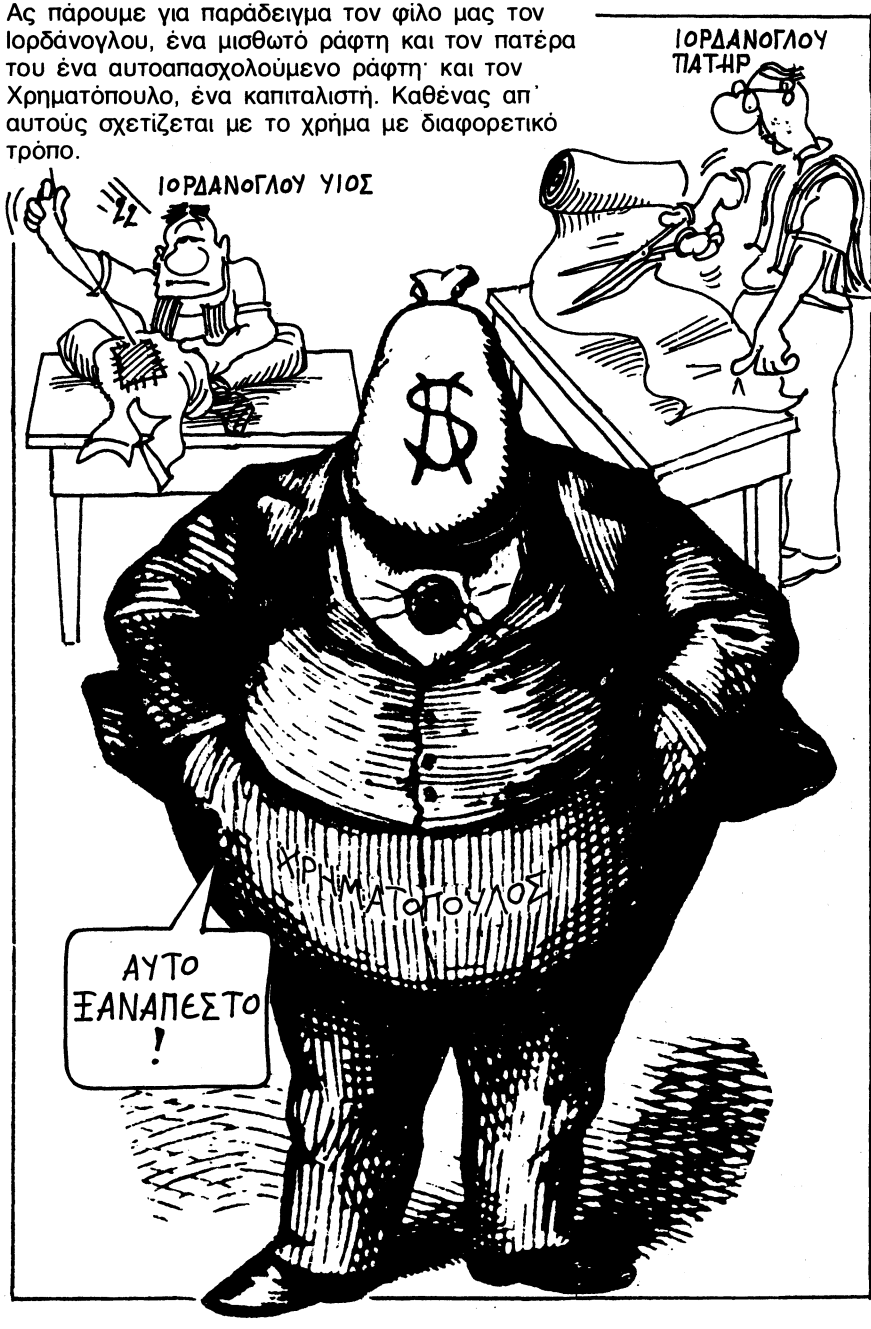

Ο Ιορδάνογλου κι ο πατέρας του πουλάνε για ν' αγοράσουν. Ο ένας πουλάει την επιδεξιότητά του να κατασκευάζει σακκάκια (ο γιός Ιορδάνογλου) και ο άλλος πουλάει σακκάκια (ο πατέρας Ιορδάνογλου). Και οι δυο επιδιώκουν ν' αποκτήσουν συγκεκριμένα, αναγκαία εμπορεύματα. Ο μπαμπάς Ιορδάνογλου κατασκευάζει και πουλάει σακκάκια όχι για το χρήμα σαν αυτοσκοπό, αλλά σαν μέσο για την εξασφάλιση στέγης, τροφής και άλλων εμπορευμάτων.

Το ίδιο και ο γιός πουλάει την επιδεξιότητά του να κατασκευάζει σακκάκια, όχι για την ψυχή της μάνας του, αλλά για τα λεφτά· για ένα μισθό που του επιτρέπει ν' αγοράζει τ' απαραίτητα για τη ζωή του.

Εδώ βλέπουμε τον κύκλο ΕΜΠΟΡΕΥΜΑ - ΧΡΗΜΑ - ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΑ ή Ε-Χ-Ε, όπου το χρήμα είναι ένας ενδιάμεσος σταθμός μεταξύ της κατασκευής Εμπορευμάτων και της αγοράς Εμπορευμάτων.

Το πράγμα αλλάζει για το φίλο μας τον Χρηματόπουλο. Παρουσιάζεται στη σκηνή όχι σαν άμεσος παραγωγός, αλλά σαν κάτοχος χρήματος. Σκοπός του είναι ν' αγοράσει εμπορεύματα για να τα πουλήσει. Δαπανά χρήμα για να κερδίσει χρήμα.

Για τον καπιταλιστή, το χρήμα είναι η αφετηρία και το τέρμα της ανταλλαγής. Ο κύκλος μέσα στον οποίο ζει ο Χρηματόπουλος είναι ο αντίθετος από τον Ε-Χ-Ε: ΧΡΗΜΑ - ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΑ - ΧΡΗΜΑ (Χ-Ε-Χ).

Ο Χρηματόπουλος δεν ξοδεύει τα χρήματά του τζάμπα. δεν επενδύει 10 για να πάρει πίσω μόνο 10.

Οχι, ο Χρηματόπουλος προσπαθεί να πάρει **περισσότερα** απ' όσα δαπάνησε – θέλει να κερδίσει από την ανταλλαγή. Θύμα της «καταραμένης δίψας για χρυσάφι», κυνηγά παθιασμένα την αξία, ποθεί απέραντα να πλουτίσει. Το κέρδος είναι ο μοναδικός του σκοπός.

«Ξόδευε λιγώτερα, κέρδιζε περισσότερα»
Εν τούτῳ νίκα.

Το θαύμα του χρήματος είναι ότι, αν χρησιμοποιηθεί κατάλληλα, παράγει κέρδος. Το χρήμα γεννάει χρήμα! Ένα αρχικό χρηματικό ποσό Χ, προκαλεί τη δημιουργία ενός μεγαλύτερου ποσού, Χ΄ (διαβάζεται Χ-τόνος).
Άρα, ο κύκλος του καπιταλιστή, δεν είναι απλώς Χ-Ε-Χ, αλλά Χ-Ε-Χ΄, όπου το ποσό Χ΄ είναι μεγαλύτερο από το Χ. Εδώ βρίσκουμε την πηγή της **υπεραξίας** – είναι η διαφορά μεταξύ Χ΄ και Χ. Ένα αρχικό ποσό χρημάτων αντικαταστάθηκε από ένα μεγαλύτερο ποσό. Ο Χρηματόπουλος καταφέρνει πραγματικά «ξοδεύοντας λιγώτερα να κερδίζει περισσότερα».

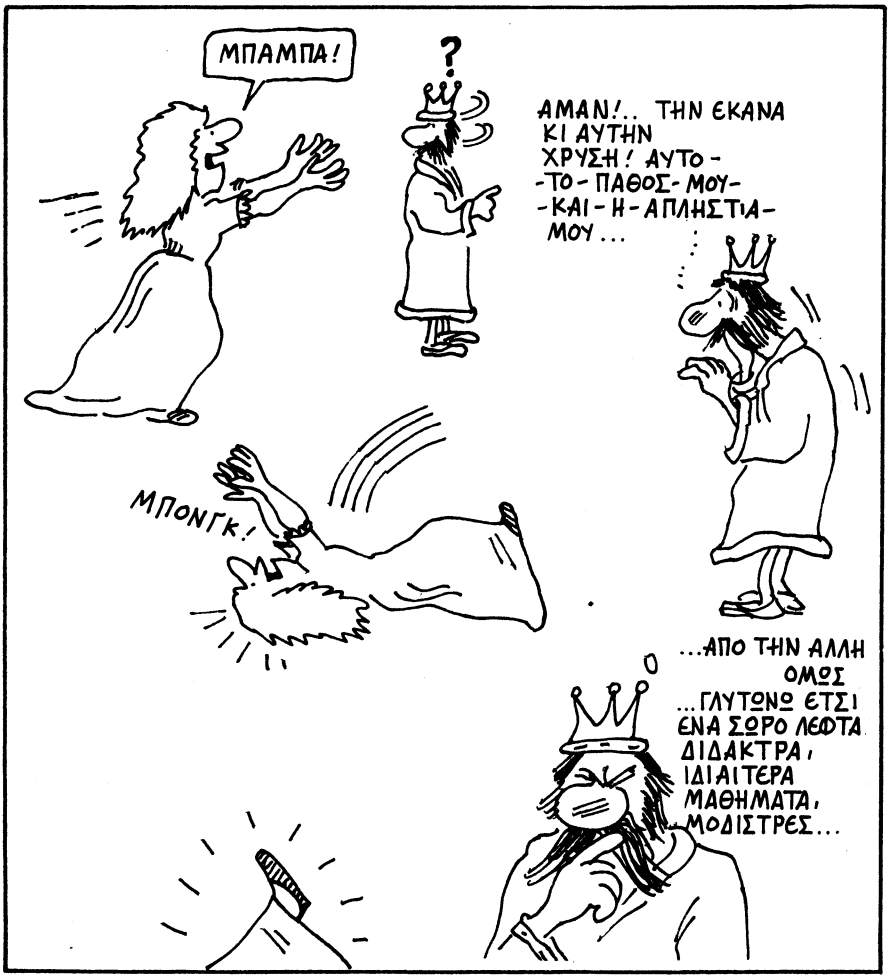

Το χρήμα που χρησιμοποιείται για να παράγει χρήμα είναι «αξία που αυξάνεται από μόνη της» ή **κεφάλαιο.** Εννοούμε το αρχικό χρηματικό ποσό Χ. Αφού επενδυθεί, το κεφάλαιο προκαλεί τη δημιουργία της υπεραξίας, δηλ. της διαφοράς μεταξύ Χ΄ και Χ. Η υπεραξία παίρνει τρεις βασικές μορφές: το **κέρδος,** τον **τόκο** και το **ενοίκιο.** Ο Χρηματόπουλος πληρώνει ένα μέρος της υπεραξίας για τόκο του αρχικού ποσού Χ – αφού είναι πιθανό να υποθέσουμε ότι δανείστηκε τουλάχιστον ένα μέρος του αρχικού κεφαλαίου. Ένα άλλο μέρος της υπεραξίας χρησιμοποιείται για την πληρωμή του ενοικίου – αφού υποτίθεται ότι νοικιάζει τουλάχιστον ένα μέρος από τις εγκαταστάσεις ή τον εξοπλισμό που χρησιμοποιεί.

Αυτό που απομένει είναι **το κέρδος** – η υπεραξία που ανήκει απόλυτα στο Χρηματόπουλο και που τη χρησιμοποιεί όπως θέλει. Υπάρχουν δυο βασικοί τρόποι χρήσης: το κέρδος μπορεί να χρησιμοποιηθεί είτε σαν **μερίσματα** για την προσωπική ευχαρίστηση του Χρηματόπουλου είτε σαν **Κεφάλαιο** – σαν νέο Χ, για να παράγει ακόμη περισσότερη υπεραξία.

Violet Mink £4250
Givenchy Pearl Mink £2725

Αν και ο πλούτος της καπιταλιστικής κοινωνίας παρουσιάζεται σαν συσσώρευση εμπορευμάτων, στην πραγματικότητα είναι συσσώρευση **κεφαλαίου.** Η συσσώρευση του κεφαλαίου είναι καθοριστικός κανόνας του καπιταλισμού, ο οικονομικός σκοπός και η διαδικασία που δίπλα τους όλα τ' άλλα ωχριούν. Καπιταλισμός είναι το παρατσούκλι του συστήματος παραγωγής που στηρίζεται στη συσσώρευση του κεφαλαίου.

Οπως είδαμε, η πραγματοποίηση κέρδους είναι το μέσο που επιτρέπει τη συσσώρευση του κεφαλαίου. Το κέρδος κινεί το σύστημα – όπως ο άνεμος τα ιστιοφόρα πλοία ή όπως το ουράνιο τους πυρηνικούς αντιδραστήρες.

Το χρήμα επιβεβαίωσε την ικανότητά του ν' αυξάνεται από μόνο του. Όπως η κότα που γεννάει χρυσά αυγά, απέδειξε ότι έχει τη μαγική δύναμη να προσθέτει αξία στον εαυτό του. **Το χρήμα, με τη μορφή του κεφαλαίου, τείνει να συσσωρεύεται όταν επενδύεται. Δημιουργούνται κέρδη.** «Οι πλούσιοι γίνονται πλουσιώτεροι» ή «τα λεφτά παν στα λεφτά»...

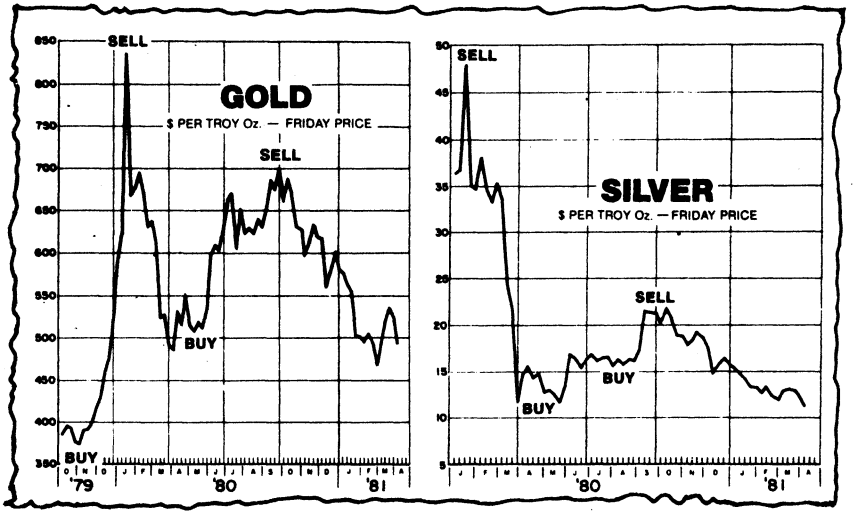

Συγχαίροντας τον εαυτό του ο Χρηματόπουλος, λέει χαρακτηριστικά ότι τα κέρδη του οφείλονται στο ότι «αγόραζε φτηνά και πουλούσε ακριβά». Αυτή είναι η *ανταλλαγή*.

Ας υποθέσουμε ότι ο Χρηματόπουλος πουλάει τα εμπορεύματά του πάνω από την αξία τους. Πουλάει 110 αυτό που αξίζει 100 – αυξάνει την ονομαστική τιμή κατά 10%. Τι θα εμπόδιζε, όμως όλους τους άλλους παραγωγούς να κάνουν το ίδιο πράγμα; Αν συνέβαινε κάτι τέτοιο, ο φίλος μας ο Χρηματόπουλος θα είχε ζημία – ότι θα κέρδιζε σαν πωλητής θα τόχανε σαν αγοραστής. Η δημιουργία υπεραξίας και η μετατροπή του χρήματος σε κεφάλαιο δεν εξηγείται από τ' ότι οι πωλητές πουλάνε τα εμπορεύματα πάνω από την αξία τους.

Βέβαια, οι απάτες και οι ύποπτες δοσοληψίες είναι ευρύτατα διαδεδομένες. **Γενικά,** όμως, ο ανταγωνισμός δεν επιτρέπει επιβαρύνσεις στις τιμές των προϊόντων. Η άμιλλα των ανταγωνιζόμενων καπιταλιστών τείνει να διατηρεί τις τιμές γύρω από την πραγματική αξία των προϊόντων. Το αποτέλεσμα είναι ότι τα εμπορεύματα τείνουν να πωλούνται στην πραγματική τους αξία, δηλ. σύμφωνα με τον κοινωνικά αναγκαίο χρόνο εργασίας που περιέχουν.

Βέβαια ο Χρηματόπουλος θα ήθελε να ακριβοπουλήσει τα προϊόντα του –αν το κάνει, όμως, οι ανταγωνιστές του θα του πάρουνε την πελατεία πουλώντας φτηνότερα απ' αυτόν. Αυτό που θα κερδίσει από την αύξηση της τιμής, θα το χάσει από τη μείωση του όγκου των πωλήσεων.

ΟΙ ΕΚΠΛΗΚΤΙΚΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

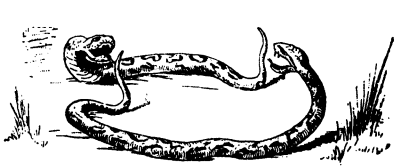

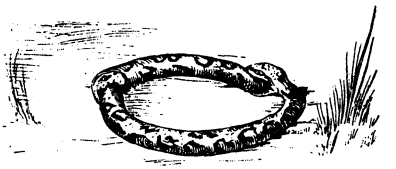

Ας υποθέσουμε τώρα ότι ο κάτοχος εμπορευμάτων Α είναι τόσο καπάτσος που ξεγελάει το συνάδελφό του Β που, παρόλη την καλή του θέληση, δεν μπορεί να του ανταποδώσει τα ίσα. Ο Α πουλάει στον Β κρασί αξίας 40 δρχ. και παίρνει σ' αντάλλαγμα στάρι αξίας 50 δρχ. Ο Α μετέτρεψε τις 40 δρχ. σε 50 δρχ. Ας εξετάσουμε το ζήτημα από πιο κοντά. Πριν από την ανταλλαγή είχαμε κρασί 40 δρχ. και στάρι 50 δρχ., δηλ. μια συνολική αξία 90 δρχ. Η αξία που κυκλοφορεί δεν αυξήθηκε καθόλου, απλώς άλλαξε η κατανομή της ανάμεσα στον Α και στον Β. Θα συνέβαινε ακριβώς το ίδιο πράγμα αν ο Α έκλεβε κατευθείαν τον Β χωρίς τη μεσολάβηση της ανταλλαγής.

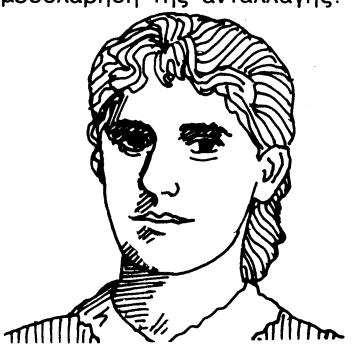

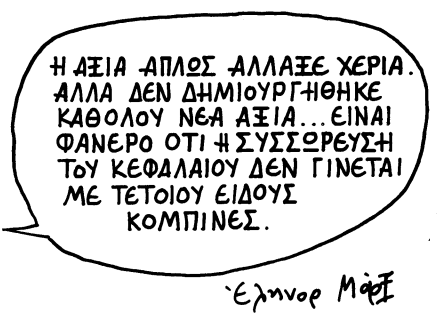

Όταν μπαίνουν στο παιχνίδι τα μονοπώλια κάτι αλλάζει – αλλά όχι θεμελιακά. Αν και είναι δυνατό ν' ανεβάζουν τα μονοπώλια τις τιμές πάνω από την αξία, χωρίς να ενοχλούνται από τον ανταγωνισμό, και έτσι να μαζεύουν «απροσδόκητα» κέρδη, γενικά, τα κέρδη δεν είναι το αποτέλεσμα της ύπαρξης των μονοπωλίων.

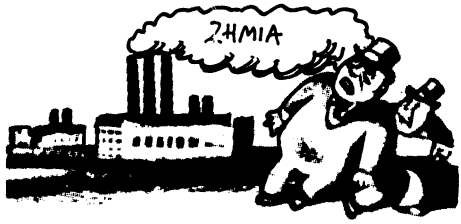

Χωρίς μονοπώλιο, ακόμη κι όταν η παραγωγή πραγματοποιείται σε συνθήκες τέλειου ανταγωνισμού, το κέρδος είναι πάντα ο σκοπός του παιχνιδιού. Ας θυμηθούμε ότι η συσσώρευση του κεφαλαίου άρχισε στη βάση του ανταγωνισμού. Έτσι, πρέπει να ψάξουμε αλλού για την εξήγηση του κέρδους.

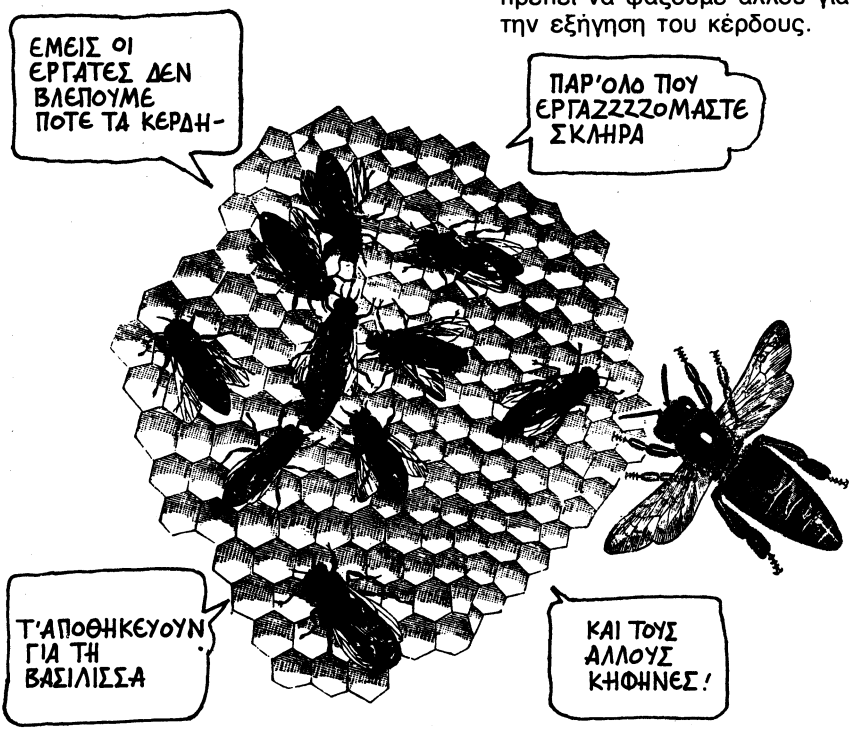

Το κεφάλαιο δεν δημιουργείται στην ανταλλαγή, σαν υποπροϊόν της αγοραπωλησίας, αλλά **στην παραγωγή.** Μεταξύ Χ και Χ΄ υπάρχει **η διαδικασία της παραγωγής. Σ' αυτήν πρέπει να στραφούμε για να καταλάβουμε από πού προέρχεται και πώς αναπαράγεται το κεφάλαιο.**

ΕΡΩΤ.: ΤΙ ΔΥΝΑΜΗ ΕΧΕΙ ΤΟ ΧΡΗΜΑ;
ΑΠΑΝΤ.: ΜΟΝΟΝ ΤΗ Χ-Ε, ΤΗ ΔΥΝΑΜΗ Ν' ΑΓΟΡΑΖΕΙ ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΑ.
ΕΡΩΤ.: ΑΛΛΑ, ΟΠΩΣ ΕΙΔΑΜΕ, Η Χ-Ε ΔΕΝ ΔΗΜΙΟΥΡΓΕΙ ΥΠΕΡΑΞΙΑ.
ΤΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΕΙ ΥΠΕΡΑΞΙΑ;
ΑΠΑΝΤ.: Η ΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗ.
ΕΡΩΤ.: Ε Ε Ε;!;!!!;

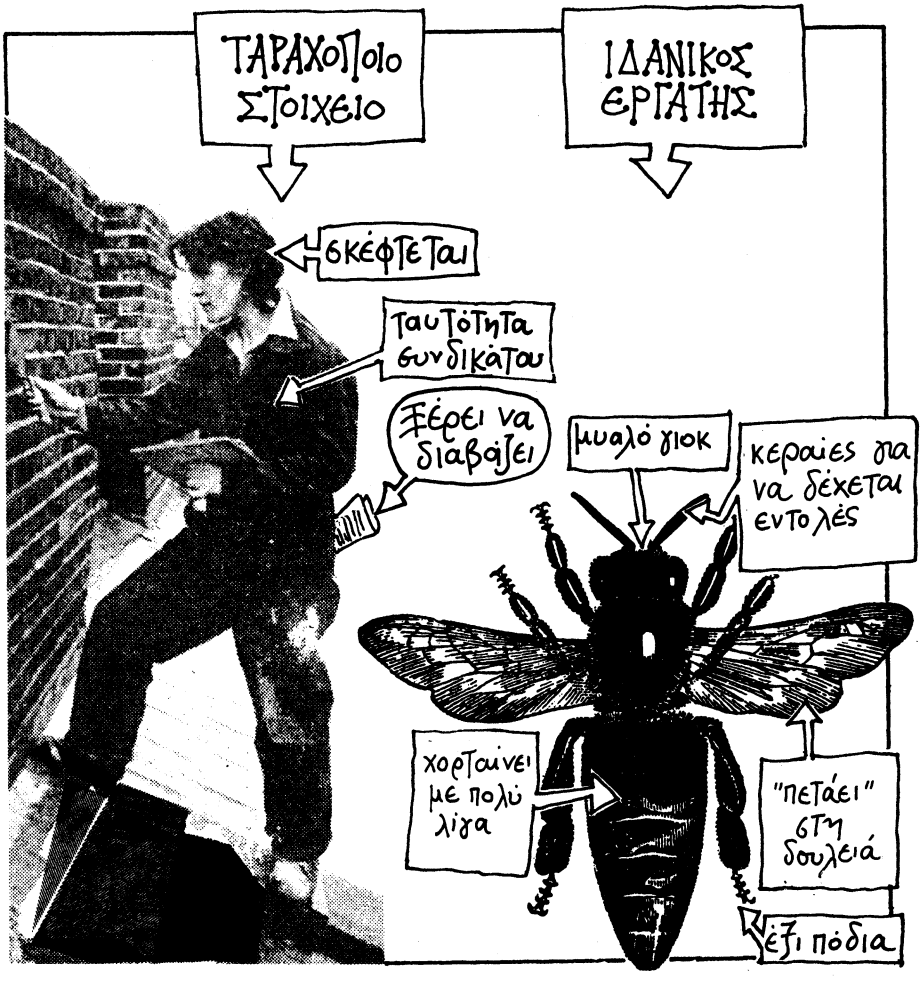

Στην περίπτωση Χ-Ε-Χ΄ συμβαίνει κάτι παραπάνω από μιαν απλή ανταλλαγή. Ο Χρηματόπουλος δεν πουλάει απλώς τα ίδια εμπορεύματα που αγοράζει. Απεναντίας, αγοράζει εμπορεύματα που δημιουργούν νέα εμπορεύματα.

Αν η αξία των εμπορευμάτων δεν ξεπερνάει την αξία των εμπορευμάτων που αγοράστηκαν, ο Χρηματόπουλος δεν θα βγάλει κέρδη. Πρέπει νάναι πολύ τυχερός για να βρει στην αγορά ένα τέτοιο εμπόρευμα που, αφού αγοραστεί, μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την παραγωγή της υπεραξίας. Όπως και γίνεται, ο Χρηματόπουλος είναι τυχεράκιας! Βρίσκει πράγματι στην αγορά ένα ειδικό εμπόρευμα που δημιουργεί αξία.

11. Η ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΔΥΝΑΜΗ

Αν το χρήμα είναι το υπερεμπόρευμα, τότε η ανθρώπινη εργατική δύναμη είναι το ΥΠΕΡΥΠΕΡΕΜΠΟΡΕΥΜΑ. Το χρήμα αγοράζει εργατική δύναμη για την παραγωγή της υπεραξίας: αυτό είναι καπιταλισμός! Μόνο αγοράζοντας εργατική δύναμη μπορεί το χρήμα να παίξει το ρόλο του σαν κεφάλαιο – και μόνον έτσι μπορεί να συσσωρευτεί το κεφάλαιο.

Ο καπιταλισμός, σε τελική ανάλυση, εξαρτάται από την εμπορευματοποίηση της εργατικής δύναμης. Πώς όμως; Μέσα από ποιά ιστορική διαδικασία έγινε εμπορεύσιμη η ανθρώπινη ικανότητα για εργασία;

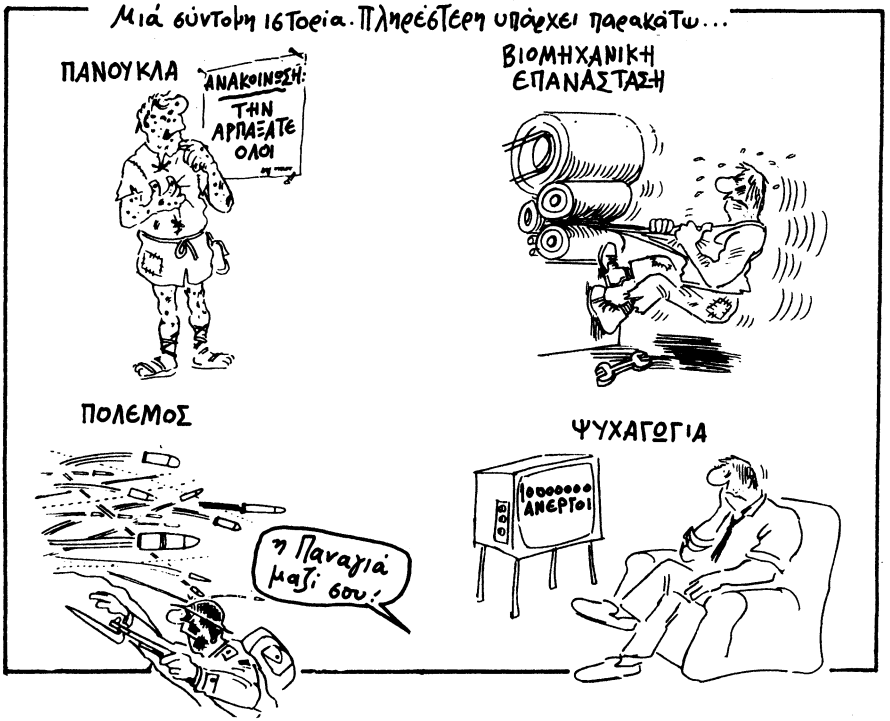

Πρέπει να μην συγχέουμε την εμπορευματική παραγωγή γενικά με τον καπιταλισμό. Η εμπορευματική παραγωγή δεν προϋποθέτει αναγκαστικά τον καπιταλισμό. Η εμπορευματική παραγωγή του μεσαίωνα ή των αρχαίων χρόνων δεν ήταν καπιταλιστική. Αντίθετα, μια από τις αναγκαίες προϋποθέσεις για την εμφάνιση του καπιταλισμού είναι ν' αναπτυχθεί σε μεγάλο βαθμό η εμπορευματική παραγωγή. «Ξέρουμε πως μια σχετικά ανεπαίσθητη ανάπτυξη της κυκλοφορίας των εμπορευμάτων αρκεί για να δημιουργηθεί το χρήμα. Όμως, η απλή κυκλοφορία των εμπορευμάτων και του χρήματος δεν σημαίνει καθόλου ότι υφίστανται οι ιστορικοί όροι ύπαρξης του καπιταλισμού. Το κεφάλαιο γεννιέται μόνον όπου ο κάτοχος μέσων παραγωγής και μέσων συντήρησης συναντιέται στην αγορά με τον ελεύθερο εργάτη σαν πωλητή της εργατικής του δύναμης. Η αγορά και η πώληση της εργατικής δύναμης είναι η ειδοποιός διαφορά του καπιταλισμού».

«Αλλά πώς να εξηγήσουμε αυτό το περίεργο φαινόμενο, να βρίσκουμε στην αγορά μια ομάδα από αγοραστές που κατέχουν γη, μηχανές, πρώτες ύλες και μέσα συντήρησης και που όλ' αυτά, εκτός από την χέρσα γη, είναι προϊόντα εργασίας, και από το άλλο μέρος, μια ομάδα από πωλητές, που δεν έχουν τίποτ' άλλο να πουλήσουν εκτός από την εργατική τους δύναμη; Η μια ομάδα ν' αγοράζει αδιάκοπα για να βγάζει κέρδη και να πλουτίζει, ενώ η άλλη να πουλάει αδιάκοπα για να κερδίζει μετά βίας τα απαραίτητα για τη ζωή της;»

Ενα πράγμα είναι σίγουρο. Η φύση δεν παράγει καπιταλιστές από τη μια μεριά κι εργάτες από την άλλη. Οι κοινωνικές τάξεις δεν πέφτουν από τον ουρανό, ούτε και ξεφυτρώνουν έτοιμες μέσα από τη γη. Η αστική τάξη –η κυρίαρχη τάξη– και το προλεταριάτο –η εργατική τάξη– ιδιαίτερα, είναι προϊόντα μιας μακρόχρονης ιστορικής διαδικασίας.

12. Η ΑΠΑΛΛΟΤΡΙΩΣΗ

ΟΝΟΜΑΖΩ "ΠΡΩΤΑΡΧΙΚΗ ΑΠΑΛΛΟΤΡΙΩΣΗ ΤΟΥ ΠΑΡΑΓΩΓΟΥ", ΜΙΑ ΣΕΙΡΑ ΑΠΟ ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΠΟΥ ΚΑΤΑΛΗΓΟΥΝ ΣΤΗ ΔΙΑΣΠΑΣΗ ΤΗΣ ΑΡΧΙΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΟΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟ ΑΝΘΡΩΠΟ ΚΑΙ ΤΑ ΜΕΣΑ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΟΥ.

Τα μέσα παραγωγής είναι αποφασιστικής σημασίας. Συμπεριλαμβάνουν τα εργαλεία, τα μηχανήματα, τα κτίρια, τις πρώτες ύλες, και οτιδήποτε άλλο απαιτεί η παραγωγή. Η παραγωγή, λοιπόν, είναι ο αποτελεσματικός συνδυασμός ανθρώπινης ενέργειας – εργατικής δύναμης – και πλουτοπαραγωγικών πόρων – μέσων παραγωγής.

Όταν οι πλουτοπαραγωγικοί πόροι ελέγχονται από τους άμεσους παραγωγούς, η εργατική δύναμη και τα μέσα παραγωγής συνδυάζονται οργανικά. Πάρτε για παράδειγμα τους μικροκαλλιεργητές σταριού και τους χειροτέχνες που κατασκευάζουν καπέλλα. Κατέχοντας άμεσα τα αναγκαία εργαλεία και υλικά για τις δραστηριότητές τους, αυτοί οι άμεσοι παραγωγοί απλώς χρησιμοποιούν τους πλουτοπαραγωγικούς πόρους. Η παραγωγή που προκύπτει μ' αυτό τον τρόπο τους προσφέρει οικονομική ανεξαρτησία και αυτάρκεια.

«Όμως αν τους πάρετε τη γη, τα ζώα, τις πηγές ενέργειας, αν αρπάξετε τα εργαλεία από τα χέρια του παραγωγού, τι απομένει; Ένας ξεριζωμένος, ένας περιπλανώμενος με μόνη ιδιοκτησία την εργατική του δύναμη».

Αυτή η απαλλοτρίωση του παραγωγού είναι η ιστορική προϋπόθεση του καπιταλισμού. Η προηγούμενη ενότητα μέσων παραγωγής και εργατικής δύναμης κομματιάστηκε. Ο καπιταλιστής ιδιοποιείται τα μέσα παραγωγής. Χωρίς τα μέσα παραγωγής, ο άμεσος παραγωγός δεν έχει τίποτα – εκτός από την εργατική του δύναμη. Για να επιζήσει, ο άμεσος παραγωγός οφείλει να πουλήσει την εργατική του δύναμη έναντι μισθού, κι έτσι γίνεται προλετάριος.

Μ' αυτό τον τρόπο, εργατική δύναμη και τα μέσα παραγωγής ενώνονται ξανά και συνδυάζονται, όχι οργανικά όπως πριν, αλλά με διεστραμμένο τρόπο σαν μαριονέτες στα χέρια του καπιταλιστή.

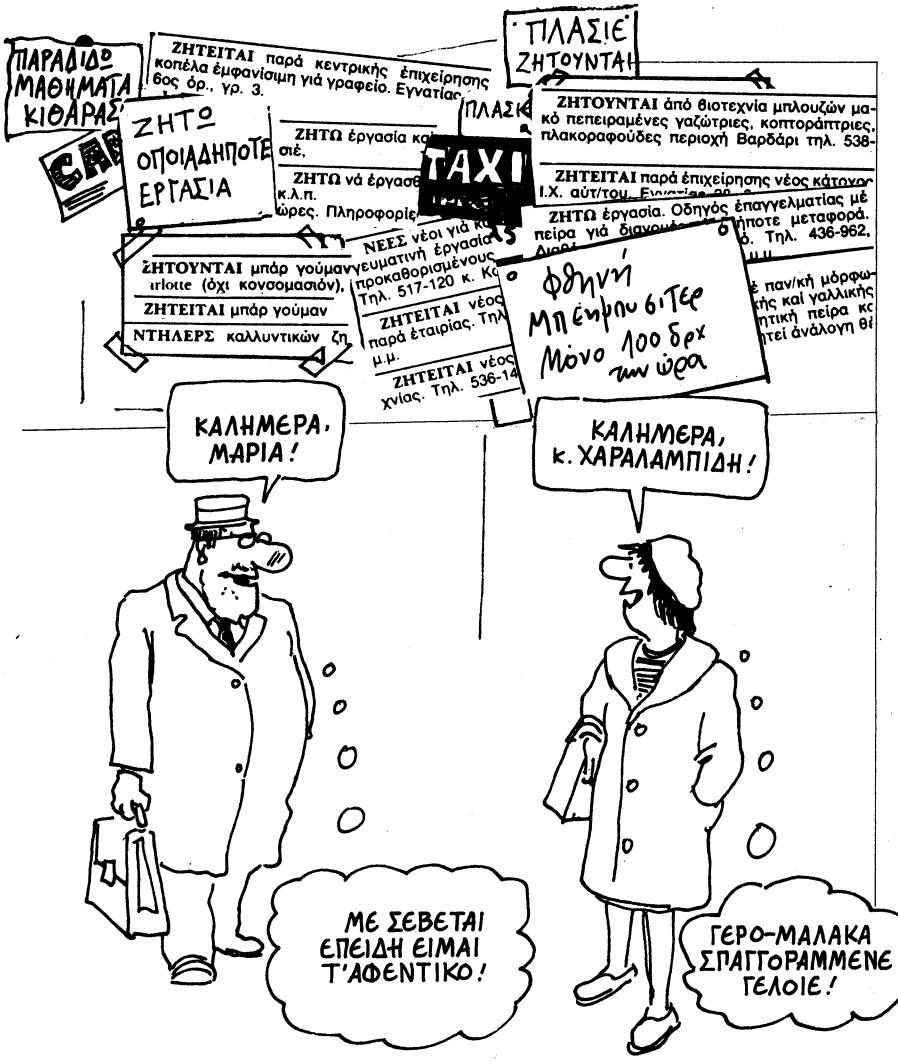

Ο προλετάριος βρίσκεται ταπεινωτικά εξαρτημένος από τον καπιταλιστή, για μια «απασχόληση», για ένα «μισθό που να του επιτρέπει να ικανοποιήσει τις ανάγκες του», για νάχει πρόσβαση στα μέσα παραγωγής. Ο προλετάριος κάνει όλη την παραγωγική εργασία, αλλά μόνον ο καπιταλιστής έχει το δικαίωμα να ελέγχει την παραγωγή – επειδή απλούστατα είναι ιδιοκτήτης των μέσων παραγωγής, πράγμα που του επιτρέπει ν' αγοράζει και επομένως, να κατέχει και την εργατική δύναμη.

13. ΕΝΑ ΜΑΘΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Ιστορικά, η απαλλοτρίωση του άμεσου παραγωγού έγινε αρχικά στην Αγγλία κατά τους 15ο, 16ο και 17ο αώνες, και αργότερα σ' όλη την Ευρώπη και σχεδόν σ' όλο τον κόσμο. Σε μερικά μέρη, αυτή η διαδικασία συνεχίζεται: όλοι οι παραγωγοί του πλανήτη γίνονται μισθωτοί.

Ας ξαναδούμε την αρχή αυτής της διαδικασίας στην Αγγλία, αυτό το μαγευτικό νησί, χώρα του φωτός και της αρμονίας όπου γεννήθηκαν το κεφάλαιο και το προλεταριάτο. Ένα παραμυθάκι γραμμένο με φωτιά και αίμα.

Ο Μαρξ καταγγέλει την αστική μυθοποίηση, που εξηγεί ήρεμα τη γένεση του καπιταλισμού με... την αποταμίευση του πρώτου κεφαλαιοκράτη, που αφού δήθεν δούλεψε σκληρά, έβαλε στην άκρη χρήματα και δημιούργησε έτσι το πρώτο κεφάλαιο! Ο Μαρξ αποδεικνύει, ότι στην πραγματικότητα ο καπιταλισμός δεν θα είχε γεννηθεί στις δυτικές κοινωνίες, αν δεν είχε προϋπάρξει εκεί μια τεράστια «συσσώρευση» χρήματος στα χέρια ορισμένων «ατόμων», και ότι η συσσώρευση αυτή ήταν το αποτέλεσμα αιώνων βαναυσότητας, αρπαγών, εκστρατειών, κλοπών, πλιάτσικου και σφαγιασμού ολόκληρων λαών (όπως των απογόνων των Ίνκας και άλλων κατοίκων του Περού, που ήταν πλούσιο σε χρυσό). Η θέση αυτή του Μαρξ για τις ιστορικές πηγές του καπιταλισμού εξακολουθεί να είναι εξαιρετικά επίκαιρη. Γιατί, αν και ο καπιταλισμός λειτουργεί σήμερα σχετικά αναίμακτα στις «μητροπόλεις», χρησιμοποιεί πάντα τις ίδιες μεθόδους

κλοπής, αρπαγής, βίας και σφαγών σ' αυτό που αποκαλείται «περιφέρειά» του και που είναι οι χώρες του «Τρίτου Κόσμου»: Λατινική Αμερική, Αφρική, Ασία. Τα σφαγεία της Λατινικής Αμερικής και της Μέσης Ανατολής αποτελούν, ακόμα και σήμερα, την απόδειξη της αλήθειας των όσων εκθέτει ο Μαρξ, σχετικά με τις απώτερες πηγές του καπιταλισμού.

Η εκμετάλλευση δεν είναι τίποτα το καινούριο. Με τη λέξη αυτή εννοούμε τον έλεγχο της **υπερεργασίας** από μια οπλισμένη κυρίαρχη τάξη. Αυτός ο καταπιεστικός έλεγχος της υπερεργασίας χαρακτηρίζει κάθε κοινωνία από την εποχή που εμφανίστηκε η δουλεία. Είναι πραγματικά η σφραγίδα γνησιότητας μιας ταξικής κοινωνίας.

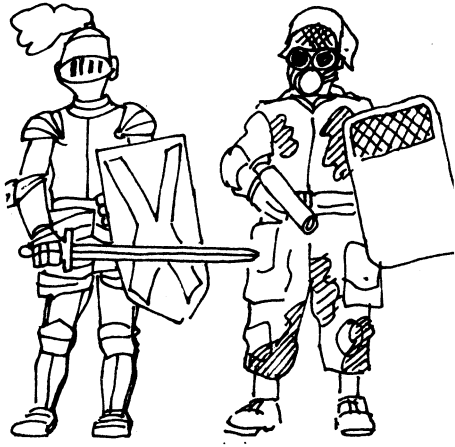

Μόνον η μορφή της αλλάζει στην καπιταλιστική κοινωνία – όπου η **υπερεργασία** γίνεται **πλεόνασμα αφηρημένης εργασίας** ή **υπεραξία.**

Αλλά τι είναι, ακριβώς, αυτή η υπερεργασία; Η εργασία που είναι απαραίτητη για ν' αποκτήσουν οι άνθρωποι τα **αναγκαία** για την καθημερινή τους επιβίωση ονομάζεται **αναγκαία εργασία.** Όμως, οι άνθρωποι μπορούν να εργάζονται περισσότερο απ' όσο χρειάζεται για ν' αποκτήσουν τα αναγκαία· αυτή η επιπλέον εργασία ονομάζεται υπερεργασία και το προϊόν της –το πλεόνασμα– υπερπροϊόν. Οι άνθρωποι απέκτησαν σταδιακά την ικανότητα για υπερεργασία. Στην αρχή, στις περισσότερες πρωτόγονες κοινωνίες, η εργατική δύναμη δεν είναι καθόλου αναπτυγμένη – Οι άνθρωποι είναι ικανοί μόνον ν' αναπαράγονται, να επιβιώνουν στοιχειωδώς κυνηγώντας ή μαζεύοντας φρούτα. Σιγά-σιγά, όμως, αξιοποιώντας επίπονα τις ατομικές τους ικανότητες, οι άνθρωποι απέκτησαν αποτελεσματικότερες τεχνικές εργασίας στην κατασκευή εργαλείων, στη χειροτεχνία και στη γεωργία.

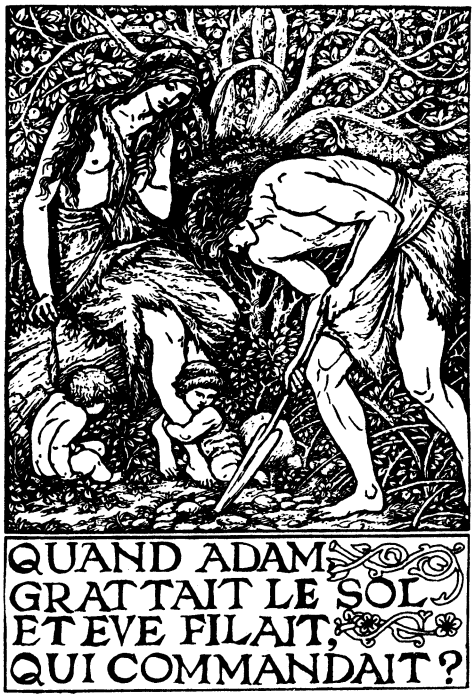

Όταν, τελικά, η εργατική δύναμη αναπτύχθηκε τόσο ώστε να είναι πραγματοποιήσιμη η υπερεργασία, η ανθρώπινη ύπαρξη επαναστατικοποιήθηκε.

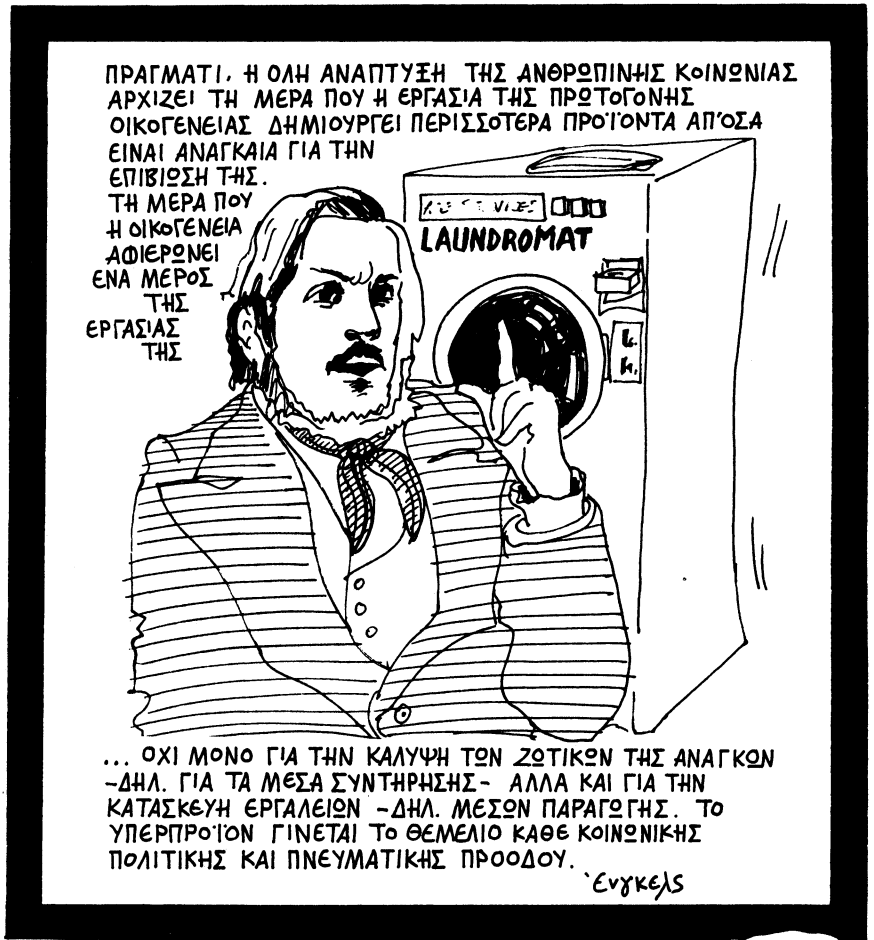

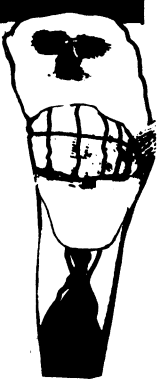

Μετά την εξαφάνιση των πρώτων κοινοβιακών κοινωνιών, η υπερεργασία ξέπεσε στην κυριαρχία μιας σειράς εκμεταλλευτριών τάξεων. Στις δουλοκτητικές κοινωνίες, από την ελληνική αρχαιότητα μέχρι το «Νέο Κόσμο», οι δουλοκτήτες ελέγχανε την υπερεργασία (καθώς και την αναγκαία εργασία). Στη φεουδαρχική κοινωνία, οι δουλοπάροικοι πραγματοποιούσαν την υπερεργασία για λογαριασμό των γαιοκτημόνων. Σε κάθε περίπτωση, το υπερπροϊόν το καρπωνόταν μια οπλισμένη τάξη ιδιοκτητών, δουλοκτητών και γαιοκτημόνων. Η «εκμετάλλευση» είναι ο έλεγχος που ασκούν οι δυνάστες στην υπερεργασία των καταπιεζομένων.

14. Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΕΡΓΑΤΙΚΗΣ ΤΑΞΗΣ

Στην καπιταλιστική κοινωνία, η υπερεργασία απομυζάται από το προλεταριάτο με τη μορφή της υπεραξίας. Μπορούμε να καταλάβουμε καλύτερα πώς συνέβη αυτό μελετώντας την ιστορία της απαλλοτρίωσης του παραγωγού. Πρέπει να γυρίσουμε πίσω, στην περίοδο εκείνη της Αγγλικής ιστορίας, όπου μεγάλες μάζες ανδρών, γυναικών και παιδιών αποχωρίστηκαν βίαια από τα μέσα παραγωγής που κατείχαν και πετάχτηκαν στην αγορά εργασίας σαν πωλητές εργατικής δύναμης. Η βάση αυτής της διαδικασίας ήταν η απαλλοτρίωση της γης των μικροκαλλιεργητών.

Στο τέλος του 14ου αιώνα, το αγγλικό σύστημα δουλοπαροικίας είχε πρακτικά εξαφανιστεί. Η μεγάλη πλειοψηφία του πληθυσμού απαρτιζόταν από ελεύθερους αγρότες. Αντίθετα από τους πρόγονούς τους, αυτοί οι αγρότες εργαζόντουσαν ελάχιστα για λογαριασμό των ευγενών, καλλιεργώντας δικά τους ή κοινοτικά χωράφια. Παρόλο που εξακολουθούσαν να υπάρχουν οι γιγαντιαίες γαιοκτησίες, οι μικρές αγροτικές ιδιοκτησίες ήταν κάτι πολύ συνηθισμένο.

Η βίαιη απαλλοτρίωση αυτών των μικρών ιδιοκτησιών και των ιδιοκτητών τους έγινε σταδιακά. Μ' αυτόν τον τρόπο σχηματίστηκε ένα προλεταριάτο χωρίς καμμιά ιδιοκτησία. Το πρώτο βήμα έγινε από την μοναρχία. Για να ενισχυθεί η βασιλική εξουσία σε βάρος των ευγενών, ο βασιλιάς αποφάσισε να διώξει τους χωρικούς που κατοικούσαν γύρω από τους πύργους των ευγενών.

Έτσι, αυτοί οι χωρικοί ήταν οι πρώτοι που πετάχτηκαν ομαδικά στην αγορά εργασίας.

Απροκάλυπτα ανυπάκουοι, οι μεγάλοι φεουδάρχες δημιούργησαν ένα ασύγκριτα πολυπληθέστερο προλεταριάτο προβαίνοντας σε αναγκαστική κατάσχεση της γης των ελεύθερων αγροτών, προσπαθώντας να ενισχύσουν την αριστοκρατική εξουσία με κάθε θεμιτό ή αθέμιτο τρόπο.
Η ανάπτυξη της εριουργίας στις Κάτω Χώρες και η αντίστοιχη αύξηση της τιμής του μαλλιού έδωσε άμεση ώθηση σ' αυτή τη διαδικασία απαλλοτρίωσης.
Αναζητώντας το χρήμα, την ανερχόμενη δύναμη των δυνάμεων, οι ευγενείς αποφάσισαν να μετατρέψουν τις καλλιεργήσιμες εκτάσεις σε βοσκοτόπους.

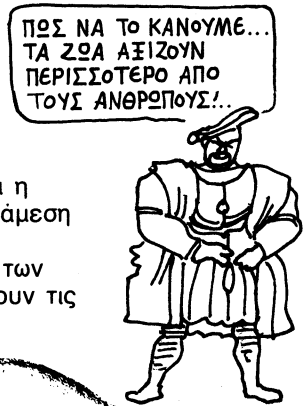

Για να το καταφέρουν, συγκέντρωσαν όλες τις στρατιωτικές τους δυνάμεις εναντίον των ελεύθερων αγροτών, σε μια βίαιη και τελικά επιτυχή προσπάθεια να τους ξεριζώσουν από τη γη τους, λεηλατώντας και καταστρέφοντας επ' ευκαιρία, αναρίθμητα χωριά.

Ένας νόμος της εποχής του Ερρίκου Η΄ αναφέρει τη μεταβίβαση του ελέγχου των μέσων παραγωγής που επακολούθησε: «Πολλά αγροκτήματα και τεράστια κοπάδια προβάτων συγκεντρώθηκαν σε λίγα χέρια, πολυάριθμα πλήθη ανθρώπων αποστερήθηκαν τα μέσα με τα οποία συντηρούσαν τους εαυτούς τους και τις οικογένειές τους».

Ο Τόμας Μορ, υπουργός του Ερρίκου Η΄ στο βιβλίο του Ουτοπία, μιλά για τη μυστηριώδη χώρα όπου

ΤΑ ΠΡΟΒΑΤΑ ΤΡΩΝΕ ΤΟΥΣ ΙΔΙΟΥΣ ΤΟΥΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ.

Οπως δήλωσε ο Φράνσις Μπέϊκον,

ΑΥΤΟ ΕΓΙΝΕ ΑΙΤΙΑ ΝΑ ΚΑΤΑΣΤΡΑΦΟΥΝ ΑΝΘΡΩΠΟΙ, ΠΟΛΕΙΣ, ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ ΚΛΠ

Οι αγρότες, που κάποτε κατείχαν αρκετά στρέμματα γης, βρέθηκαν τώρα να μην έχουν ούτε ένα τετραγωνικό μέτρο. Ακόμα και σήμερα, στην Αγγλία, ο τυπικός εργάτης είναι τυχερός αν έχει ένα μικρό κήπο.

Η διαδικασία απαλλοτρίωσης δέχτηκε δυό νέες και τρομακτικές ωθήσεις στη διάρκεια του 16ου αιώνα: την κλοπή, σε κολοσσιαία κλίμακα, των εκτάσεων της Καθολικής Εκκλησίας (στη διάρκεια της Μεταρρύθμισης) και των Κρατικών Κτημάτων (στη διάρκεια της «ένδοξης επανάστασης» του Κρόμγουελ, το 1688). Το συνολικό αποτελέσμα ήταν ότι οι καλλιεργήσιμες εκτάσεις της Αγγλίας μετατράπηκαν, με αδίστακτες τρομοκρατικές μεθόδους, από κοινοτικές ιδιοκτησίες και μικρές ιδιοκτησίες σε γιγαντιαίες ιδιωτικές επιχειρήσεις. Ενώ ο αριθμός των ξεριζωμένων πρώην αγροτών, που στερήθηκαν κάθε ιδιοκτησία και κάθε δικαίωμα, αυξανόταν απεριόριστα.

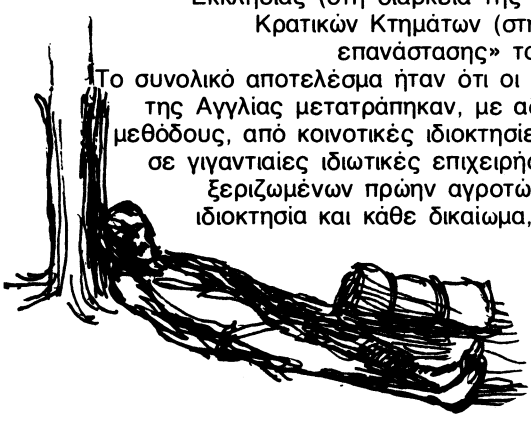

Πού πήγαιναν αυτοί οι αγρότες;

Έτσι μιλούσε η Βασίλισσα Ελισσάβετ μετά από μια περιοδεία της στην Αγγλία. Λίγο αργότερα κρίθηκε αναγκαίο ν' αναγνωριστεί επίσημα η φτώχεια με την θέσπιση του νόμου για τους φτωχούς.

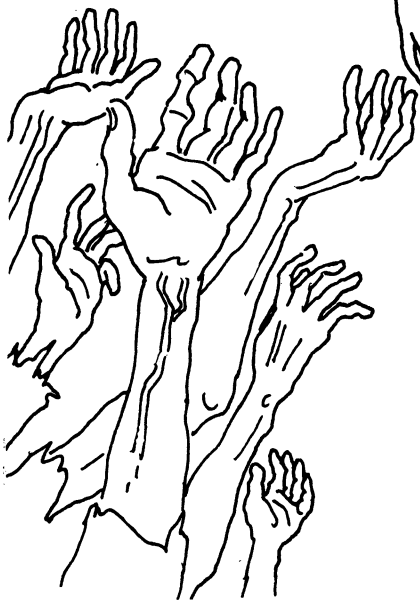

Αλλά, γενικά, οι αρχές, δεν μεταχειριζόντουσαν τους πρόσφυγες αγρότες με το γάντι. Αντίθετα. Μια νέα απίστευτη βία εξαπολύθηκε εναντίον αυτών των ήδη τρομοκρατημένων ανθρώπων, για να τους μετατρέψουν σε μια άβουλη και υπάκουη εργατική τάξη, πειθαρχημένη στο καθεστώς της βιομηχανίας, για να συντρίψουν κάθε επαναστατική διάθεση.
Απογυμνωμένοι από κάθε περιουσιακό στοιχείο, οι ξεριζωμένοι καλλιεργητές μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν στη νεογέννητη βιομηχανία. Αφού τους απέσπασαν βίαια από την καθημερινή τους ζωή, μ' ελάχιστες ευκαιρίες μισθωτής εργασίας, αυτοί οι δύστυχοι μεταβλήθηκαν μαζικά σε ζητιάνους, κλέφτες και αλήτες.

Το κράτος έδειξε αμέσως τη συμπόνοιά του γι' αυτούς τους νεόφτωχους, θεσπίζοντας δρακόντιους νόμους που θεωρούσαν τους ζητιάνους και τους αλήτες «εθελοντές εγκληματίες».

Κατά τη βασιλεία του Ερρίκου Η', στα 1530, καταδίκαζαν τους αλήτες σε μαστίγωση στην πρώτη παράβαση, τους έκοβαν ένα αυτί με τη δεύτερη, και τους εκτελούσαν με την τρίτη – χωρίς να τους βοηθήσουν εν τῳ μεταξύ να βρουν μια δουλειά.

Κατά τη βασιλεία του Εδουάρδου Δ', οποιοσδήποτε αρνιόταν να εργαστεί –πού; με τι μέσα παραγωγής;– καταδικαζόταν σε δουλεία.

Κατά τη βασιλεία της Ελισσάβετ, στα 1572, οι ζητιάνοι, που δεν είχαν άδεια, ηλικίας 14 ετών και πάνω μαστιγώνονταν και σημαδεύονταν με καυτό σίδερο. Σε περίπτωση υποτροπής εκτελούνταν.

«Έτσι λοιπόν, οι αγρότες της Αγγλίας απαλλοτριώθηκαν, διώχθηκαν από τα σπίτια τους, έγιναν αλήτες, και μετά μαστιγώθηκαν, σημαδεύτηκαν με καυτό σίδερο και βασανίστηκαν, για ν' αποδεχθούν την πειθαρχία που απαιτεί το σύστημα της μισθωτής εργασίας».

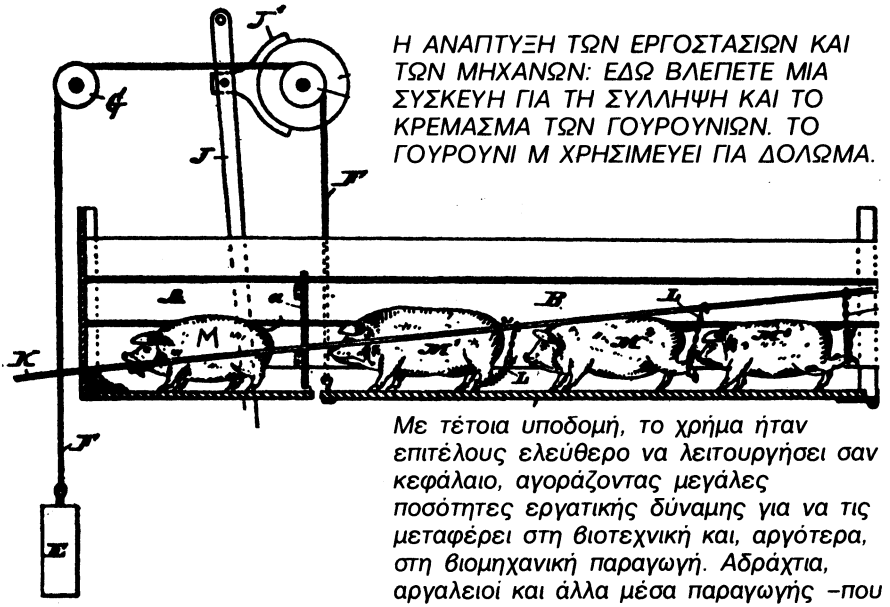

Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΜΗΧΑΝΩΝ: ΕΔΩ ΒΛΕΠΕΤΕ ΜΙΑ ΣΥΣΚΕΥΗ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΛΛΗΨΗ ΚΑΙ ΤΟ ΚΡΕΜΑΣΜΑ ΤΩΝ ΓΟΥΡΟΥΝΙΩΝ. ΤΟ ΓΟΥΡΟΥΝΙ Μ ΧΡΗΣΙΜΕΥΕΙ ΓΙΑ ΔΟΛΩΜΑ.

Με τέτοια υποδομή, το χρήμα ήταν επιτέλους ελεύθερο να λειτουργήσει σαν κεφάλαιο, αγοράζοντας μεγάλες ποσότητες εργατικής δύναμης για να τις μεταφέρει στη βιοτεχνική και, αργότερα, στη βιομηχανική παραγωγή. Αδράχτια, αργαλειοί και άλλα μέσα παραγωγής –που κάποτε ήταν διασκορπισμένα στα χωριά– συγκεντρώθηκαν στις πρώτες φάμπρικες. Το εμπόριο εισχώρησε παντού, ενισχυμένο από τη «βιομηχανική επανάσταση» που έκανε τότε τα πρώτα της βήματα. Ο συνδυασμός συγκεντρωμένων μέσων παραγωγής και μισθωτής εργατικής δύναμης αποδείχτηκε τρομακτικά δυναμικός.

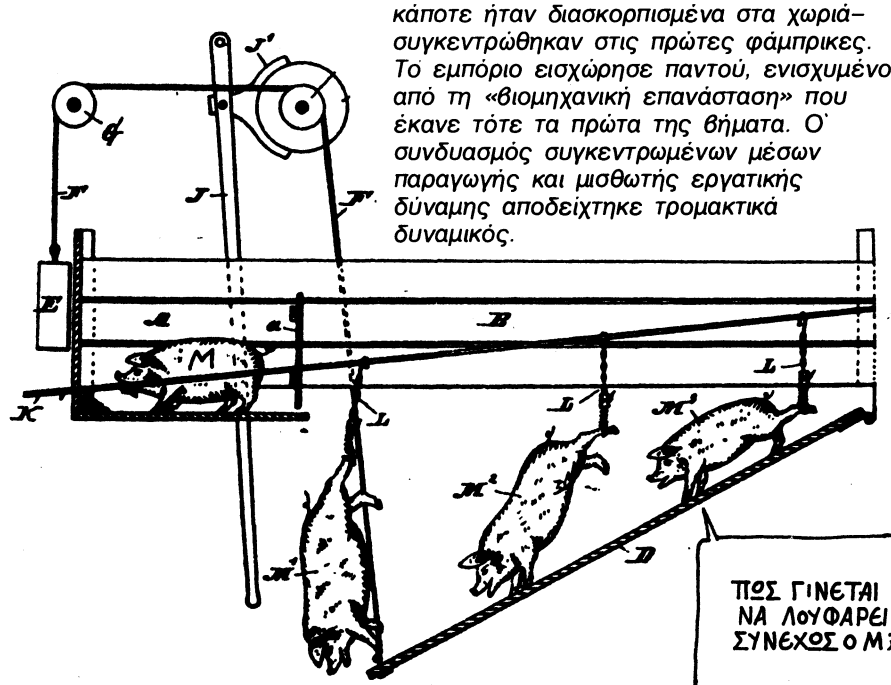

«Η ανακάλυψη χρυσού και άργυρου στην Αμερική, η εξόντωση, η υποδούλωση και ο ενταφιασμός στα ορυχεία τού ιθαγενούς πληθυσμού της Αμερικής, τα πρώτα στάδια της κατάκτησης και της λεηλασίας της Ινδίας, η μετατροπή της Αφρικής σε απέραντο σκλαβοπάζαρο – αυτές είναι οι ειδυλλιακές μέθοδοι που χαρακτηρίζουν την χαραυγή της καπιταλιστικής παραγωγής».

Στην αρχή, το κεφάλαιο μπόρεσε να καταβροχθίσει μόνο ένα μέρος του πλεονάζοντος πληθυσμού που ήλθε από την ύπαιθρο, αφήνοντας άνεργους πλήθη ζητιάνων και άστεγων. Αλλά, από τη στιγμή που μπήκε σ᾽ ένα κανάλι, η καπιταλιστική παραγωγή αναπτυσσόταν ορμητικά. Καθώς περνούσαν οι δεκαετίες και οι αιώνες, η μεγάλη πλειοψηφία του αγγλικού πληθυσμού μεταβαλλόταν σε προλετάριους. Το ίδιο έγινε κι αλλού.

Οι τρομοκρατικές μέθοδοι και οι αυστηροί νόμοι, μέσω των οποίων οι αγρότες έχασαν τη γη τους και καταδικάστηκαν στη σκλαβιά της μισθωτής εργασίας, ήταν όλο και λιγώτερο απαραίτητοι, καθώς η καπιταλιστική παραγωγή γινόταν περισσότερο σταθερή και αποτελούσε πια την «κανονική» μορφή παραγωγής.

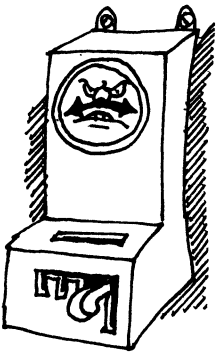

«Τώρα, η αθόρυβη κατάπίεση των οικονομικών σχέσεων επισφράγιζε την κυριαρχία του καπιταλιστή πάνω στον εργάτη. Βέβαια, σε εξαιρετικές περιπτώσεις και μόνον, χρησιμοποιούνταν ακόμη εξω-οικονομικές δυνάμεις – δηλαδή κτηνώδης βία. Συνήθως, όμως, οι εργάτες αφήνονταν στην φιλάνθρωπη ευσπλαχνία των παραγωγικών σχέσεων – στον τρόμο της ανεργίας, της πείνας και της ένδειας...».

"ΜΕΡΙΚΑ ΑΠΟ ΤΑ ΕΚΘΕΜΑΤΑ ΠΟΥ ΔΕΝ ΘΑ ΕΠΙΔΕΙΧΘΟΥΝ ΣΤΗ ΜΕΓΑΛΗ ΕΚΘΕΣΗ"
PUNCH. 1851

Μη κατέχοντας μέσα παραγωγής οι εργαζόμενοι δεν είχαν άλλη εκλογή από το να πουλούν «ελεύθερα» την εργατική τους δύναμη. Μ' αυτό τον τρόπο έγινε το προλεταριάτο ο πρωταγωνιστής της οικονομικής σκηνής.

Η εργατική τάξη διαφέρει από τις απροκάλυπτα καταπιεσμένες τάξεις του παρελθόντος –δουλοπάροικους και δούλους– σε δυο σημεία. Οι εργάτες, αντίθετα από τους δούλους, είναι «ελεύθεροι» να πουλήσουν την εργατική τους δύναμη, και, αντίθετα από τους δουλοπάροικους, είναι «ελεύθεροι» απ' όλα τα μέσα παραγωγής. Αυτή είναι η διπλή βάση της πασίγνωστης «ελευθερίας» της αστικής κοινωνίας.

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ επειδή και ο πωλητής και ο αγοραστής αποφασίζουν μόνο με τη δική τους ελεύθερη θέληση, συνάπτουν τη συμφωνία σαν άτομα ελεύθερα και ίσα μπροστά στο νόμο.

ΙΣΟΤΗΤΑ γιατί η σχέση τους είναι σχέση απλών κατόχων εμπορευμάτων, που ανταλλάσσουν ισοδύναμο με ισοδύναμο.

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ γιατί ο καθένας διαθέτει μόνον ότι του ανήκει.

Οταν, όμως, εγκαταλείψουμε το χώρο της ανταλλαγής – όταν μπαίνουμε στο άντρο της **παραγωγής,** διαβάζοντας στην είσοδο την πινακίδα «Απαγορεύεται η είσοδος εις τους μη έχοντας εργασίαν» – κάτι αλλάζει, κιόλας, στη στάση των προσώπων του δράματος.

Ο κάτοχος χρήματος προπορεύεται σαν καπιταλιστής και ο κάτοχος της εργατικής δύναμης τον ακολουθεί σαν εργαζόμενός του. Ο πρώτος μ' ένα πολυσήμαντο χαμόγελο και πολυάσχολός, ο δεύτερος συνεσταλμένος, δισταχτικός και υποταγμένος. Μιλάμε για την αλλοτρίωση της εργασίας, για την υποταγή του εργαζόμενου σε μια ξένη εξουσία. Η υποταγή του στην εξουσία του καπιταλιστή είναι άμεση συνέπεια της πώλησης της εργατικής του δύναμης. Εμπεριέχει μια κίβδηλη ελευθερία – είναι «ελεύθερος» να παίζει το ρόλο του υποταγμένου. Η αλλοτρίωση, η υποταγή του εργαζόμενου, είναι προαπαιτούμενο ζωτικής σημασίας για την εκμετάλλευσή του.

Η ελευθερία του εργαζόμενου είναι μυστήριο πράγμα. Τελικά, θά 'πρεπε να είναι ξεκάθαρο ότι ο εργαζόμενος συμμετέχοντας στην ανταλλαγή εμπορευμάτων, είναι ελεύθερος μόνο γι' αυτό: να πουλάει το χρόνο του και την ενεργητικότητά του έναντι μισθού. Στην αγορά, είναι διαθέσιμες πολλές δουλειές και πολλά αφεντικά, αλλά οι εργαζόμενοι μπορούν ν' αποφύγουν δουλειές κι αφεντικά μόνον εφόσον δεν ενδιαφέρονται να κερδίσουν «τα προς το ζειν». Ο καθένας ξέρει ότι υπάρχουν μόνο δυο είδη εργαζομένων: αυτοί που ήδη εργάζονται και οι άνεργοι. Με την πώληση της εργατικής δύναμης, οι εργαζόμενοι χάνουν τελείως το δικαίωμα να ελέγχουν αυτό που κάνουν. Τι παράγεται και πώς –ο σκοπός και η μέθοδος της εργασίας– είναι ζητήματα για τα οποία αποφασίζει μόνον ο καπιταλιστής. Και το αποτέλεσμα της εργασίας –το ίδιο το προϊόν– ανήκει ασυζητητί στον καπιταλιστή κι όχι στον παραγωγό.

Μια ξένη βούληση, που αδιαφορεί για τους εργαζόμενους, που την ενδιαφέρει μόνον το κέρδος, αποφασίζει τι να κάνει ο εργαζόμενος. Τα κίνητρα των εργαζομένων ποδοπατούνται στην παραγωγή από το κίνητρο του κέρδους.

Ο Χρηματόπουλος είναι κατηγορηματικός, όταν προειδοποιεί τους εργαζόμενους:

Οι εργαζόμενοι δεν έχουν δικαίωμα γνώμης για το τί και γιατί θα παραχθεί. Οι «επενδυτικές αποφάσεις» – πώς και γιατί θα χρησιμοποιηθούν η εργατική δύναμη και τα μέσα παραγωγής για την κατασκευή, π.χ. πυρηνικών όπλων ή σοκολατών – είναι προνόμιο του κεφαλαίου.

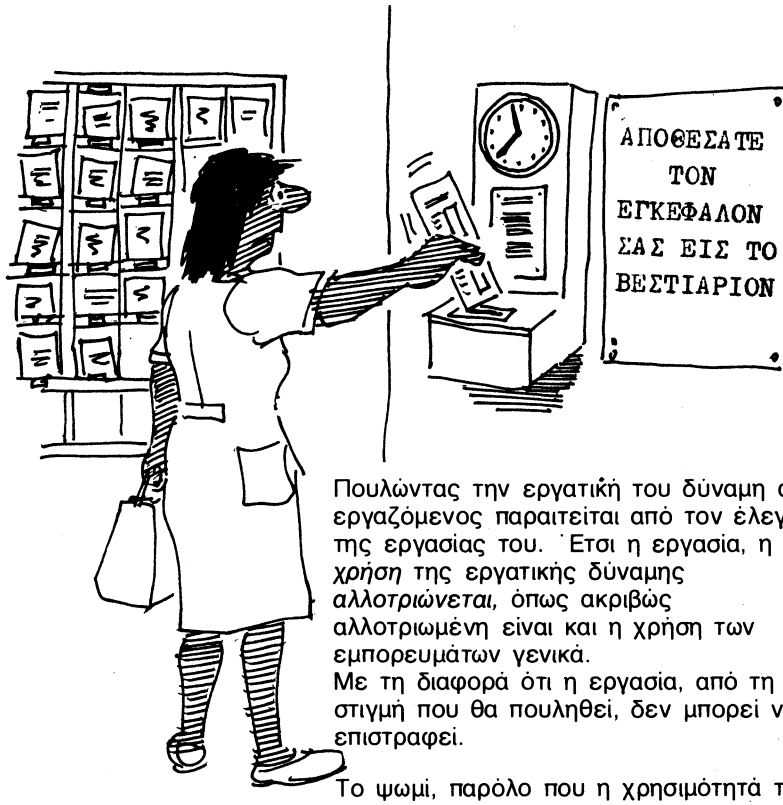

Πουλώντας την εργατική του δύναμη ο εργαζόμενος παραιτείται από τον έλεγχο της εργασίας του. Έτσι η εργασία, η *χρήση* της εργατικής δύναμης *αλλοτριώνεται,* όπως ακριβώς αλλοτριωμένη είναι και η χρήση των εμπορευμάτων γενικά.
Με τη διαφορά ότι η εργασία, από τη στιγμή που θα πουληθεί, δεν μπορεί να επιστραφεί.

Το ψωμί, παρόλο που η χρησιμότητά του είναι κρυμμένη μέχρι να πουληθεί, μπορεί τουλάχιστον να φαγωθεί όταν πουληθεί. Αντίθετα η χρήση της εργατικής δύναμης είναι πολύ περισσότερο αλλοτριωμένη μετά την πώλησή της.

Οι εργαζόμενοι μπορούν ν' αντισταθούν στην τυραννία του καπιταλιστή με διάφορους τρόπους, αλλά αυτό γίνεται διακινδυνεύοντας ατομικά ο καθένας. Ο καπιταλιστής μπορεί να τους απολύσει· να παύσει δηλ., ν' αγοράζει την εργατική τους δύναμη. Σ' αυτή την περίπτωση, ο εργαζόμενος αποκόβεται και από τα μέσα παραγωγής και από τα μέσα συντήρησης. Σίγουρα, η αντίσταση είναι και εφικτή και απαραίτητη· αυτό όμως δεν αλλάζει το βασικό γεγονός: εργάτης σημαίνει να εξαρτάσαι από τον καπιταλιστή.

Κοντά στ' άλλα, ο Χρηματόπουλος, έχει το νόμο με το μέρος του. Στο κάτω-κάτω αγοράζει την εργατική σας δύναμη, την πληρώνει. Το λοιπόν, του ανήκει και μπορεί να τη χρησιμοποιήσει όπως θέλει. Αν έχετε αντιρρήσεις, απευθυνθείτε στην αστυνομία ή στα δικαστήρια. Θ' αντιληφτείτε γρήγορα ότι η χρήση της εργατικής δύναμης ανήκει στο δικαιούχο της, στο νόμιμο κάτοχό της: στον Χρηματόπουλο.

Η ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ ΠΥΡΟΒΟΛΕΙ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΩΝ ΑΠΕΡΓΩΝ ΣΤΙΣ ΗΠΑ, ΤΟ 1932.

15. ΥΠΕΡΑΞΙΑ

Η αλλοτρίωση της εργασίας είναι το ουσιαστικό προαπαιτούμενο για την εκμετάλλευσή της. Αφού πουλιέται για να χρησιμοποιηθεί, η εργατική δύναμη πρέπει να αλλοτριωθεί για να γίνει εκμεταλλεύσιμη. Τότε γίνεται η πηγή της υπεραξίας.

Με το να πωλούνται σε υψηλές τιμές τα εμπορεύματα δεν δημιουργείται υπεραξία· η εκμετάλλευση της εργατικής τάξης, αυτή δημιουργεί υπεραξία.

Πως γίνεται αυτό;

Εδώ και χιλιάδες χρόνια οι άνθρωποι είχαν την ικανότητα να επιτελούν την υπερεργασία, από την εποχή της πρώτης γεωργικής επανάστασης. Στη σύγχρονη καπιταλιστική κοινωνία το πρωταρχικό αποτέλεσμα της υπεργασίας είναι η υπεραξία. Θυμάστε τον κύκλο Χ-Ε-Χ΄; Το κεφάλαιο επιδιώκει την επέκτασή του –τον πολλαπλασιασμό του–, να ενσωματώσει περισσότερη αφηρημένη εργασία μετά την επένδυση απ᾽ ότι πριν.

Ο Χρηματόπουλος θέλει ν' αγοράσει όλο και περισσότερη εργατική δύναμη, όλο και περισσότερα μέσα παραγωγής. Για να το πετύχει, χρειάζεται όλο και περισσότερο χρήμα. Η εκμετάλλευση του εργαζόμενου τού παρέχει αυτό το αυξανόμενο χρηματικό απόθεμα.

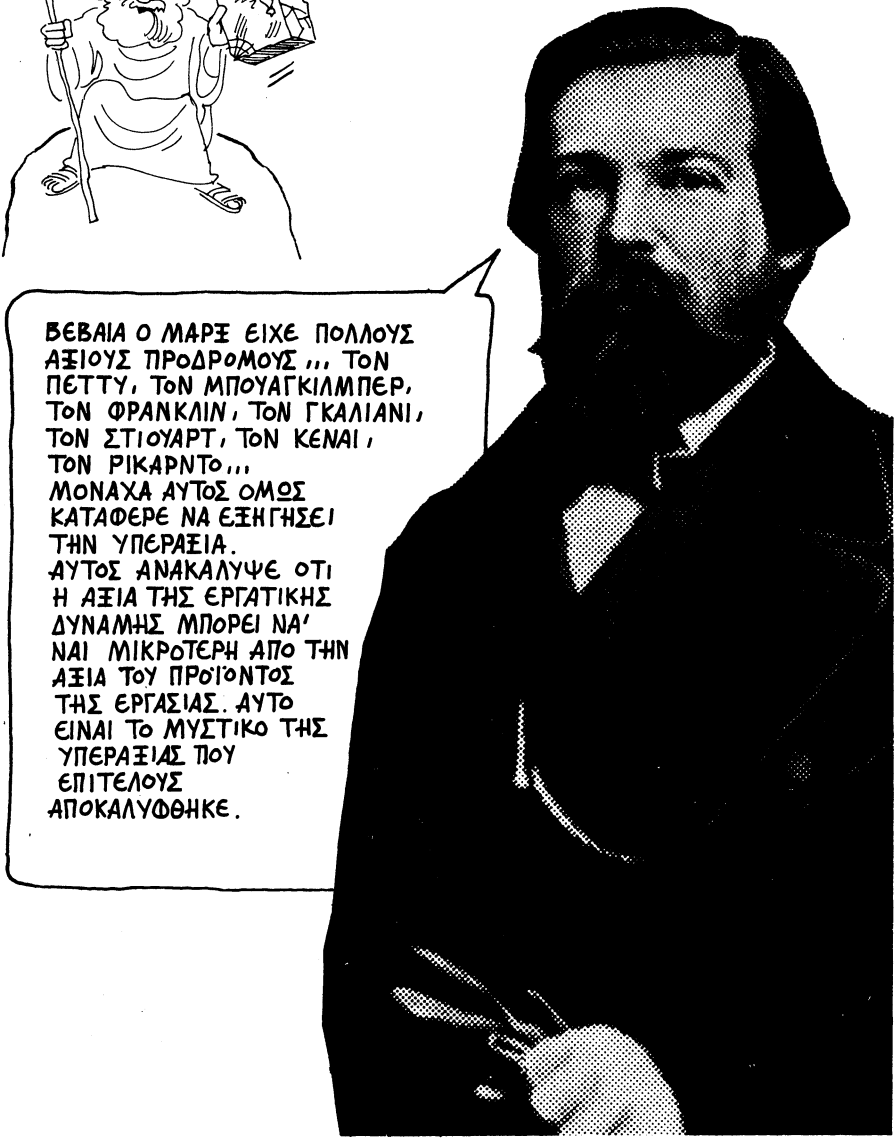

Τι είναι η αξία ενός εμπορεύματος; Απλώς: Ο μέσος κοινωνικά αναγκαίος χρόνος εργασίας που απαιτείται για την κατασκευή του. Αφού η εργατική δύναμη στην καπιταλιστική κοινωνία είναι κι αυτή εμπόρευμα, έχει κι αυτή την αξία της. Είναι ο μέσος κοινωνικά αναγκαίος χρόνος που απαιτείται για να «παραχθεί» η εργατική δύναμη, για να διατηρηθεί ο εργαζόμενος ζωντανός και παραγωγικός... ακριβώς το ποσό που απαιτείται για ν' αναπληρώσει τις δυνάμεις του έτσι ώστε η *αυριανή* εργατική δύναμη να κυμαίνεται στα ίδια επίπεδα με τη σημερινή. Ιστορικά, το έργο της αναπαραγωγής της εργατικής δύναμης έχει ανατεθεί στις γυναίκες, συζύγους και μητέρες...

Το σημαντικό γεγονός είναι ότι οι εργαζόμενοι είναι ικανοί να παράγουν εμπορεύματα μεγαλύτερης αξίας από την ίδια την εργατική τους δύναμη.

Πάρτε, στην τύχη, έναν οποιοδήποτε εργαζόμενο.
Εστω ότι τα μέσα συντήρησης (τα προς το ζειν) που του χρειάζονται κοστίζουν 1600 δρχ. Θάταν απερίσκεπτος ο καπιταλιστής που θα του τα πλήρωνε εκτός κι αν το προϊόν που παράγει ο εργαζόμενος (ψωμί, ας πούμε) αξίζει περισσότερο από 1600 δρχ. Αλλιώς ο καπιταλιστής θα κυρήξει πτώχευση. Εφόσον, όμως, ο εργαζόμενος παράγει εμπορεύματα που αξίζουν περισσότερο από την αξία της εργατικής του δύναμης, όλα πάνε καλά. Η επένδυση «δουλεύει ρολόϊ»: «γεννάει» χρήμα.

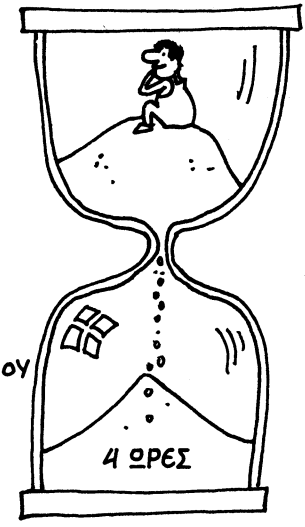

Ο ΑΝΑΓΚΑΙΟΣ ΧΡΟΝΟΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟ ΠΡΟΚΕΙΜΕΝΟΥ ΝΑ ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΕΙ ΤΑ ΠΡΟΣ ΤΟ ΖΕΙΝ

Αν συμβαίνει ο εργαζόμενος να παράγει εμπορεύματα ίσης αξίας με την εργατική του δύναμη σ' ένα μέρος μόνο της εργάσιμης μέρας –ας πούμε σε 4 ώρες– τίποτα δεν εμποδίζει τον καπιταλιστή ν' απασχολήσει τον εργαζόμενο περισσότερο από 4 ώρες... 8 ώρες, ας πούμε. Οταν αυτό πράγματι συμβαίνει (κι αυτό γίνεται κανονικά!) το αποτέλεσμα είναι η **υπεραξία.**

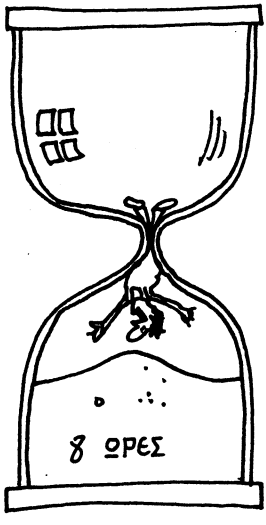

Ο ΑΝΑΓΚΑΙΟΣ ΧΡΟΝΟΣ ΟΤΑΝ ΠΡΟΣΤΙΘΕΤΑΙ Η ΥΠΕΡΕΡΓΑΣΙΑ

Ονομάζουμε ΑΝΑΓΚΑΙΑ ΕΡΓΑΣΙΑ τις 4 ώρες που απαιτούνται για την παραγωγή εμπορευμάτων ίσης αξίας με την εργατική δύναμη του εργαζόμενου. Τις 4 ώρες που εργάζεται πέρα και πάνω από τις 4 ώρες που χρειάζεται για ν' αναπληρώσει την αξία της εργατικής του δύναμης τις ονομάζουμε ΥΠΕΡΕΡΓΑΣΙΑ. Το προϊόν της αναγκαίας εργασίας πηγαίνει στον εργάτη με τη μορφή μισθού, ενώ ο καπιταλιστής ιδιοποιείται την υπερεργασία με τη μορφή της υπεραξίας. Η υπερεργασία –όπως και η αναγκαία εργασία– είναι αφηρημένη εργασία· το πλεόνασμα που συσσωρεύτηκε είναι πλεόνασμα αφηρημένης εργασίας – δηλαδή υπεραξία.

ΑΚΟΜΑ ΚΙ ΑΝ Η ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΟΥ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΥ ΕΙΝΑΙ ΚΑΤΩ ΑΠ' ΤΟΝ ΜΕΣΟ ΟΡΟ, ΕΞΑΚΟΛΟΥΘΕΙ ΝΑ ΠΑΡΑΓΕΙ ΥΠΕΡΑΞΙΑ, ΛΙΓΟΤΕΡΗ ΒΕΒΑΙΑ.

ΓΙΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ: 8 ΩΡΕΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΤΩ ΤΟΥ ΜΕΣΟΥ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΠΑΡΑΓΟΥΝ ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΑ ΠΟΥ ΚΑΝΟΝΙΚΑ ΑΠΑΙΤΟΥΝ ΜΟΝΟ 6 ΩΡΕΣ ΓΙΑ ΝΑ ΠΑΡΑΧΤΟΥΝ. ΕΤΣΙ, ΘΑ ΥΠΟΛΟΓΙΖΟΝΤΑΝ ΜΟΝΟΝ ΣΑΝ 6 ΩΡΕΣ ΑΦΗΡΗΜΕΝΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ. ΑΝ ΟΜΩΣ Η ΑΝΑΓΚΑΙΑ ΕΡΓΑΣΙΑ ΑΠΑΙΤΕΙ 4 ΩΡΕΣ ΑΦΗΡΗΜΕΝΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ, ΥΠΑΡΧΕΙ ΑΚΟΜΑ ΕΝΑ ΠΛΕΟΝΑΣΜΑ ΔΥΟ ΩΡΩΝ. ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΜΙΣΟ ΤΟΥ ΜΕΣΟΥ ΠΛΕΟΝΑΣΜΑΤΟΣ, ΑΛΛΑ ΕΙΝΑΙ ΠΛΕΟΝΑΣΜΑ. ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΛΛΗ ΜΕΡΙΑ, ΑΝ Η ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΟΥ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΥ ΕΙΝΑΙ ΤΟΣΟ ΠΟΛΥ ΚΑΤΩΤΕΡΗ ΑΠΟ ΤΟ ΜΕΣΟ ΟΡΟ ΩΣΤΕ ΝΑ ΜΗ ΠΑΡΑΓΕΙ ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΑ ΑΡΚΕΤΗΣ ΑΞΙΑΣ ΩΣΤΕ ΝΑ ΑΝΤΙΣΤΑΘΜΙΣΕΙ ΤΗΝ ΠΛΗΡΩΜΗ ΤΩΝ ΜΙΣΘΩΝ, ΤΟΤΕ ΤΟ ΑΦΕΝΤΙΚΟ ΘΑ ΚΥΡΗΞΕΙ ΠΤΩΧΕΥΣΗ.

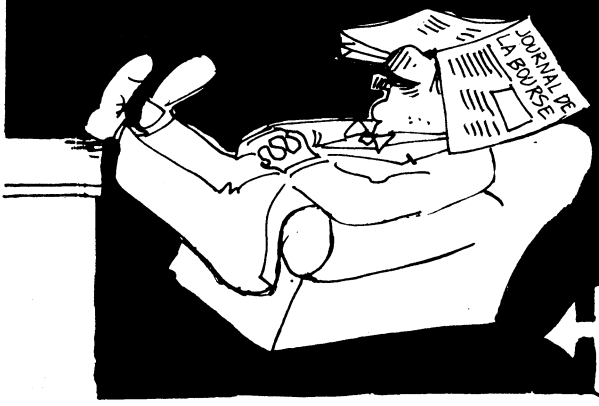

ΛΟΓΙΚΟ "ΜΕΣΟ" ΕΠΙΠΕΔΟ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗΣ

ΓΙ' ΑΥΤΟ, ΕΙΝΑΙ ΖΩΤΙΚΗΣ ΣΗΜΑΣΙΑΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΤΕΣ ΤΟ ΝΑ ΕΧΟΥΝ ΕΙΔΙΚΟ, ΜΟΝΤΕΡΝΟ ΜΗΧΑΝΙΚΟ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟ ΚΑΙ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΥΣ ΠΟΥ ΟΙ ΕΠΙΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥΣ ΝΑ ΒΡΙΣΚΟΝΤΑΙ ΤΟΥΛΑΧΙΣΤΟΝ ΣΤΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΤΟΥ ΜΕΣΟΥ ΟΡΟΥ!
TELEPHONE

Ο ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΤΗΣ ΑΓΟΡΑΖΕΙ ΔΥΟ ΕΙΔΩΝ ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΑ ΓΙΑ ΝΑ ΒΑΛΕΙ ΣΕ ΚΙΝΗΣΗ ΤΗΝ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ. ΤΟΥΣ ΠΑΛΙΟΥΣ ΜΑΣ ΦΙΛΟΥΣ, ΤΗΝ ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΔΥΝΑΜΗ ΚΑΙ ΤΑ ΜΕΣΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ! ΕΤΣΙ, ΤΟ ΧΡΗΜΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΕΙ ΣΑΝ ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΚΥΡΙΩΣ ΜΕ ΔΥΟ ΤΡΟΠΟΥΣ: 1. ΑΓΟΡΑΖΟΝΤΑΣ ΖΩΝΤΑΝΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑ, ΚΑΙ 2. ΑΓΟΡΑΖΟΝΤΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΥΣ ΠΟΡΟΥΣ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ, ΕΝ ΜΕΡΕΙ, ΠΡΟΪΟΝ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ!
Das Kapital

Η ΥΠΕΡΑΞΙΑ ΠΡΟΚΥΠΤΕΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΣΗ ΕΝΟΣ ΜΟΝΟ ΑΠΟ ΤΑ ΔΥΟ ΑΥΤΑ ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΑ – ΤΗΣ ΕΡΓΑΤΙΚΗΣ ΔΥΝΑΜΗΣ. ΤΑ ΜΕΣΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΠΡΟΣΘΕΤΟΥΝ ΠΡΑΓΜΑΤΙ ΑΞΙΑ ΣΤΟ ΠΡΟΪΟΝ, ΟΧΙ ΟΜΩΣ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΗ ΑΠ'ΟΣΗ ΕΝΣΩΜΑΤΩΝΟΥΝ. ΑΡΑ ΔΕΝ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΥΝ ΥΠΕΡΑΞΙΑ.

ΜΕΤΑΒΛΗΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Αυτό μας δίνει το κριτήριο για να διακρίνουμε τις διάφορες μορφές του κεφαλαίου. Αφού η αξία που προστίθεται στο εμπόρευμα από την εργατική δύναμη ποικίλει, εισάγοντας μια δυνατότητα πλεονάσματος, ονομάζουμε το χρήμα που δαπανάται για την εργατική δύναμη ΜΕΤΑΒΛΗΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ.

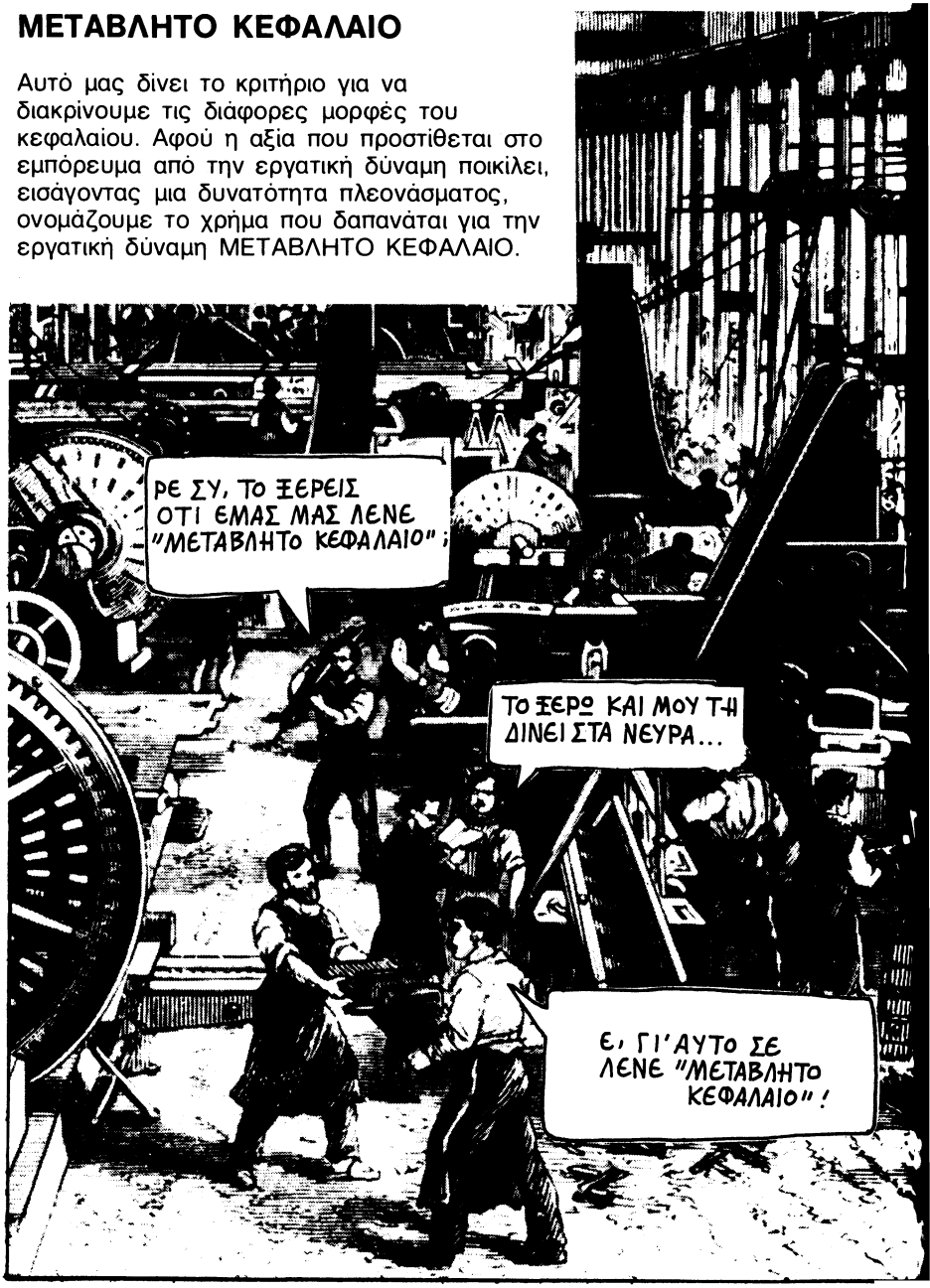

ΣΤΑΘΕΡΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Αφού η αξία που συνεισφέρουν στην παραγωγή τα μέσα παραγωγής δεν μεταβάλλεται αποκαλούμε το χρήμα που δαπανήθηκε για τα μέσα παραγωγής σταθερό κεφάλαιο.

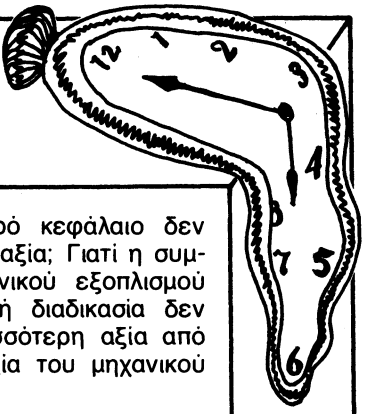

Γιατί το σταθερό κεφάλαιο δεν δημιουργεί υπεραξία; Γιατί η συμβολή του μηχανικού εξοπλισμού στην παραγωγική διαδικασία δεν προσθέτει περισσότερη αξία από την ίδια την αξία του μηχανικού εξοπλισμού;

Ας πάρουμε στην τύχη ένα εμπόρευμα, π.χ., ένα ρολόϊ. Η αξία ενός ρολογιού είναι η συνολική ποσότητα της μέσης κοινωνικά αναγκαίας εργασίας που απαιτείται για την παραγωγή του. Σωστά; Αυτή η «συνολική ποσότητα», όμως, δεν περιλαμβάνει μόνον την εργασία που δαπανήθηκε άμεσα για την κατασκευή του ρολογιού – δηλαδή την εργασία που εμπεριέχεται στη συναρμολόγηση του μηχανισμού, τη σύνδεση των ελατηρίων, την τοποθέτηση των δεικτών, κοκ – αλλά και την εργασία που **είναι ενσωματωμένη** στα διάφορα εργαλεία και εξαρτήματα που είναι απαραίτητα για την κατασκευή του ρολογιού. Εννοούμε τα διάφορα εργαλεία και μηχανήματα ακριβείας, τα ελατήρια, τις βίδες, τα ρουμπίνια, τα κρύσταλλα κοκ.

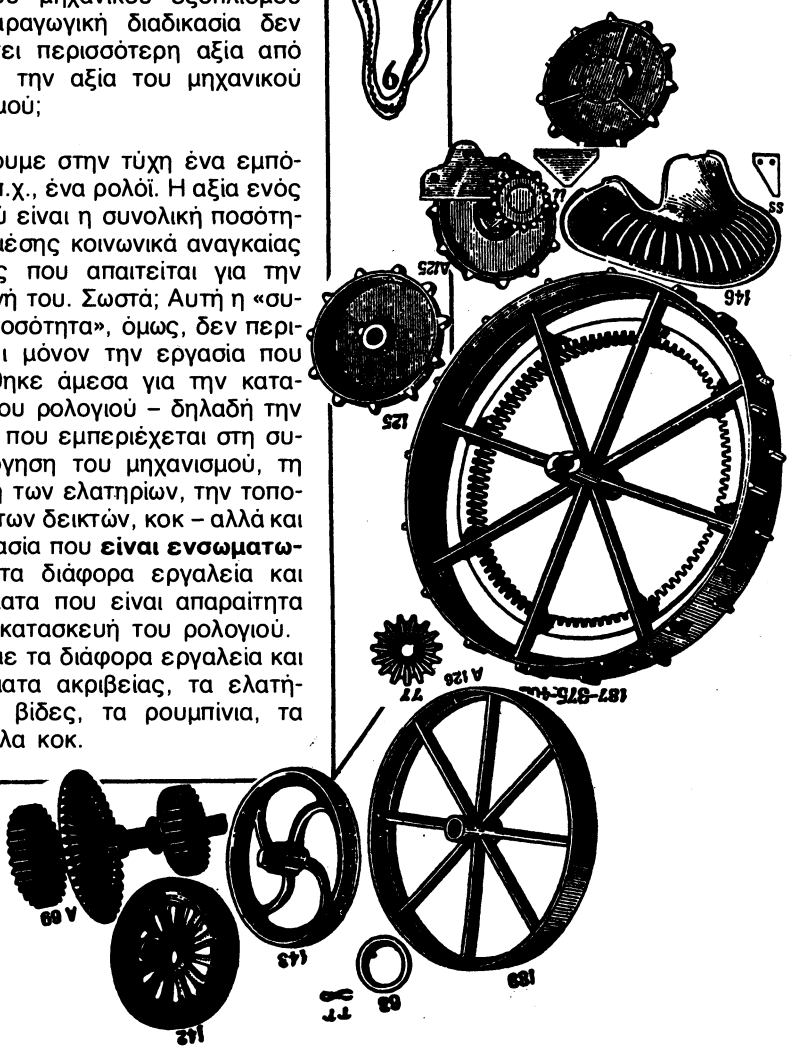

Ο Χρηματόπουλος αγοράζει αυτά τα εργαλεία και τα εξαρτήματα για να τα χρησιμοποιήσει ένας μισθωτός ωρολογοποιός στην κατασκευή ρολογιών. Υποθέτουμε, γενικά, ότι ο Χρηματόπουλος αγοράζει αυτόν το εξοπλισμό στην αξία του – δηλαδή, πραγματοποιείται μια ανταλλαγή ισοδυνάμων, όπου ο Χρηματόπουλος πληρώνει τον εξοπλισμό στην πραγματική του αξία που προσδιορίζεται από τον κοινωνικά αναγκαίο χρόνο εργασίας που περιέχει.

Ισχυριζόμαστε ότι η χρήση αυτού του εξοπλισμού δεν προσθέτει περισσότερη αξία απ' ότι ενσωματώνει αυτός ο ίδιος ο εξοπλισμός. Δηλ. **δεν δημιουργεί υπεραξία.** Μπα! Γιατί όχι;

ΕΞΗΓΗΣΗ:

Ας φαντασθούμε, για μια στιγμή, ότι ο Χρηματόπουλος αγοράζει τόσο εξοπλισμό όσο χρειάζεται ακριβώς για την κατασκευή μόνον 100 ρολογιών. Όταν κατασκευαστούν αυτά τα ρολόγια, όλες οι μηχανές θα έχουν αχρηστευθεί και όλα τα εξαρτήματα θα έχουν χρησιμοποιηθεί. Ας υποθέσουμε παραπέρα ότι η συνολική αξία αυτού του εξοπλισμού είναι 100.000 δρχ. – ακριβώς τόσα πλήρωσε ο Χρηματόπουλος γι' αυτόν.

Τώρα, εάν η συνολική αξία των ρολογιών είναι η ποσότητα της μέσης κοινωνικά αναγκαίας εργασίας που απαιτείται για την παραγωγή τους, πόση αξία θα προσθέσει αυτός ο εξοπλισμός στα 100 ρολόγια που κατασκευάστηκαν; *Μόνον την ποσότητα της αφηρημένης εργασίας που πραγματικά εμπεριέχει αυτός ο εξοπλισμός* – ούτε μια δραχμή παραπάνω, ούτε μια δραχμή παρακάτω. Ο Χρηματόπουλος έχει πληρώσει μια συγκεκριμένη ποσότητα αφηρημένης εργασίας– μόνον αυτή η ποσότητα αφηρημένης εργασίας ενσωματώνεται στο προϊόν που πατρονάρει ο Χρηματόπουλος.

Η συνολική αξία των ρολογιών είναι το άθροισμα **δύο** στοιχείων:
α) Του αριθμού των ωρών μέσης κοινωνικά αναγκαίας εργασίας που δαπανήθηκαν για την παραγωγή του μηχανικού εξοπλισμού.

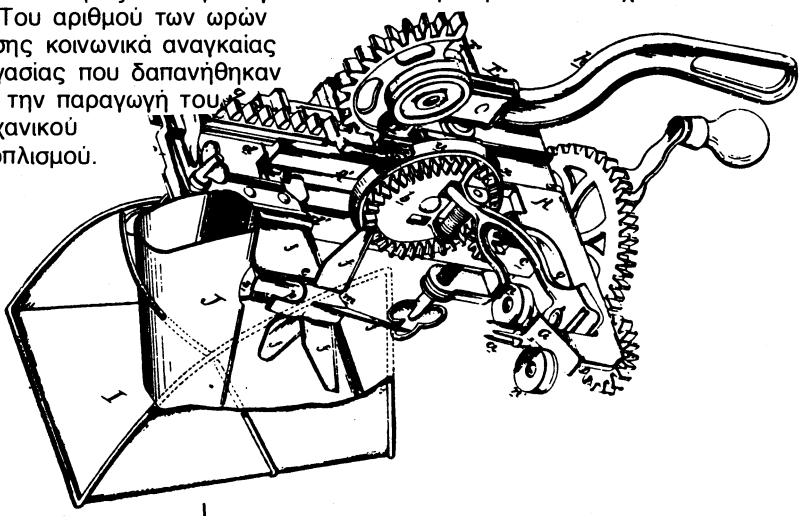

β) και του αριθμού των ωρών μέσης κοινωνικά αναγκαίας εργασίας που δαπανήθηκαν για τη συναρμολόγηση των ρολογιών.

Από τη στιγμή που έχει παραχθεί ο μηχανικός εξοπλισμός, ο συνολικός αριθμός των ωρών εργασίας που περιέχει δεν μεταβάλλεται. Αν τα 100 ρολόγια πουληθούν στην αξία τους, ας πούμε 500.000 δρχ., τότε μπορούμε να πούμε με σιγουριά ότι η αξία που προστέθηκε από τους ωρολογοποιούς είναι 400.000 δρχ. Γνωρίζουμε ήδη πόση αφηρημένη εργασία πήγε στον εξοπλισμό – η ισοδύναμη με 100.000 δρχ. Η αξία αυτού του εξοπλισμού δεν μπορεί να αυξηθεί κατά τη διάρκεια της παραγωγικής διαδικασία· **δεν μπορούμε να ισχυριστούμε ότι αυτός ο εξοπλισμός ενσωματώνει περισσότερη μέση κοινωνικά αναγκαία εργασία απ' ότι ήδη έχει ενσωματώσει.**

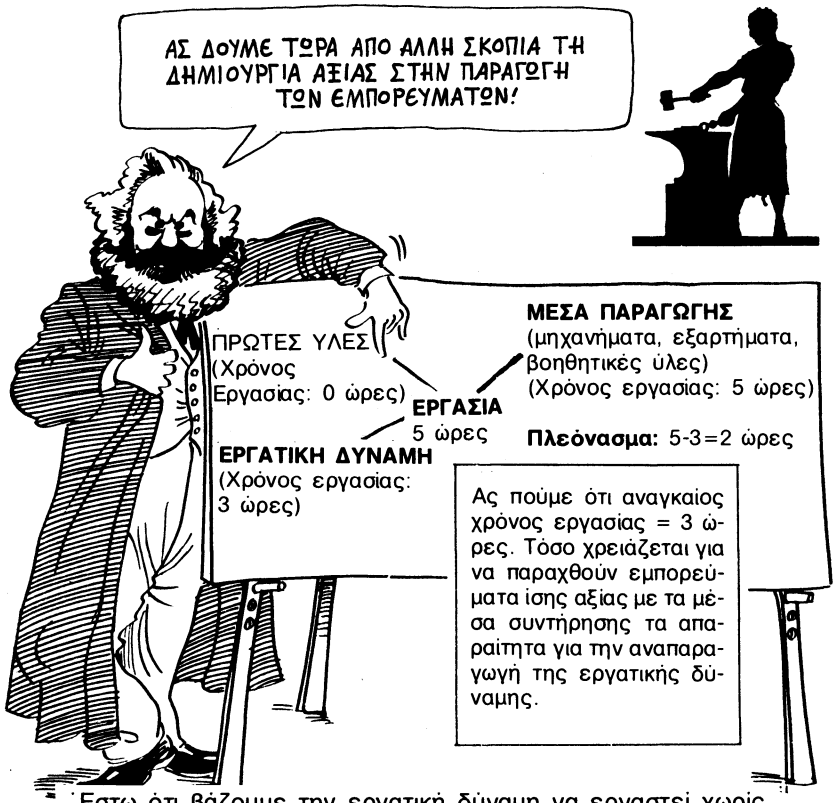

Εστω ότι βάζουμε την εργατική δύναμη να εργαστεί χωρίς ειδικό εξοπλισμό –μόνο με τις πρώτες ύλες και την επιδεξιότητα των εργαζομένων– για να παραχθούν μέσα παραγωγής, π.χ., μηχανήματα και υλικά που απαιτούνται για την κατασκευή ρολογιών. Ας υποθέσουμε ότι ο κοινωνικά αναγκαίος χρόνος εργασίας, που είναι ενσωματωμένος στις πρώτες ύλες είναι μηδέν. Αν ο κοινωνικά αναγκαίος χρόνος εργασίας, που απαιτείται για τη μετατροπή αυτών των τελείως ακατέργαστων πρώτων υλών σε μηχανήματα και υλικά ωρολογοποιίας, είναι 5 ώρες – τότε ποιά είναι η αξία αυτού του μηχανικού εξοπλισμού ωρολογοποιίας; Ακριβώς 5 ώρες κοινωνικά αναγκαίας εργασίας:

μηδέν ώρες για την παραγωγή των πρώτων υλών

πέντε ώρες για τη μετατροπή των πρώτων υλών σε μηχανικό εξοπλισμό.

Αφού χρειάζονται 3 ώρες κοινωνικά αναγκαίας εργασίας για την αναπαραγωγή της εργατικής δύναμης, η υπερεργασία εδώ = 2 ώρες: η διαφορά μεταξύ του κοινωνικά αναγκαίου χρόνου εργασίας για την κατασκευή του εξοπλισμού ωρολογοποιίας (5 ώρες) και του κοινωνικά αναγκαίου χρόνου εργασίας για την αναπαραγωγή της εργατικής δύναμης (3 ώρες).

και συνεχίζοντας βρίσκουμε :

ΜΕΣΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ (Χρόνος εργασίας: 5 ώρες)

ΕΡΓΑΣΙΑ 12 ώρες

ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΔΥΝΑΜΗ (Χρόνος εργασίας: 3 ώρες)

ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΑ (ΡΟΛΟΓΙΑ) (Χρόνος εργασίας: 17 ώρες)

Πλεόνασμα: 12-3=9 ώρες

Αν **5 ώρες** απαιτούνται για να παραχθεί ο εξοπλισμός ωρολογοποιίας, και ύστερα **12 ώρες** χρήσης αυτού του εξοπλισμού για να κατασκευαστούν τα ρολόγια, τότε πόσος είναι ο συνολικός κοινωνικά αναγκαίος χρόνος εργασίας που ενσωματώνεται σ' αυτά τα ρολόγια; Είναι απλή αριθμητική: 5+12=17. Χρειάζονται ακριβώς 17 ώρες εργασίας για να παραχθούν και μετά να χρησιμοποιηθούν τα μέσα παραγωγής για την κατασκευή των ρολογιών που θα πουληθούν. Όλος ο κοινωνικά αναγκαίος χρόνος εργασίας έχει υπολογιστεί. Πόση, όμως, υπεραξία δημιουργήθηκε **στη διαδικασία της κατασκευής των ρολογιών;** Αν ο αναγκαίος χρόνος εργασίας –η αξία της εργατικής δύναμης– ισούται με 3 ώρες εργασίας και ο συνολικός χρόνος εργασίας –η αξία του προϊόντος της εργασίας– ισούται με 12 ώρες εργασίας, η διαφορά τους είναι η υπεραξία: 12-3=9. Υποθέτοντας ότι οι ωρολογοποιοί παίρνουν το ισοδύναμο (σε μισθούς) 3 ωρών εργασίας, ο Χρηματόπουλος τσεπώνει το ισοδύναμο (σε χρήμα) 9 ωρών εργασίας. Αυτό το ισοδύναμο είναι η υπεραξία. Προσθέτουν τίποτα σ' αυτήν την υπεραξία τα μέσα παραγωγής; **Όχι!** Η συνολική αξία του προϊόντος συμπεριλαμβάνει ασυζητητί τον κοινωνικά αναγκαίο χρόνο εργασίας για την παραγωγή των μέσων παραγωγής. Όπως είδαμε, η συνολική αξία των ρολογιών είναι ίση με 17 ώρες εργασίας: 12 ώρες χρησιμοποίησης των μέσων παραγωγής συν τις 5 ώρες εργασίας που απαιτήθηκαν για την κατασκευή των μέσων παραγωγής. Η υπεραξία αποτελεί το πλεόνασμα της αξίας του προϊόντος πέρα από την αξία των συντελεστών της παραγωγής που καταναλώθηκαν, δηλ. της εργατικής δύναμης (3 ώρες εργασίας) και των μέσων παραγωγής (5 ώρες εργασίας). Έχουμε, λοιπόν, 17 ώρες εργασίας (η συνολική αξία του προϊόντος) μείον 8 ώρες εργασίας (η αξία της εργατικής δύναμης και των μέσων παραγωγής) = 9 ώρες εργασίας, που συνιστούν την υπεραξία. Τα μέσα παραγωγής, που αναλώνονται κατά τη διάρκεια της παραγωγής, προσθέτουν μόνον την αξία που ήδη περιέχουν· σ' αυτή την περίπτωση, 5 ώρες εργασίας. Ας το επαναλάβουμε: η υπεραξία δημιουργείται από την χρησιμοποίηση της εργατικής δύναμης, που αποδεικνύεται μ' αυτό τον τρόπο ικανή να δημιουργεί προϊόντα μεγαλύτερης αξίας από τη δική της αξία.

16. ΤΟ ΠΟΣΟΣΤΟ ΤΗΣ ΥΠΕΡΑΞΙΑΣ

Στον τύπο Χ-Ε-Χ΄, η βασική αλλαγή είναι από το Χ στο Χ΄. Μπορούμε τώρα να τ᾽ αποδείξουμε με δυο νέες εξισώσεις:
1. Κεφάλαιο = σταθερό κεφάλαιο + μεταβλητό κεφάλαιο, ή κεφάλαιο = σ+μ.
2. Κεφάλαιο΄= σταθερό κεφάλαιο + μεταβλητό κεφάλαιο + υπεραξία ή κεφάλαιο΄ = σ+μ+υ (η συνολική αξία του εμπορεύματος)
σ = σταθερό κεφάλαιο (η αξία των μέσων παραγωγής)
μ = μεταβλητό κεφάλαιο (η αξία της εργατικής δύναμης)
υ = υπεραξία.
Η υπεραξία είναι η διαφορά μεταξύ Κεφαλαίου – Κεφαλαίου΄ (ή μεταξύ Χ-Χ΄).
Το ποσοστό της υπεραξίας είναι ο λόγος της υπεραξίας, προς το μεταβλητό κεφάλαιο (την αξία της εργατικής δύναμης) δηλαδή ο λόγος της υπερεργασίας προς την αναγκαία εργασία. Όταν το μ είναι το ισοδύναμο 4 ωρών εργασίας και το υ το ισοδύναμο 4 ωρών εργασίας, τότε υ/μ = 4/4 = 1 – μ᾽ άλλα λόγια, αυτό παριστάνει ένα ποσοστό υπεραξίας 100% ακριβώς.

ΤΟ ΠΟΣΟΣΤΟ ΤΟΥ ΚΕΡΔΟΥΣ

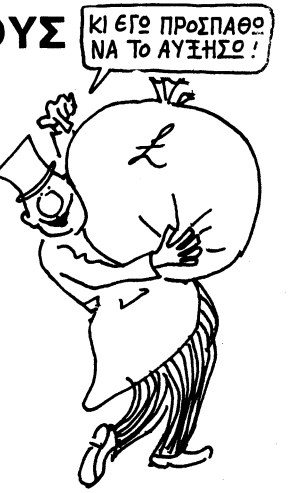

Για τον Χρηματόπουλο αυτό που έχει αποφασιστική σημασία είναι το ποσοστό του κέρδους ή μ᾽ άλλα λόγια ο λόγος της υπεραξίας προς τις συνολικές κεφαλαιουχικές δαπάνες (μεταβλητό + σταθερό κεφάλαιο). Δηλαδή ο λόγος υ/σ+μ ή υ/κεφάλαιο.
Κάθε φορά που το σ είναι μεγαλύτερο από το μηδέν, το ποσοστό του κέρδους είναι μικρότερο από το ποσοστό της υπεραξίας. **Αυτό είναι πολύ σημαντικό.** Γιατί; Γιατί αυτό επιτρέπει να εξηγήσουμε την **πτωτική τάση του πποοστού του κέρδους**· γιατί, με λίγα λόγια, η οικονομική κρίση αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της ζωής της καπιταλιστικής κοινωνίας.
Οταν αυξάνει το σ, **για την κρίση ανάβει το πράσινο φως!**

Ονομάζουμε ΟΡΓΑΝΙΚΗ ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ το λόγο του σταθερού κεφαλαίου σ προς το συνολικό κεφάλαιο (σ+μ) που χρησιμοποιείται στην παραγωγή. Όταν αυξάνει το σ σε σχέση με το μ, λέμε ότι η οργανική σύνθεση του κεφαλαίου, σ/σ+μ, είναι υψηλή. Μ' άλλα λόγια, όσα περισσότερα μέσα παραγωγής απασχολούνται σε σχέση με την εργατική δύναμη, τόσο υψηλότερη είναι η οργανική σύνθεση του κεφαλαίου.

ΥΨΗΛΗ ΟΡΓΑΝΙΚΗ ΣΥΝΘΕΣΗ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

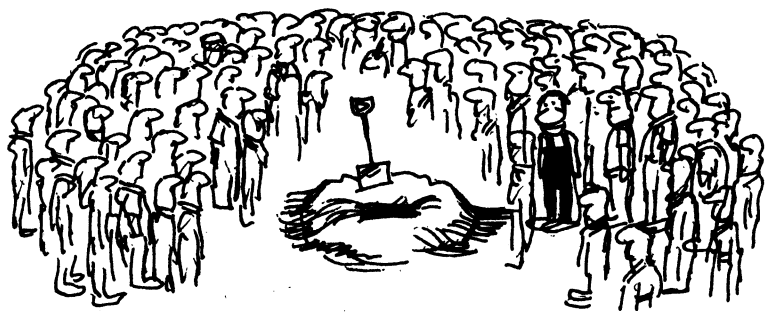

ΧΑΜΗΛΗ ΟΡΓΑΝΙΚΗ ΣΥΝΘΕΣΗ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Όπως ξέρουμε όλοι, η καπιταλιστική παραγωγή στηρίζεται στην αδιάκοπη επαναστατικοποίηση των μέσων παραγωγής. Κάθε μέρα η υψηλή τεχνολογία πηδάει ψηλότερα – ισχυρότερες μηχανές μπαίνουν στην παραγωγή και η παραγωγικότητα ανεβαίνει στα ύψη. Από τα απλά εργαλεία – αδράχτια, εργαλειοί, σφυριά, αμόνια– η παραγωγή πέρασε στους πυρηνικούς αντιδραστήρες, στις αυτοματοποιημένες βιομηχανίες και στα πιο μοντέρνα συστήματα κομπιούτερ, και ο πυρετώδης ανταγωνισμός συνεχίζεται.

Ιστορικά, ο σημαντικότερος λόγος της ταχύτατης ανάπτυξης των καπιταλιστικών μέσων παραγωγής είναι ο **ανταγωνισμός.** Όταν ο Χρηματόπουλος αποφασίζει ν' αγοράσει εργατική δύναμη και μέσα παραγωγής για την κατασκευή ρολογιών, αναλαμβάνει μια παρακινδυνευμένη επιχείρηση. Υπάρχουν κι άλλες εταιρείες που κατασκευάζουν ρολόγια, και η αγορά δεν είναι απεριόριστη. Ποιός μπορεί να πουλήσει ρολόγια; Πόσα μπορεί να πουλήσει; Σε ποιά τιμή;

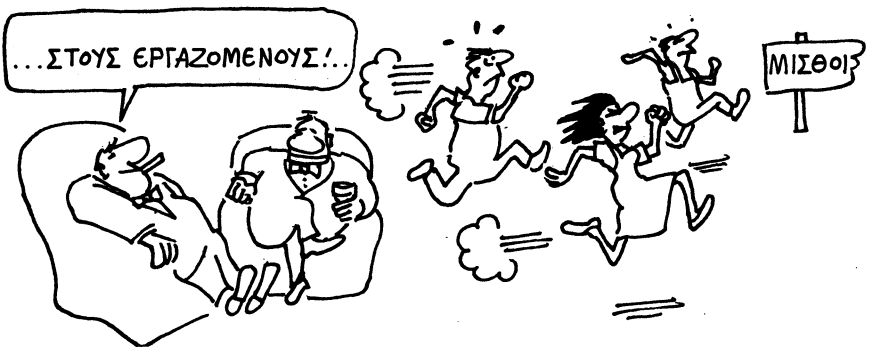

Αν είναι τυχερώτερος από τους ανταγωνιστές του, θα κερδίσει ένα μεγάλο κομμάτι της αγοράς. Για να το καταφέρει όμως αυτό πρέπει να πουλά τα προϊόντα του όσο πιο φτηνά μπορεί. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να μειώσει τον κοινωνικά αναγκαίο χρόνο εργασίας που απαιτείται για την κατασκευή των ρολογιών, εκτός κι αν προτίθεται να πουλήσει τα προϊόντα του κάτω από την αξία τους (πράγμα που συμβαίνει καμμιά φορά, αλλά είναι η εξαίρεση κι όχι ο κανόνας). Αν αρχικά απαιτούνταν 20 ώρες κοινωνικά αναγκαίου χρόνου εργασίας για την κατασκευή ενός ρολογιού, ο Χρηματόπουλος πρέπει να βρει ένα τρόπο να παράγει ένα ρολόι σε **λιγώτερο** από 20 ώρες.

Οταν το κατορθώνει, μπορεί να πουλά φτηνότερα το προϊόν του, χωρίς να μειωθεί η υπεραξία, και να κερδίζει ένα μεγαλύτερο κομμάτι της αγοράς. Αν ο ανταγωνιστής του βρει κι αυτός ένα μέσο να κατεβάσει τις τιμές μειώνοντας τον χρόνο εργασίας, ο Χρηματόπουλος είναι υποχρεωμένος να τον ακολουθήσει – ή να κηρύξει πτώχευση ενώ ο άλλος θα μονοπωλεί την αγορά.

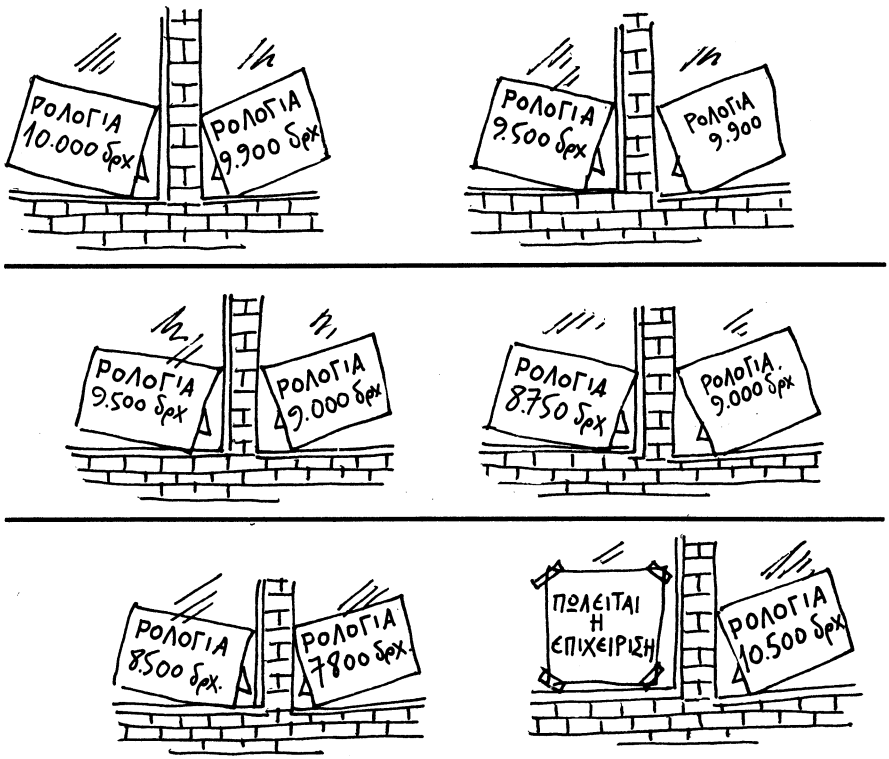

Για να τελειώνουμε μ' αυτή την ανιαρή ιστορία, το ουσιώδες είναι ότι ο ανταγωνισμός υποχρεώνει το κεφάλαιο να χρησιμοποιεί λιγώτερο χρόνο εργασίας για κάθε εμπόρευμα. Στην αρχή, ο Χρηματόπουλος μειώνει τον απαιτούμενο χρόνο εργασίας για την κατασκευή ενός ρολογιού από 20 ώρες σε 18 ώρες. Επειτα ο ανταγωνιστής του μειώνει, με τη σειρά του, ακόμη περισσότερο τον χρόνο εργασίας κ.ο.κ. Η περικοπή των τιμών, όπως θα δούμε, είναι ένας τρόπος να κόβεις κεφάλια – να εξοντώνεις τους ανταγωνιστές.

ΠΩΣ ΜΕΙΩΝΕΤΑΙ Ο ΜΕΣΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΑΝΑΓΚΑΙΟΣ ΧΡΟΝΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ;

ΕΙΝΑΙ ΑΠΛΟ, ΦΡΕΝΤ! ΑΥΞΑΝΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΙΣΧΥ ΤΩΝ ΜΕΣΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ. Ο ΧΡΟΝΟΣ ΠΟΥ ΔΑΠΑΝΑΤΑΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΕΝΟΣ ΕΡΓΑΛΕΙΟΥ ΕΙΝΑΙ ΓΕΝΙΚΑ ΠΟΛΥ ΛΙΓΩΤΕΡΟΣ ΑΠΟ ΤΟ ΧΡΟΝΟ ΠΟΥ ΕΞΟΙΚΟΝΟΜΕΙ ΑΥΤΟ ΤΟ ΕΡΓΑΛΕΙΟ... ΑΛΛΙΩΣ, ΓΙΑ ΠΟΙΟ ΛΟΓΟ ΝΑ ΤΟ ΠΑΡΑΓΟΥΝ;

ΑΚΟΜΑ ΚΙ ΑΝ ΤΟ ΙΔΙΟ ΤΟ ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΑΠΑΙΤΕΙ ΓΙΓΑΝΤΙΕΣ ΠΟΣΟΤΗΤΕΣ ΧΡΟΝΟΥ ΚΑΙ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ, ΑΣ ΠΟΥΜΕ ΕΝΑ ΔΙΥΛΙΣΤΗΡΙΟ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ, Ο ΧΡΟΝΟΣ ΚΑΙ Η ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΠΟΥ ΕΞΟΙΚΟΝΟΜΕΙ ΕΙΝΑΙ ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ. ΑΝ ΧΡΕΙΑΖΟΝΤΑΙ 70 ΩΡΕΣ ΕΠΙ ΠΛΕΟΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΜΙΑΣ ΗΛΕΚΤΡΙΚΗΣ ΓΡΑΦΟΜΗΧΑΝΗΣ ΜΕ ΑΥΤΟΜΑΤΗ ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΤΩΝ ΛΑΘΩΝ, Ο ΧΡΟΝΟΣ ΠΟΥ ΘΑ ΕΞΟΙΚΟΝΟΜΕΙ ΑΡΓΟΤΕΡΑ ΑΠΟ ΤΗ ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΜΥΡΙΑΔΩΝ ΣΕΛΙΔΩΝ, ΘΑ ΕΙΝΑΙ ΑΝΥΠΟΛΟΓΙΣΤΟΣ!

ΡΩΤΕΙΣΤΕ ΚΑΙ ΜΕΝΑ!..

Ο ΣΥΓΓΡΑΦΕΥΣ ΣΑΣ

Κι αυτό ισχύει ακόμη περισσότερο για τα ισχυρώτερα μηχανήματα.

Ο χρυσός κανόνας του κερδοσκοπικού ανταγωνισμού είναι να παράγεις περισσότερα και φτηνότερα – να μειώνεις το κόστος μειώνοντας τον κοινωνικά αναγκαίο χρόνο εργασίας που απαιτείται για την παραγωγή. Πώς; Αυξάνοντας αδιάκοπα την ισχύ των μέσων παραγωγής.

ΑΛΛΟΙ ΕΡΓΑΤΕΣ ΟΜΩΣ ΕΛΕΓΑΝ:

Είναι ένας απλός κανόνας που, όμως, έχει συνταρακτικές συνέπειες. Η παραγωγικότητα, από τη στιγμή που επαναστατικοποιήθηκε, αυξάνεται ταχύτατα. Ο κόσμος γεμίζει εμπορεύματα και ο κίνδυνος της οικονομικής κρίσης πλησιάζει. Μα τι σχέση έχουν όλ' αυτά; είναι απλό: **η υπεραξία υ παράγεται από το μεταβλητό κεφάλαιο μ κι όχι από το σταθερό κεφάλαιο σ.** Αν ο ανταγωνισμός υποχρεώσει το κεφάλαιο να απασχολήσει μια ακόμα μεγαλύτερη αναλογία σταθερού κεφαλαίου σε σχέση με το μεταβλητό κεφάλαιο –όπως και γίνεται– τότε το ποσοστό κέρδους υ/σ+μ τείνει να ελαττώνεται (ο παρανομαστής αυξάνεται). Όταν περισσότερο χρήμα ξοδεύεται για τα μέσα παραγωγής σε σχέση με την εργατική δύναμη, το ποσοστό κέρδους ελαττώνεται. Ας υποθέσουμε ότι σ=16, μ=8 και υ=8 (έχουμε, δηλ., ποσοστό υπεραξίας 100%, υ/μ=1). Αν αυξάνεται το σ, χωρίς ν' αυξηθούν αναλογικά το μ και το υ, το ποσοστό κέρδους ελαττώνεται (παρόλο που το ποσοστό της υπεραξίας δεν μεταβάλλεται). Αν το σ αυξηθεί, ας πούμε, σε σ=24, τότε το ποσοστό κέρδους υ/σ+μ γίνεται από 8/16+8 = 1/3 = 33,3%
8/24+8 = 1/4 =25%.

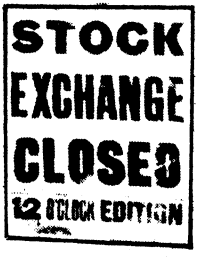

Για τον καπιταλιστή, αυτό αντιπροσωπεύει μια δραματική κατακόρυφη πτώση.

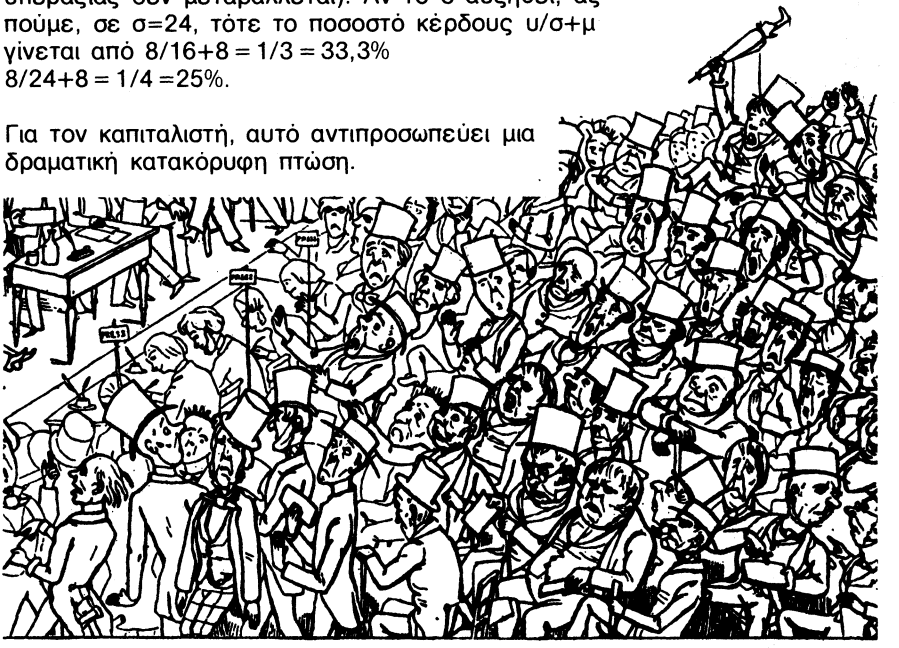

ΟΙ ΦΑΤΣΕΣ ΤΩΝ ΜΕΤΟΧΩΝ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΩΝ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΕΝΟΣ ΜΕΡΙΣΜΑΤΟΣ 2,5 ΜΟΝΟ ΜΑΡΚΩΝ.

Η παραγωγή για την ανταλλαγή είναι παρακινδυνευμένη – είναι πιθανό να μην πουληθεί το προϊόν, είτε εξαιτίας του ανταγωνισμού είτε για άλλους λόγους.

Αξίζει τον κόπο να ποντάρεις σε μια επένδυση όταν υπάρχει μια κάποια ελάχιστη προοπτική κέρδους. Αν το ποσοστό κέρδους πέσει πολύ χαμηλά, η επένδυση παύει να είναι μια σωστή τοποθέτηση χρημάτων – ο κίνδυνος ζημιών είναι πολύ μεγάλος και οι πιθανότητες κέρδους ελάχιστες.

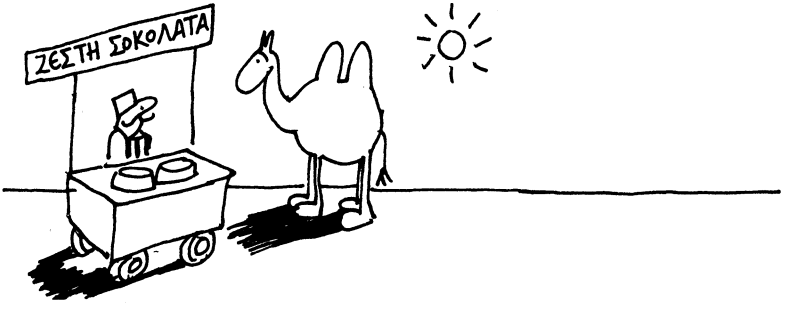

Αυτό ισχύει ακόμα περισσότερο όταν η επένδυση γίνεται μια υπόθεση που απαιτεί όλο και περισσότερα εκατομμύρια – αυτό είναι μια πραγματικότητα που κινείται παράλληλα με την τάση της αυξανόμενης οργανικής σύνθεσης του κεφαλαίου, και της πτωτικής τάσης του κέρδους.

Δεν είναι απλώς μια υπόθεση. Μυριάδες γεγονότα της οικονομικής ιστορίας επιβεβαιώνουν την πτωτική τάση του ποσοστού του κέρδους. Εν τούτοις, αυτή η τάση δεν είναι απόλυτη. Υπάρχουν και αντίθετες τάσεις. Πώς, όμως, μπορούμε να παραβλέψουμε το γεγονός ότι η συμπίεση του κέρδους είναι μια διαδικασία που προχωρεί σιωπηλά κι αμείλικτα σ' όλο τον κόσμο;

ΜΙΛΩΝΤΑΣ ΑΠΟ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΣΚΟΠΙΑ, ΤΟ 'δ' ΑΥΞΑΝΕΙ ΓΡΗΓΟΡΟΤΕΡΑ ΑΠΟ ΤΟ 'μ'. ΚΑΘΕ ΧΡΟΝΟ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΝΤΑΙ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ ΜΕΣΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΓΙΑ ΚΑΘΕ ΜΟΝΑΔΑ ΕΡΓΑΤΙΚΗΣ ΔΥΝΑΜΗΣ. ΠΑΡ'ΟΛΟ ΠΟΥ Σ'ΟΛΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΑΥΞΑΝΕΤΑΙ ΚΑΙ Ο ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ, ΑΥΤΟ ΓΙΝΕΤΑΙ ΜΕ ΑΡΓΟΤΕΡΟ ΡΥΘΜΟ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟ ΡΥΘΜΟ ΑΥΞΗΣΗΣ ΤΗΣ ΣΥΝΟΛΙΚΗΣ ΠΟΣΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΜΕΣΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ. ΓΕΝΙΚΑ, ΤΟ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ ΕΙΝΑΙ ΟΤΙ ΤΟ ΠΟΣΟΣΤΟ ΚΕΡΔΟΥΣ $\pi/c+\mu$ ΕΛΑΤΤΩΝΕΤΑΙ ΣΥΝΕΧΩΣ.

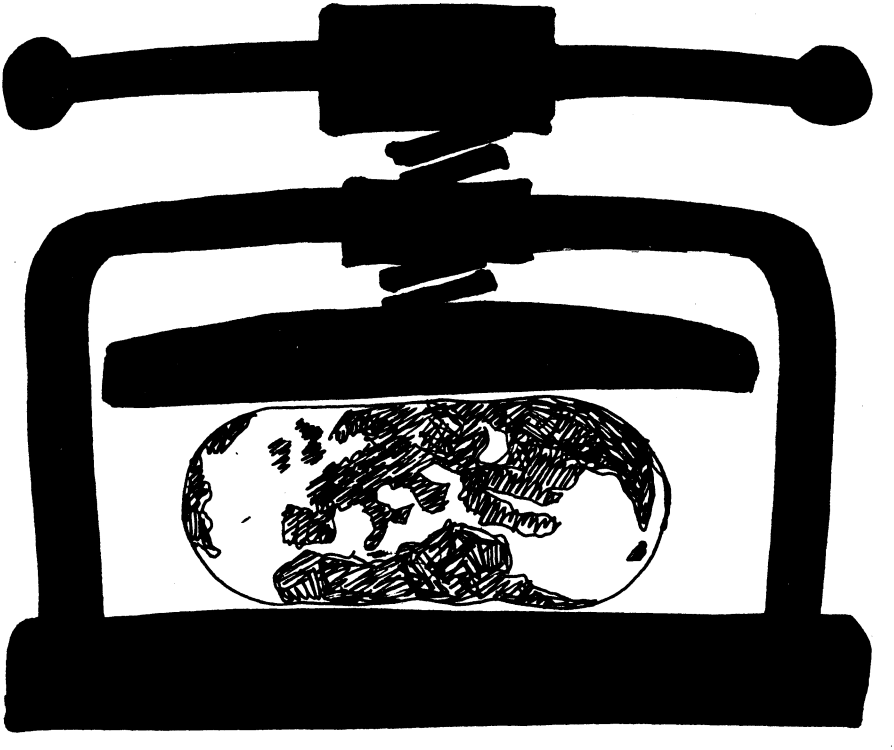

Οι προηγούμενες συμπιέσεις του κέρδους οδήγησαν σ' εμπορικούς πολέμους που, συχνά, κατέληγαν σε πραγματικούς πολέμους. Κι αυτό γιατί ο ανταγωνισμός ανάμεσα στον Χρηματόπουλο και τους ανταγωνιστές του –που μάχονται υπέρ τιμών και αγορών– δεν οδηγεί μόνο στο λυσσασμένο αγώνα της αλληλοεξόντωσής τους, αλλά και σε πραγματικούς φονικούς πολέμους μεταξύ των κρατών.

Ο πόλεμος είναι το έσχατο μέσο για την εξασφάλιση της οικονομικής υπεροχής, αφήνοντας τους ηττημένους ανταγωνιστές να υποστούν όλες τις ζημίες που συνεπάγεται ενώ οι νικητές αρπάζουν, κατευθείαν και χωρίς τυπικότητες, τους παραγωγικούς πόρους και τις αγορές. Ο πόλεμος είναι για το νικητή ένα θαυμάσιο μέσο για ν' αποφύγει την πτώση του κέρδους.

Μερικές από τις τάσεις που αντισταθμίζουν την πτωτική τάση του ποσοστού του κέρδους είναι από μόνες τους πολύ σημαντικές. Αυτές οι αντισταθμιστικές τάσεις αφορούν το μ (μεταβλητό κεφάλαιο) και το υ (υπεραξία). Τι μπορεί να συγκρατήσει ή να βελτιώσει το ποσοστό του κέρδους, όταν αυξάνεται το σ; Μια ανάλογη αύξηση της υ ή μια ανάλογη μείωση του μ; Ας δούμε αυτές τις δυο περιπτώσεις με τη σειρά.

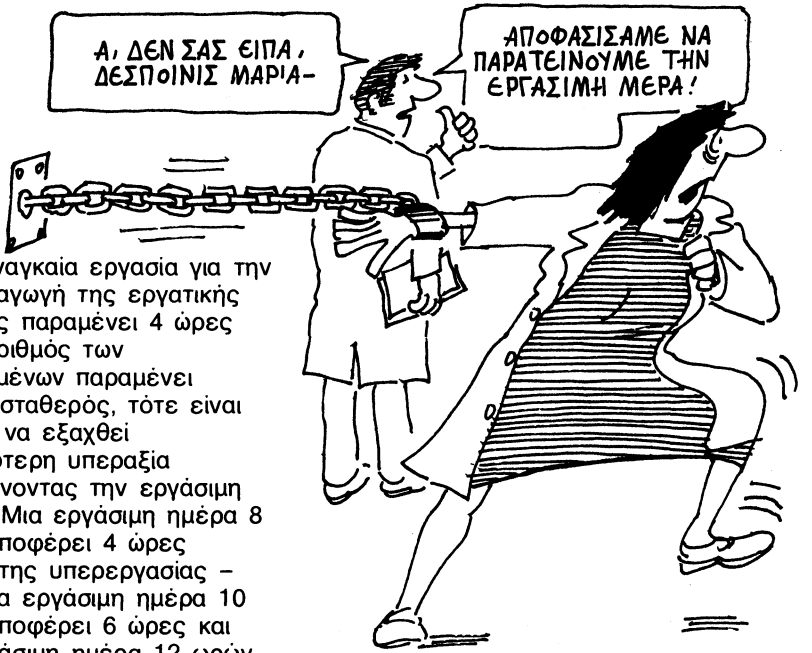

Αν η αναγκαία εργασία για την αναπαραγωγή της εργατικής δύναμης παραμένει 4 ώρες και ο αριθμός των εργαζομένων παραμένει επίσης σταθερός, τότε είναι δυνατό να εξαχθεί περισσότερη υπεραξία παρατείνοντας την εργάσιμη ημέρα. Μια εργάσιμη ημέρα 8 ωρών αποφέρει 4 ώρες απλήρωτης υπερεργασίας – αλλά μια εργάσιμη ημέρα 10 ωρών αποφέρει 6 ώρες και μια εργάσιμη ημέρα 12 ωρών *διπλασιάζει* την αρχική υπεραξία. Χωρίς να μεταβληθεί το μ – ούτε η αξία της εργατικής δύναμης, ούτε ο συνολικός αριθμός των εργαζομένων μεταβάλλονται –*το υ αυξάνεται.*
Αυτό ονομάζεται εξαγωγή της ΑΠΟΛΥΤΗΣ ΥΠΕΡΑΞΙΑΣ.

Υποχρεώνοντας τον εργάτη να εργαστεί περισσότερες ώρες, ο Χρηματόπουλος επιβάλλει μια απόλυτη αύξηση της υπεραξίας – και φυσικά το κατευχαριστιέται που αποκτάει κάτι δωρεάν, ενώ για τον εργαζόμενο η αναγκαστική πραγματοποίηση της απόλυτης υπερεργασίας είναι εντελώς άλλο πράγμα: ένα ταξίδι στην κόλαση της υπερωρίας.

Αραγε είναι τυχαίο που οι ανταγωνιστικές σχέσεις μεταξύ κεφαλαίου και εργασίας στρέφονται τόσο επίμονα γύρω από τη διάρκεια της εργάσιμης ημέρας; Οχι! Το κεφάλαιο ανέκαθεν πάλευε σκληρά για να κρατά τον εργαζόμενο στη δουλειά όσο περισσότερο μπορούσε.

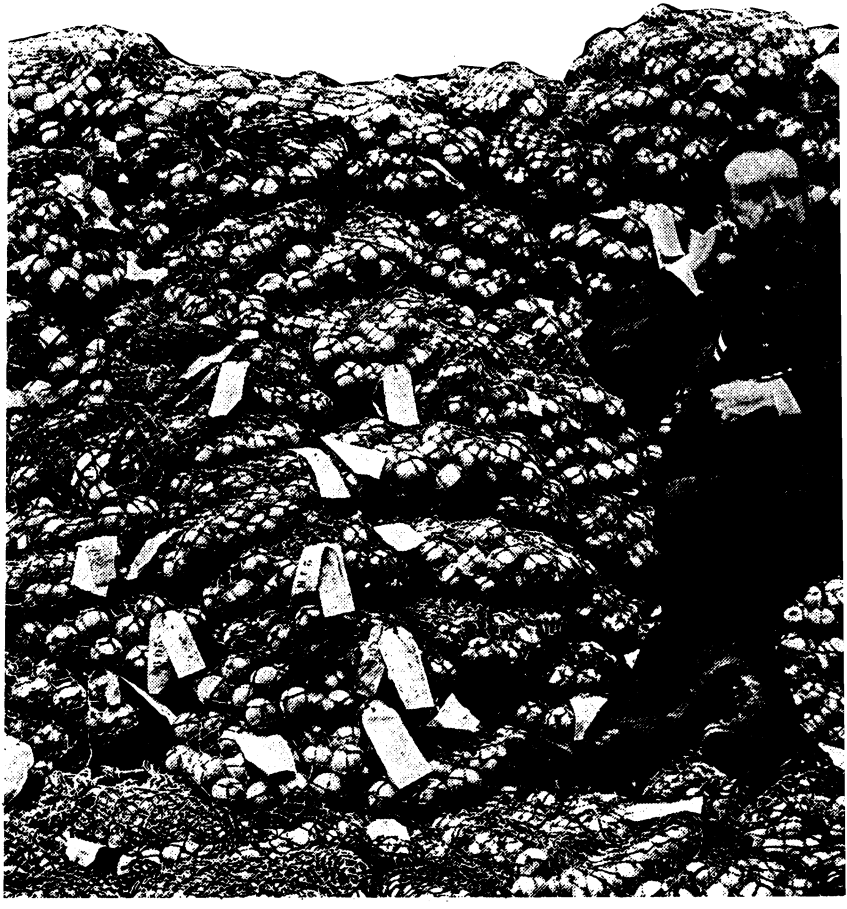

ΕΝΑ ΒΟΥΝΟ ΑΠΟ ΜΠΑΛΛΕΣ ΜΠΙΛΙΑΡΔΟΥ – ΟΙ ΧΑΥΛΙΟΔΟΝΤΕΣ 2000 ΕΛΕΦΑΝΤΩΝ.

Στη θηριώδη εποχή των αρχών του Αγγλικού Καπιταλισμού, τότε που το κεφάλαιο ήταν οργανωμένο ενώ η εργασία δεν ήταν, οι ιστορίες φρίκης αφθονούν.
Αναρίθμητες χιλιάδες παιδιών μεταξύ 7 και 12 ετών πέθαιναν κυριολεκτικά στη δουλειά, υποχρεωμένα να εργάζονται από την ανατολή του ήλιου μέχρι τα μεσάνυχτα ή και αργότερα ακόμα. Η σαρκοβόρα πείνα του κεφαλαίου για εργασία οδήγησε στο θάνατο μυριάδες εργαζόμενους.

Ακόμα και στην ασυνήθιστη περίπτωση που επιβάλλονταν περιορισμοί, θεωρούνταν νόμιμο και «αξιοσέβαστο» ν᾽ απασχολούν μικρά παιδιά από τις 5.30 π.μ. μέχρι τις 8 μ.μ. Τις περισσότερες φορές, δεν υπήρχαν καθόλου περιορισμοί, μόνο το ατελείωτο βασανιστήριο της σκληρής και επικίνδυνης δουλειάς μέσα σε βρώμικα, αποπνικτικά και σκοτεινά εργοστάσια ή ανθρακωρυχεία.
Απένταροι ακόμα κι
όταν εργαζόντουσαν, μέσα σ᾽ αυτούς «τους σκοτεινούς σατανικούς μύλους» (όπως έλεγε ο ποιητής Γουίλιαμ Μπλέηκ), οι εργαζόμενοι ακρωτηριάζονταν και σακατεύονταν κατά χιλιάδες. Η οικογενειακή ζωή κομματιάστηκε, γονείς και παιδιά ήταν αλυσοδεμένοι στις μηχανές.

Η μόνη δύναμη που εμπόδισε την προσπάθεια του κεφαλαίου να μετατρέψει όλες τις ώρες της ημέρας –εκτός του ύπνου– σε εργάσιμες ώρες ήταν το ίδιο το προλεταριάτο.
Μέσα από ασταμάτητους αγώνες εναντίον ολοφάνερα υπέρτερων αντιπάλων, εναντίον άπληστων εχθρών που τους υπεράσπιζαν οι οπλισμένες δυνάμεις του κράτους, οι εργαζόμενοι οργανώθηκαν για να μειώσουν τη διάρκεια της εργάσιμης ημέρας σε περισσότερο αποδεκτά επίπεδα. Επακολούθησαν έντονες και περίπλοκες μάχες. Το αποτέλεσμα ήταν ότι οι οργανωμένοι εργαζομένοι απέδειξαν τη δύναμή τους βραχύνοντας τη διάρκεια της εργάσιμης ημέρας. Ο Χρηματόπουλος και η παρέα του υποχώρησαν πικραμένοι, αφού υποχρεώθηκαν να καταπιούν το φαρμάκι της εργάσιμης ημέρας των 10 ωρών και, αργότερα, το οχτάωρο.

Το κεφάλαιο θρηνεί γι' αυτή τη δυστυχία του, αντιστέκεται μ' όλες του τις δυνάμεις ενάντια στη μείωση της εργάσιμης ημέρας, επιδιώκοντας να υπονομεύσει τις κατακτήσεις των εργαζομένων και ν' ανακαλύψει άλλες χώρες, όπου οι λιγώτερο οργανωμένοι εργάτες μπορούν ν' αναγκαστούν να εργάζονται 16 ή και 18 ώρες την ημέρα.
Σε πολλές χώρες όπου η διαδικασία της εκβιομηχάνισης και η δημιουργία του προλεταριάτου είναι ακόμα στα πρώτα στάδια, το κεφάλαιο υλοποιεί τις επιθυμίες του. Σκεφθείτε απλώς την Ταϊβάν, την Κορέα, τη Βραζιλία, την Ινδία, τη Νότια Αφρική...

Ετσι η μάχη για την απόλυτη υπεραξία συνεχίζεται. Το υ αυξάνεται ή μειώνεται σε διάφορες χρονικές στιγμές και σε διάφορα μέρη του κόσμου ανάλογα με το συσχετισμό δυνάμεων μεταξύ κεφαλαίου και εργαζομένων. Αλλού η πάλη των εργαζομένων μειώνει την υπεραξία· αλλού οι καπιταλιστές την αυξάνουν.

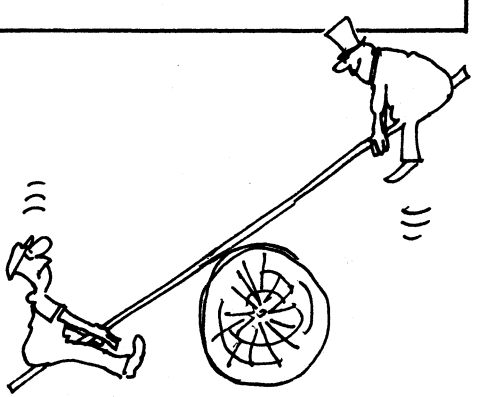

Στο μεταξύ υπάρχουν κι άλλα μέτωπα στον πόλεμο της υπεραξίας Ας πούμε, για παράδειγμα, ότι οι εργαζόμενοι υποχρεώνονται να επιταχύνουν το ρυθμό της εργασίας. Αν παραμένει αμετάβλητη η αξία της εργατικής δύναμης, τότε απαιτούνται λιγώτερες ώρες εργασίας για την παραγωγή εμπορευμάτων ίσης αξίας με την αξία της εργατικής δύναμης.

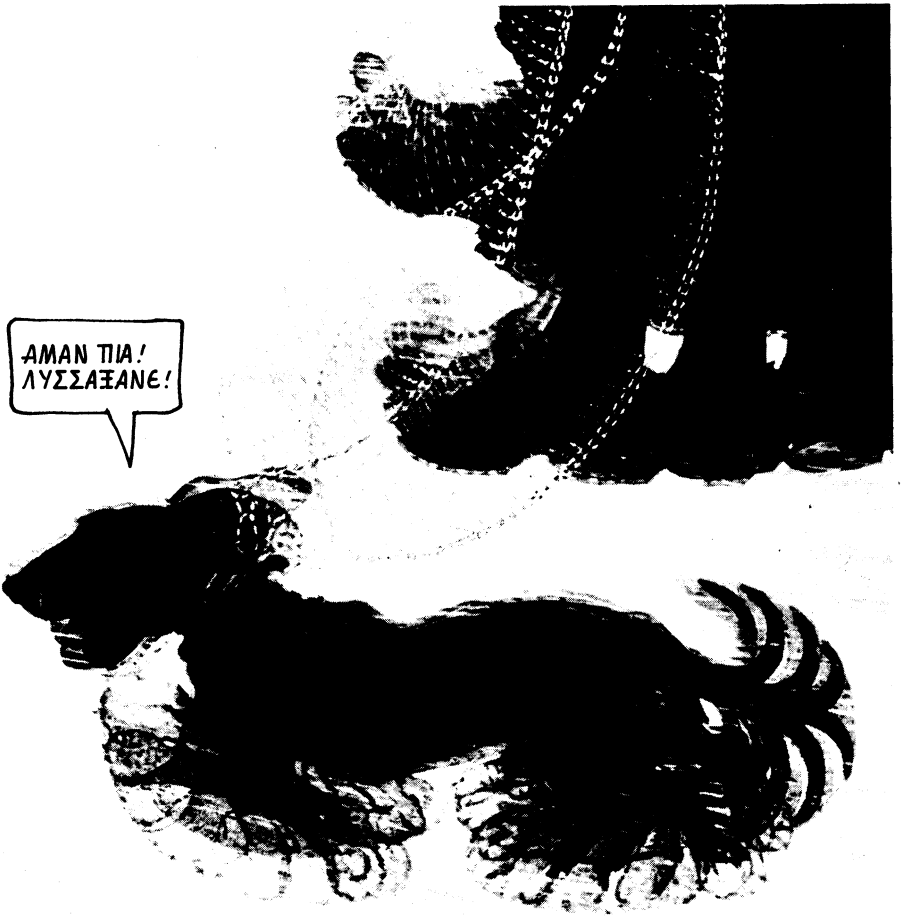

Δουλεύοντας με ταχύτερο ρυθμό, αυτό που συνήθως χρειαζόταν 4 ώρες για να το παράγει ο εργαζόμενος, τώρα γίνεται μόνο σε 3 ώρες. Αν η εργάσιμη μέρα παραμένει 8 ώρες, όπου η αναγκαία εργασία ήταν 4 ώρες και η υπερεργασία 4 ώρες, τώρα η αναλογία θα είναι 3 ώρες αναγκαία εργασία και 5 ώρες υπεργασία. Το ποσοστό της υπεραξίας –ο Μαρξ το ονόμαζε και βαθμό εκμετάλλευσης της εργασίας– υ/μ αυξήθηκε από 100% σε 166,6%. Και δεν είναι μόνο αυτό.
Αν υποθέσουμε ότι η προηγούμενη εργασία ήταν η κοινωνικά μέση εργασία, τότε η τωρινή, ταχύτερη εργασία, που είναι ανώτερη σε ένταση, αναλύεται σε περισσότερες ώρες μέσης εργασίας απ' ότι πριν.

Η, ας υποθέσουμε ότι **πέφτει η αξία** της εργατικής δύναμης. Αυτό γίνεται, θέλοντας και μη, κάθε φορά που ο μέσος κοινωνικά αναγκαίος χρόνος εργασίας για την παραγωγή των μέσων συντήρησης μειώνεται. Αυξάνοντας την παραγωγικότητα στη βιομηχανία τροφίμων, στις οικοδομικές επιχειρήσεις και στις συναφείς βιομηχανίες, τα είδη διατροφής και τα άλλα είδη πρώτης ανάγκης μπορούν να πωλούνται φθηνότερα.

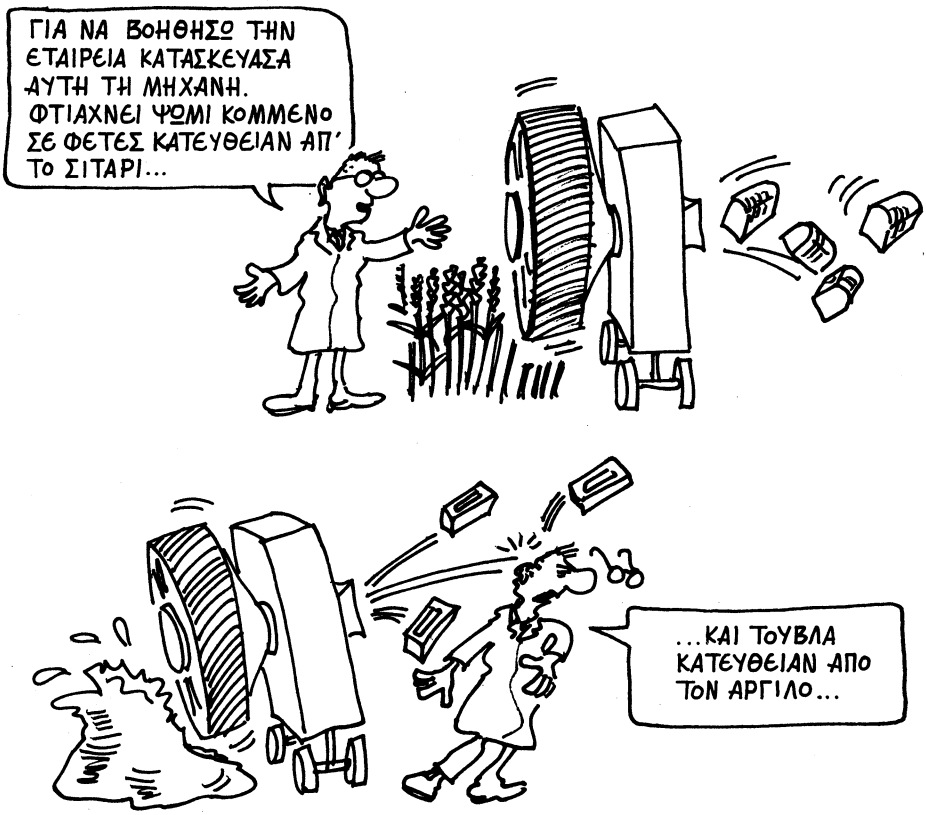

Οταν συμβαίνει κάτι τέτοιο, η αξία της εργατικής δύναμης – χονδρικά, το κόστος της αναπαραγωγής της εργατικής δύναμης ορίζεται από την αξία των μέσων συντήρησης – μειώνεται με τη σειρά της. Συνεπώς, τώρα απαιτούνται λιγότερες ώρες εργασίας για την παραγωγή εμπορευμάτων ίσης αξίας με την εργατική δύναμη – αφού η αξία της εργατικής δύναμης έχει **μειωθεί.**

Μειώνοντας το τμήμα της εργάσιμης ημέρας που ήταν αφιερωμένο στην αναγκαία εργασία με κάποιον απ' αυτούς τους δυο τρόπους – με την εντατικοποίηση ή με τη μείωση της αξίας της εργατικής δύναμης – το κεφάλαιο απομυζά αυτό που αποκαλούμε ΣΧΕΤΙΚΗ ΥΠΕΡΑΞΙΑ. Χωρίς να παρατείνει απόλυτα την εργάσιμη ημέρα, το κεφάλαιο κατορθώνει ν' αυξήσει την υπεραξία U αποδεσμεύοντας **σχετικά** μεγαλύτερο μέρος της εργάσιμης ημέρας για την απλήρωτη υπερεργασία.
Το u αυξάνεται πάλι – εξουδετερώνοντας την πτωτική τάση του κέρδους. Και πάλι, μόνον η εργατική τάξη μπορεί να υπερασπίσει τον εαυτό της.

Μόνον η αντίδραση των οργανωμένων εργαζομένων μπορεί να εμποδίσει την εντατικοποίηση να πλησιάσει τα επίπεδα ενός θανάσιμου ρυθμού εργασίας – όπως μας διδάσκει η εμπειρία του εργατικού κινήματος. Σχεδόν παντού, ο Χρηματόπουλος και οι αιμοδιψείς συνάδελφοί του προσπαθούν αδιάκοπα να εντατικοποιήσουν την εργασία – αυξάνοντας επί τούτου την ταχύτητα των μηχανών μέχρι να πέσουν λιπόθυμοι οι εργάτες. Η χρησιμοποιούν το κόλπο της «επιστημονικής διοίκησης», καλώντας τους «ειδικούς επί της παραγωγικότητας» με τα χρονόμετρα (μέθοδος του Φρέντερικ Ουΐνσλοου Ταίηλορ) για να ελαττώσουν τις «περιττές κινήσεις» αυξάνοντας έτσι την παραγωγικότητα.

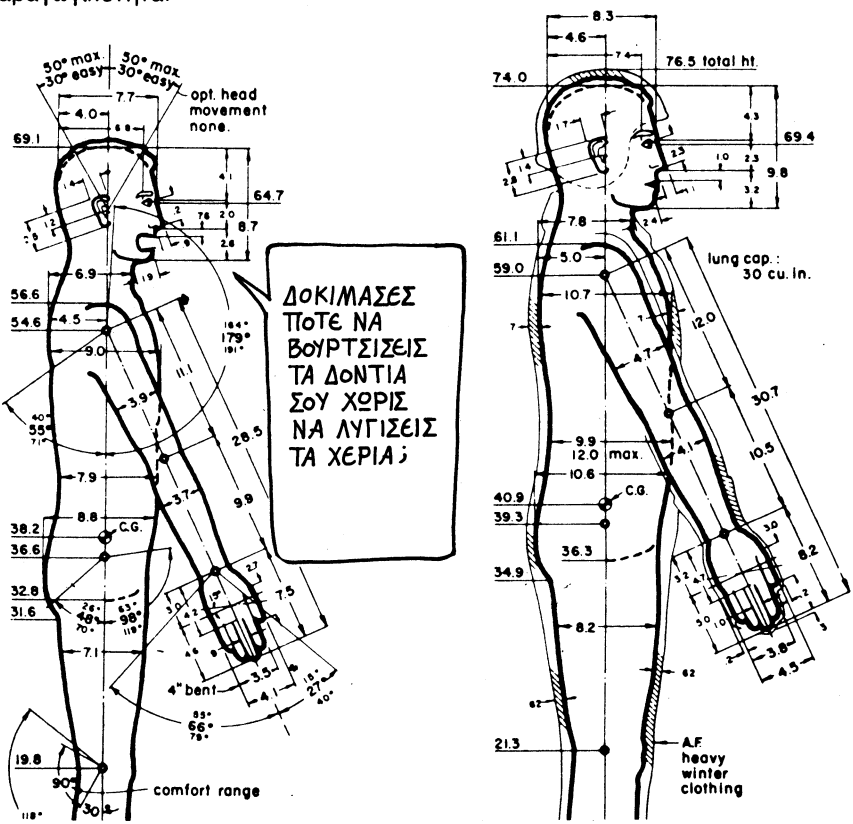

Η χρησιμοποιούν τη βιομηχανική ψυχολογία: «Τι χρώμα να βάψουμε το εργοστάσιο και τι μουσική υπόκρουση να χρησιμοποιήσουμε για να δουλεύουν σκληρότερα οι εργαζόμενοι;». Η, χρησιμοποιούν άμεση βία, προσλαμβάνοντας κτηνώδεις επιστάτες και επόπτες.

Στις χώρες που οι εργαζόμενοι είναι υπολογίσιμη δύναμη, έχουν παρθεί αποφασιστικά μέτρα για την καταπολέμηση της εντατικοποίησης. Εκεί, όμως, που οι εργαζόμενοι παραμένουν αδύναμοι, το κεφάλαιο απολαμβάνει το ξεζούμισμά τους όπως μπορεί και για όσο καιρό μπορεί. Μέχρι να γίνουν παντού ισχυροί οι εργαζόμενοι, το κεφάλαιο θα διατρέχει όλη τη γη

προκειμένου να βρει ανοργάνωτα τμήματα του παγκόσμιου προλεταριάτου για να τους εκμεταλλευτεί περισσότερο αλύπητα απ' ότι θα του το επέτρεπαν οι οργανωμένοι εργαζόμενοι.

Αυτή τη στιγμή, καθώς αυξάνεται ραγδαία η εργατική τάξη σ' όλο τον κόσμο, το κεφάλαιο έχει πολλές επιλογές στη διάθεσή του. Σε πολλά μέρη, μπορεί να υποχρεώσει την εργασία, απόλυτα και σχετικά, να προμηθεύει όλο και περισσότερη υπεραξία – αυτό είναι καθοριστικός παράγοντας για την εξουδετέρωση της πτωτικής τάσης του κέρδους. Αν προσθέσουμε σ' αυτά, ότι το μ (μεταβλητό κεφάλαιο) μπορεί να διατηρείται σε χαμηλά επίπεδα μέσω της μείωσης της αξίας της εργατικής δύναμης ή της μείωσης των μισθών, τότε μπορούμε να αντιληφτούμε το απόθεμα εναλλακτικών λύσεων που διαθέτει το κεφάλαιο για ν' αποφεύγει τις **κρίσεις που το απειλούν όταν αυξάνεται το σ.**

17. ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΔΥΝΑΜΗ ΚΑΙ ΠΑΛΗ ΤΩΝ ΤΑΞΕΩΝ

Μιλώντας για την αξία της εργατικής δύναμης ανακινούμε πολλά προβλήματα που είναι σχετικά μ' αυτήν.
Πρώτα-πρώτα, πώς μπορούμε να πούμε πόσος είναι ο κοινωνικά αναγκαίος χρόνος εργασίας για την αναπαραγωγή της εργατικής δύναμης;
Είναι σαφές ότι η πλειοψηφία των εργαζομένων δεν ζουν στο επίπεδο της στοιχειώδους βιολογικής επιβίωσης· η αξία της εργατικής δύναμης καθορίζεται σε κάθε χώρα και από ένα δεδομένο από την παράδοση βιοτικό επίπεδο. Αυτά που έχουν ανάγκη οι εργαζόμενοι δεν καθορίζονται μόνο από τη φύση, αλλά και από τις **κοινωνικές** παραδόσεις. Υπάρχει ένα ιστορικό-κοινωνικό, και ηθικό στοιχείο στον προσδιορισμό της αξίας της εργατικής δύναμης.

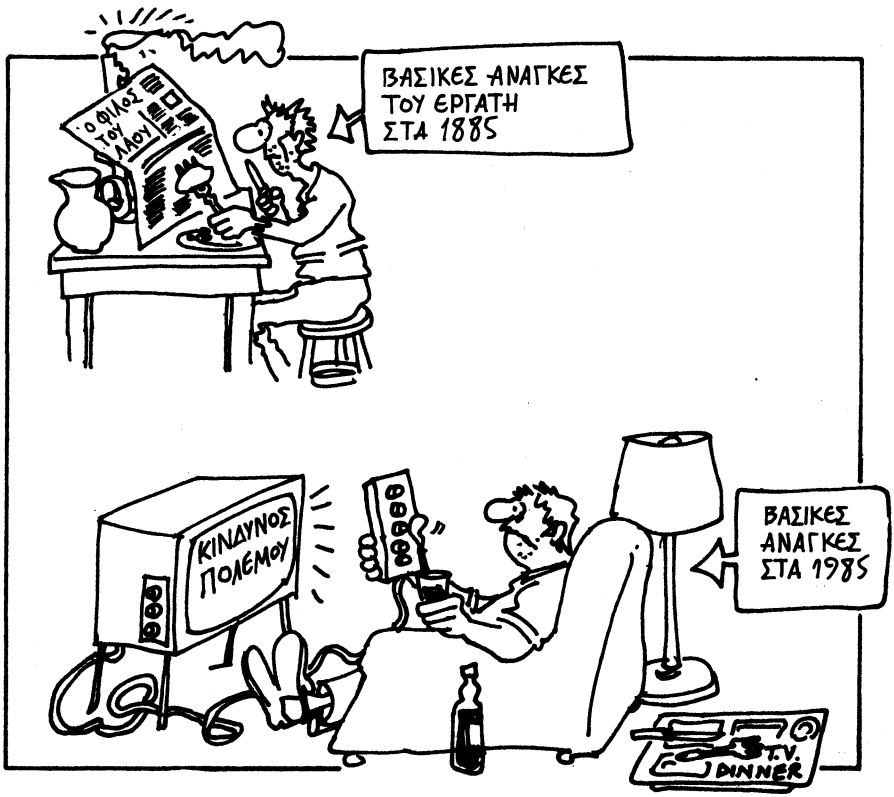

Επομένως ο ανταγωνισμός μεταξύ κεφαλαίου και εργαζομένων εκφράζεται άμεσα στη διαμάχη για την αξία της εργατικής δύναμης. Σε ορισμένες περιοχές ή χώρες, όπου οι εργαζόμενοι είναι ισχυροί μπορούν να επιβάλλουν ένα σχετικά υψηλότερο βιοτικό επίπεδο –μια σχετικά υψηλότερη αξία της εργατικής δύναμης– απ' ότι στα μέρη όπου είναι ανίσχυροι. Έχει αποδειχθεί ότι η διατήρηση μιας διαφοράς μισθού σε ποσοστό 20% ανάμεσα στη γαλλική επαρχία και το Παρίσι, εξηγείται βασικά από τη διαφορά της συνδικαλιστικής δύναμης σ' αυτές τις δυο περιοχές.

Αυτό αποκαλύπτει αρκετά βασικά δεδομένα. Ας θυμηθούμε την αλήθεια ότι η αξία **δεν είναι φυσική,** αλλά **κοινωνική** – οι άνθρωποι **μεταχειρίζονται** το προϊόν της εργασίας σαν εμπόρευμα **μετατρέποντας** έτσι την εργασία που ενσωματώνεται στο εμπόρευμα σε «γενική, αφηρημένη κοινωνική εργασία».

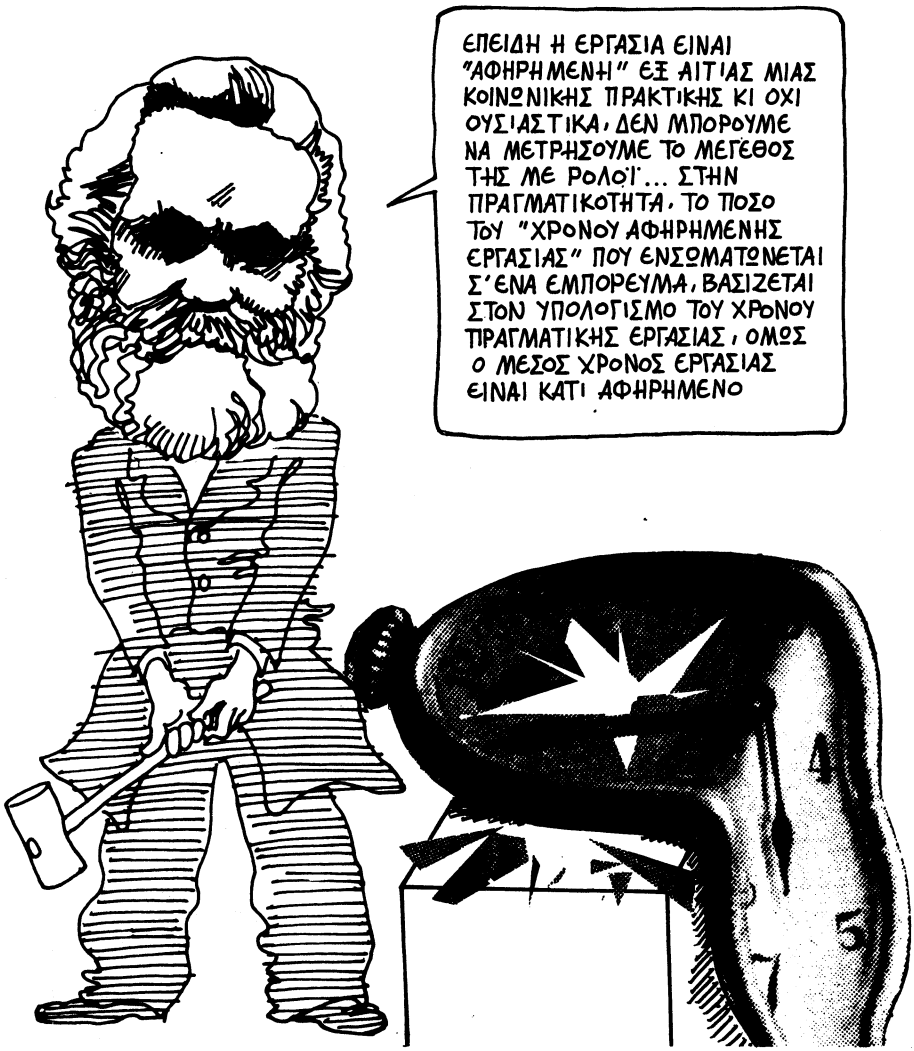

Η κοινωνική φύση της αξίας δεν είναι πουθενά τόσο σαφής όσο στην περίπτωση της αξίας της εργατικής δύναμης. Όλοι συμφωνούν γενικά ότι οι εργαζόμενοι πρέπει να παίρνουν ένα μισθό που ν' ανταποκρίνεται στις οικογενειακές τους ανάγκες –«αρκετά για να ζουν μια καλούτσικη ζωή– διότι «όταν πεινάνε οι λύκοι κατεβαίνουν στα χωριά» – μ' άλλα λόγια, αρκετά για ν' αγοράσουν τα απολύτως αναγκαία για τη ζωή τους έτσι ώστε να μπορεί ν' αναπαραχθεί η εργατική δύναμη. Ωστόσο δεν υπάρχει ομοφωνία όσον αφορά το ποσό του «ικανοποιητικού μισθού». Αυτό επαφίεται στην κρίση του καθενός – και στην αγωνιστικότητα των εργαζομένων!

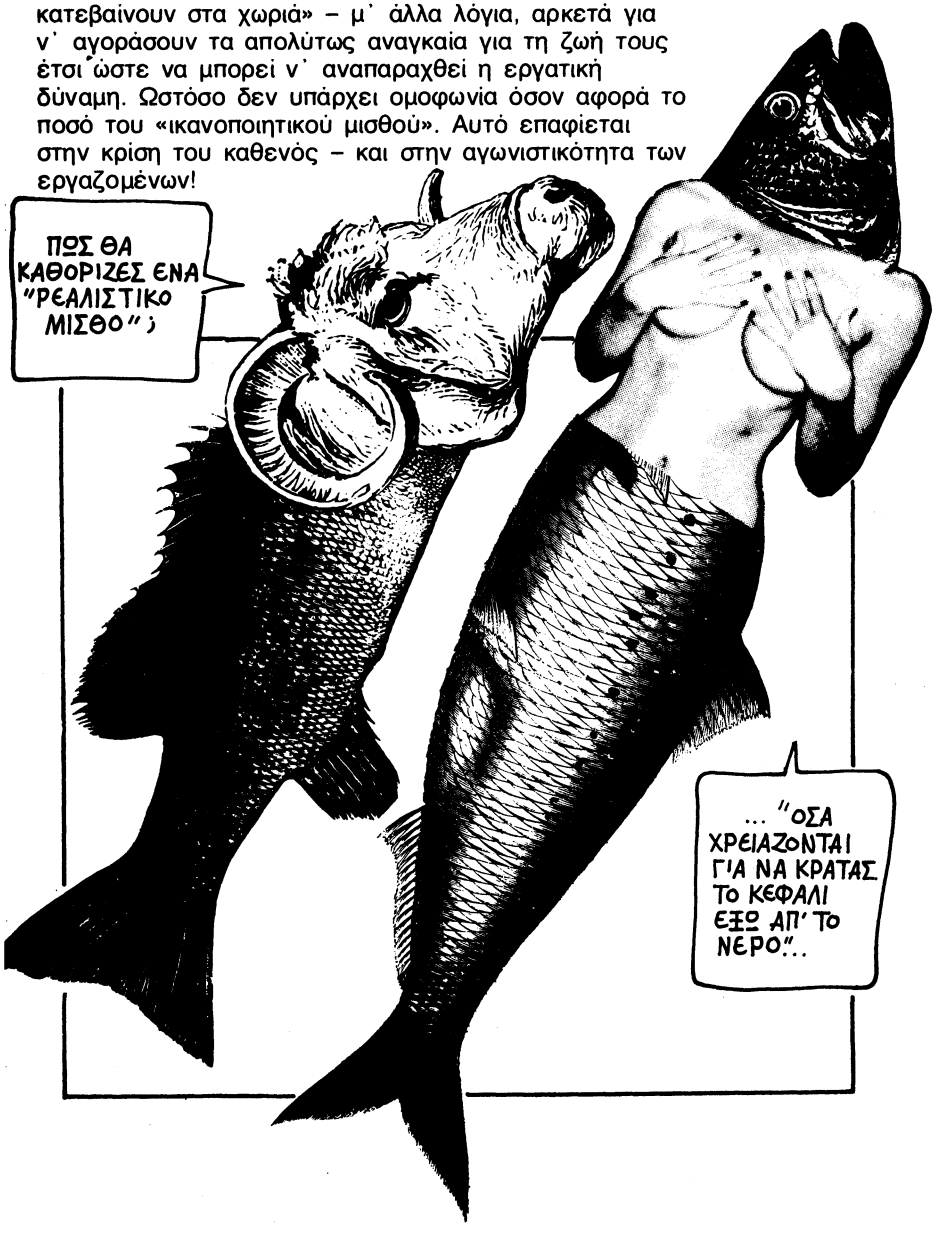

Για τον Χρηματόπουλο, ο «ικανοποιητικός μισθός» είναι πάντοτε κατώτερος απ' αυτόν που ζητούν οι εργαζόμενοι. Αν δεν τον εμποδίζει τίποτε, θα χαμηλώσει ευχαρίστως τους μισθούς στο επίπεδο της στοιχειώδους φυσικής συντήρησης – ή και πιο χαμηλά ακόμα υπολογίζοντας στις κρατικές επιδοτήσεις για να καλυφθεί η διαφορά (το κράτος, για να χρηματοδοτήσει αυτές τις επιδοτήσεις, χρησιμοποιεί τους φόρους, που εισπράττονται από εκείνα τα στρώματα των εργαζομένων που έχουν υψηλότερους μισθούς). Ο μόνος τρόπος ν' ανατραπεί η προσπάθεια του κεφαλαίου να μειώσει το εισόδημα των εργαζομένων είναι η αυτοοργάνωσή τους – για να εξουδετερώσουν τις προσπάθειες του Χρηματόπουλου και να επιβάλλουν υψηλότερα ημερομίσθια.

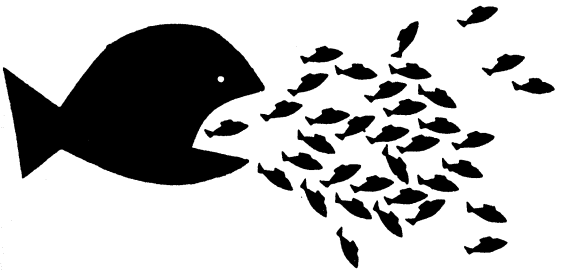

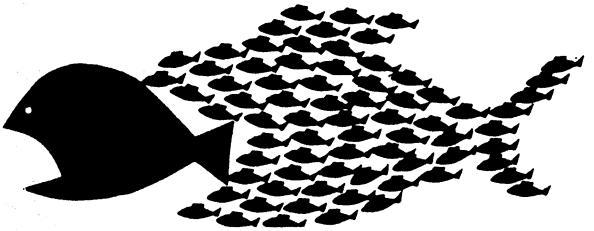

Η πραγματική αξία της εργατικής δύναμης κυμαίνεται σαν τη βελόνα της πυξίδας, ανάλογα με τις αλλαγές στο συσχετισμό δυνάμεων των αντίπαλων τάξεων. Όταν οι Χρηματόπουλος και Σία έχουν το προβάδισμα, τα ημερομίσθια πέφτουν. Όταν, όμως, οι εργαζόμενοι ενώνονται για ν' αυτοαμυνθούν –με τα συνδικάτα και τα πολιτικά κόμματα, π.χ. – αποκτούν τη δύναμη για ν' αντεπιτεθούν. Με ισχυρές εργατικές οργανώσεις, οι εργαζόμενοι κατορθώνουν ν' αντιμετωπίζουν αποτελεσματικά το κεφάλαιο, ν' αντιστέκονται στη μείωση της αγοραστικής τους δύναμης, και, συχνά, να κερδίζουν αυξήσεις των ημερομισθίων τους.

Σε κάθε δεδομένη στιγμή το επίπεδο των ημερομισθίων αντανακλά το συσχετισμό δυνάμεων μεταξύ κεφαλαίου και εργαζομένων.

«Ο ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΤΟΥ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΡΥΘΜΙΖΕΤΑΙ ΜΟΝΟΝ ΜΕ ΤΗΝ ΑΔΙΑΚΟΠΗ ΠΑΛΗ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ, ΓΙΑΤΙ Ο ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΤΗΣ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙ ΑΔΙΑΚΟΠΑ ΝΑ ΕΛΑΤΤΩΣΕΙ ΤΟΥΣ ΜΙΣΘΟΥΣ ΣΤΟ ΕΛΑΧΙΣΤΟ ΦΥΣΙΚΟ ΤΟΥΣ ΟΡΙΟ ΕΝΩ ΟΙ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ ΠΙΕΖΟΥΝ ΣΤΑΘΕΡΑ ΣΤΗΝ ΑΝΤΙΘΕΤΗ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ. Η ΥΠΟΘΕΣΗ ΕΙΝΑΙ ΠΙΑ ΖΗΤΗΜΑ ΣΥΣΧΕΤΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΟΥΣ ΑΝΤΙΜΑΧΟΜΕΝΟΥΣ».

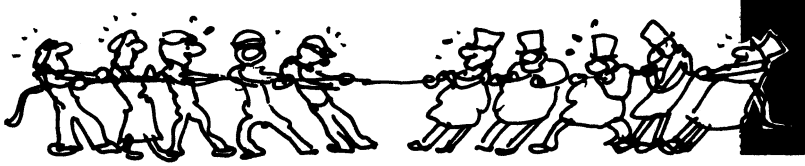

Όταν οι εργαζόμενοι είναι αρκετά ισχυροί ώστε να φοβίζουν το κεφάλαιο, ανεβάζουν τους μισθούς. Αλλά το κεφάλαιο έχει πολλές εναλλακτικές λύσεις. Πονηρός σαν αλεπού, αμείλικτος, ο Χρηματόπουλος ξέρει «κι άλλες πορτοκαλιές που κάνουν πορτοκάλια». Αν είναι υποχρεωμένος να πληρώνει υψηλά ημερομίσθια σε μια χώρα, θα μεταφέρει τις επενδύσεις του αλλού προκειμένου να εξασφαλίσει «φτηνή εργασία», δηλ. εργατική δύναμη που ν' απαιτεί λιγώτερο κοινωνικά αναγκαίο χρόνο εργασίας για την αναπαραγωγή της από την εργατική δύναμη των υψηλόμισθων εργαζομένων.

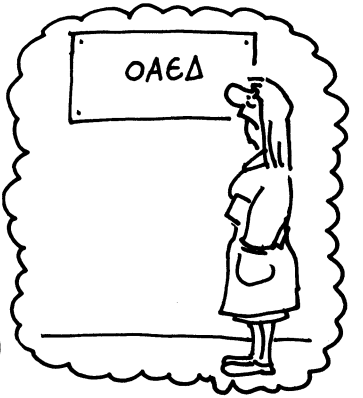

Αν οι εργαζόμενοι σ' ένα μέρος του κόσμου δέχονται ένα χαμηλώτερο «βιοτικό επίπεδο» απ' ότι οι εργαζόμενοι άλλων χωρών, το υψηλώτερο βιοτικό επίπεδο μπορεί ν' απειληθεί άμεσα – απλούστατα ο Χρηματόπουλος θ' απασχολήσει την φτηνότερη εργατική δύναμη, υποχρεώνοντας έτσι τους υψηλόμισθους εργαζόμενους ν' αμβλύνουν τις οικονομικές τους διεκδικήσεις (αν θέλουν να μην χάσουν τη δουλειά τους).

Αυτό είναι απλώς ένα παράδειγμα του ανταγωνισμού μεταξύ των εργαζομένων – ανταγωνισμού μεταξύ πωλητών εργατικής δύναμης, οι οποίοι, όπως όλοι οι πωλητές, πρέπει νάχουν «ανταγωνιστικές» τιμές αν θέλουν να πουλήσουν το εμπόρευμά τους.

Μερικές φορές, οι καπιταλιστές συγκατατίθενται να πληρώσουν σχετικά υψηλούς μισθούς: για να ενθαρρύνουν την αφοσίωση των εργαζομένων όταν τα κέρδη είναι

υψηλά, για να διασπάσουν τους εργαζόμενους σε υψηλόμισθους και χαμηλόμισθους ή για να προσλάβουν πολύ ειδικευμένους εργαζομένους. Ποτέ δεν το κάνουν για ανθρωπιστικούς λόγους. Ο Χρηματόπουλος θέλει υπεραξία, και η υπεραξία είναι η διαφορά της αξίας της εργατικής δύναμης –όπως απεικονίζεται στα ημερομίσθια– και της αξίας του προϊόντος της εργασίας που απεικονίζεται στην τιμή του εμπορεύματος. Και, αν όλοι οι άλλοι παράγοντες μένουν σταθεροί, όσο χαμηλώτεροι είναι οι μισθοί, τόσο υψηλώτερα είναι τα κέρδη. Ο Χρηματόπουλος θέλει χαμηλούς μισθούς!

Οι καπιταλιστές εκμεταλλεύονται όσο μπορούν τον ανταγωνισμό μεταξύ των εργαζομένων. Πράγματι, αυτός ο ανταγωνισμός είναι θεμελιώδης παράγοντας της διάσπασης του παγκόσμιου προλεταριάτου. Το κεφάλαιο παίζει σε δυο ταμπλώ: όταν οι εργαζόμενοι μιας χώρας (των ΗΠΑ π.χ.) κατακτούν σχετικά υψηλούς μισθούς, τ' αφεντικά τους κάνουν τ' αδύνατα δυνατά για να υπονομεύσουν αυτή την κατάσταση – αντιπαραθέτοντας, πάνω απ' όλα, τους εργαζόμενους των ΗΠΑ με την «φτηνή εργασία» των εργαζομένων άλλων χωρών, επιδιώκοντας να μειώσουν τους μισθούς στις ΗΠΑ με την επένδυση κεφαλαίων στο εξωτερικό. Την ίδια στιγμή, οι πολιτικοί της αστικής τάξης εν χορώ απαιτούν την αφοσίωση των Αμερικανών εργαζομένων «στο Θεό και την πατρίδα». Με ποιό επιχείρημα; Ότι οι εργαζόμενοι στις ΗΠΑ είναι οι πιό υψηλόμισθοι στον κόσμο!

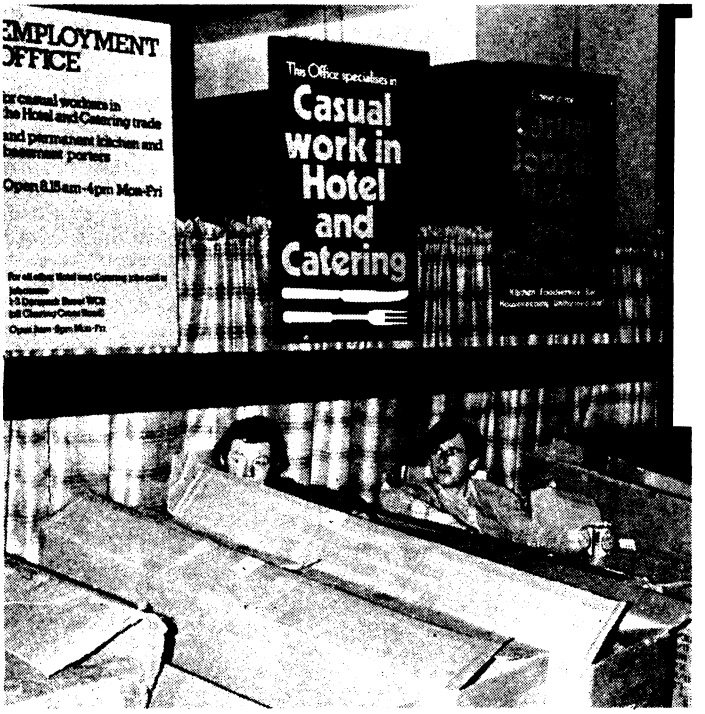

ΛΟΝΔΙΝΟ: ΕΠΟΧΙΑΚΟΙ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ – ΠΟΛΛΟΙ ΑΠ' ΑΥΤΟΥΣ ΕΙΝΑΙ ΞΕΝΟΙ – ΚΟΙΜΟΥΝΤΑΙ ΣΕ ΞΥΛΙΝΑ ΚΙΒΩΤΙΑ ΕΞΩ ΑΠΟ ΤΟ ΓΡΑΦΕΙΟ ΕΥΡΕΣΕΩΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.

Ο Χρηματόπουλος είναι πανευτυχής που έχει την πίττα σωστή και το σκύλο χορτάτο... που χαμηλώνει τους μισθούς στις ΗΠΑ χρησιμοποιώντας τη φτηνότερη εργατική δύναμη που είναι διαθέσιμη σ' άλλα μέρη, ενώ κινητοποιεί τους εργαζόμενους στις ΗΠΑ να πολεμήσουν και να συμμετάσχουν στις «αστυνομικές επιχειρήσεις» που προορίζονται να καταπνίξουν τις εξεγέρσεις στις χώρες του τρίτου κόσμου.

Έτσι τίθεται το ζήτημα του ιμπεριαλισμού. Για διάφορους λόγους, οι καπιταλιστές μιας χώρας θεώρησαν συμφέρον τους να επενδύσουν σ' άλλες, συνήθως φτωχότερες χώρες. Τους προσφέρονταν παρθένες αγορές, επενδυτικές διευκολύνσεις, φτηνή εργατική δύναμη και φτηνές πρώτες ύλες, για να μην αναφέρουμε τίποτα για τις πολιτικές και στρατιωτικές φιλοδοξίες τους. Όταν αυτά τα συμφέροντα απειλούνται από την μαχητική αυτοοργάνωση των φτωχών και καταπιεσμένων λαών αυτών των χωρών. Ο Χρηματόπουλος κινητοποιεί τους φτωχούς και καταπιεσμένους της πατρίδας του για να καταστείλουν την

εξέγερση. Χρησιμεύοντας σαν βασικό απόθεμα απ' όπου στρατολογούνται οι στρατιώτες των ιμπεριαλιστικών στρατών, οι εργαζόμενοι των ιμπεριαλιστικών δυνάμεων είναι πολύτιμοι για το κεφάλαιο. Γι' αυτό τον σκοπό πρέπει να καλλιεργείται ο φόβος και η εχθρότητα για τους ξένους εργάτες. Αν και στην πραγματικότητα αυτός ο φόβος και η αντιπάθεια έχουν σε μεγάλο βαθμό και ψυχολογική προέλευση, βασίζονται κυρίως στον *ανταγωνισμό* ανάμεσα στους εργαζόμενους.

Οι εργαζόμενοι των ιμπεριαλιστικών δυνάμεων, που είναι συνήθως υψηλόμισθοι, εκτιμούν ιδιαίτερα τη σχετική τους ευημερία. Φοβούνται την μείωση της αξίας της δικής τους εργατικής δύναμης που απειλείται από τον ανταγωνισμό των φτωχότερων ξένων εργατών. Υπερασπίζοντας ζηλότυπα τις κατακτήσεις τους που τις κέρδισαν με σκληρούς αγώνες –όπως και θάπρεπε να κάνουν!– οι υψηλόμισθοι εργαζόμενοι πολύ συχνά αντί να στρέψουν τα πυρά τους εναντίον του Χρηματόπουλου και της παρέας του –που είναι ο εχθρός– τα στρέφουν εναντίον των χαμηλόμισθων εργαζομένων των άλλων χωρών, αντιμετωπίζοντάς τους σαν ανταγωνιστές.

Έτσι ο Χρηματόπουλος πιάνει μ' ένα σμπάρο δυο τριγόνια – καταστέλλει στρατιωτικά τις εξεγέρσεις των χαμηλόμισθων και αναχαιτίζει τις οικονομικές διεκδικήσεις των υψηλόμισθων.
Κι είναι κρίμα – γιατί μόνον η **συμπαράταξη** των εργαζομένων όλων των χωρών μπορεί να βάλει τέλος στον καπιταλισμό, δίνοντας ξανά υπόσταση στις ανθρώπινες ανάγκες και αρετές που το κεφάλαιο υποβαθμίζει και διαστρεβλώνει.

Η οικονομική ταξική πάλη έχει μόνο περιορισμένα αποτελέσματα, γιατί αποτελεί αμυντική μάχη ενάντια στην επιδείνωση της οικονομικής εκμετάλλευσης, που είναι αναπόδραστη τάση του καπιταλισμού. Η μοναδική ταξική αναμέτρηση, που είναι σε θέση να μετατρέψει την αμυντική, οικονομική πάλη (ενάντια στην εντατικοποίηση του ρυθμού της εργασίας, ενάντια στην ανεργία, ενάντια στη μείωση του μισθού. ενάντια στις αυθαιρεσίες των πριμ κλπ.) σε αγώνα επιθετικό, είναι η πάλη των τάξεων στο πολιτικό επίπεδο. Η πολιτική πάλη των τάξεων θέτει σαν αντικειμενικό της σκοπό τη σοσιαλιστική επανάσταση.

ΝΟΤΙΟΑΦΡΙΚΑΝΟΙ ΜΕΤΑΛΛΩΡΥΧΟΙ

18. Η ΚΑΤΑΡΓΗΣΗ ΤΗΣ ΜΙΣΘΩΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Μέχρι τώρα,
είδαμε ότι η αξία αυτού του παράξενου εμπορεύματος, της εργατικής δύναμης, είναι αντικείμενο αμείωτου ενδιαφέροντος για το κεφάλαιο και τους εργαζομένους, καθώς οι καπιταλιστές κάνουν τα πάντα για να μειώσουν την αξία της εργατικής δύναμης ενώ οι εργαζόμενοι προσπαθούν ν' αυξήσουν την αξία της. Μιλήσαμε για την πάλη των τάξεων – για τη σύγκρουση ανάμεσα σε δυό ανταγωνιστικές τάξεις, όταν αυτές παλεύουν για τα συμφέροντά τους.

Συχνά, δεν γίνεται αντιληπτή ούτε καν η οριστική λύση σ' αυτό το πρόβλημα: Ότι οι εργαζόμενοι οφείλουν να καταργήσουν το καθεστώς της αξίας της εργατικής δύναμης κι όχι απλώς να επιδιώκουν ν' αυξήσουν την αξία της εργατικής δύναμης. Μάλλον, θα έπρεπε να ενωθούν οι εργαζόμενοι –η ζωντανή εργατική δύναμη– *«για να ανατραπούν οι οικονομικές βάσεις, που πάνω τους στηρίζεται η ύπαρξη των τάξεων και επομένως και η ταξική κυριαρχία... Μα αυτό είναι κομμουνισμός, ο «ακατόρθωτος» κομμουνισμός!... Αλλά αν η συνεταιριστική παραγωγή δεν πρόκειται να μείνει κούφια λέξη και ονειροφαντασία, αν πρόκειται να παραμερίσει το καπιταλιστικό σύστημα, αν το σύνολο των συνεταιρισμένων πρόκειται να ρυθμίζει την παραγωγή σύμφωνα μ' ένα σχέδιο κοινής αποδοχής, παίρνοντας έτσι τον έλεγχο της παραγωγής στα χέρια τους και βάζοντας τέλος στην διαρκή αναρχία και τις περιοδικά επαναλαμβανόμενες κρίσεις, που αποτελούν την αναπόφευκτη μοίρα της καπιταλιστικής παραγωγής – τότε τί άλλο θα ήταν αυτό, εκτός από κομμουνισμός, από «κατορθωτός» κομμουνισμός;»*

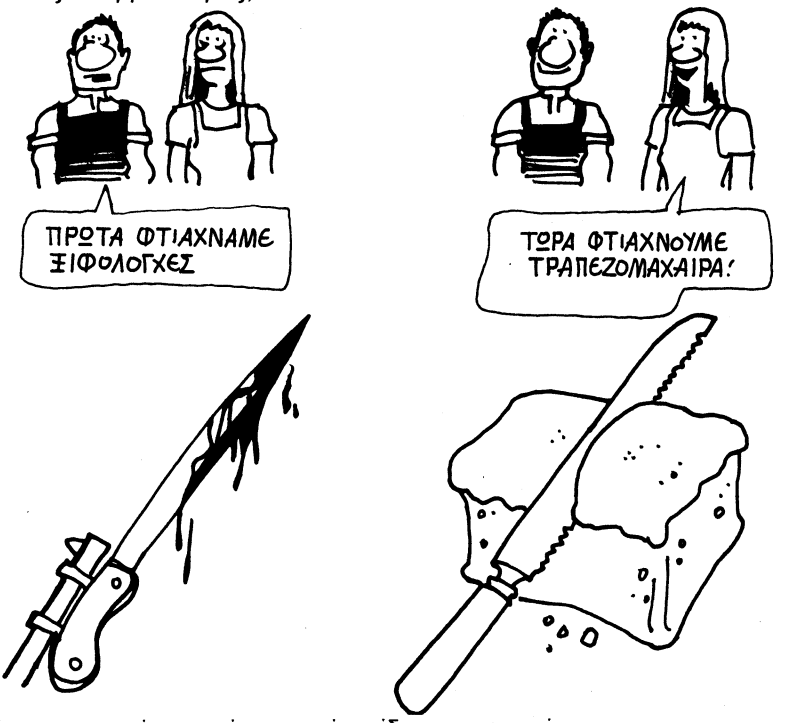

Σ' αυτή την κοινωνία –χωρίς κανενός είδους αφεντικά– «η ελεύθερη ανάπτυξη του καθενός είναι προϋπόθεση για την ελεύθερη ανάπτυξη όλων».

ΟΙ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ ΔΕΝ ΘΑ' ΠΡΕΠΕ ΝΑ ΑΣΧΟΛΟΥΝΤΑΙ ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟΝ ΑΝΑΠΟΦΕΥΚΤΟ ΚΛΕΦΤΟΠΟΛΕΜΟ ΠΟΥ ΠΡΟΚΑΛΕΙ Η ΑΔΙΑΚΟΠΗ ΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ, Η ΠΕΡΙΚΟΠΗ ΤΩΝ ΜΙΣΘΩΝ, ΟΙ ΕΠΙΘΕΣΕΙΣ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΑ ΣΥΝΔΙΚΑΤΑ ΚΛΠ.
ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΚΑΤΑΛΑΒΟΥΝ ΟΤΙ ΤΟ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ, ΠΑΡ'ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΑΘΛΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ, ΔΗΜΙΟΥΡΓΕΙ ΜΙΑ ΤΟΣΟ ΠΑΝΙΣΧΥΡΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΩΣΤΕ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΙΜΗ ΜΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΥΛΙΚΗΣ ΑΦΘΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ. ΣΤΗ ΘΕΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΤΗΡΗΤΙΚΩΝ ΑΙΤΗΜΑΤΩΝ ΓΙΑ "ΔΙΚΑΙΑ ΜΕΡΟΚΑΜΑΤΑ", ΟΙ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ ΘΑ' ΠΡΕΠΕ ΝΑ ΠΡΟΒΑΛΟΥΝ ΤΟ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΟ ΣΥΝΘΗΜΑ:

'ΚΑΤΑΡΓΗΣΗ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΜΙΣΘΩΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ,

αφίσσα της εργατικής πρωτομαγιάς του 1891.

ΤΟΤΕ ΓΙΑΤΙ ΟΙ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ ΔΙΕΚΔΙΚΟΥΝ ΤΟΣΟ ΣΥΧΝΑ ΜΟΝΟ ΥΨΗΛΟΤΕΡΑ ΜΕΡΟΚΑΜΑΤΑ ΚΑΙ ΨΕΥΤΟΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ, ΟΤΑΝ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΚΑΤΑΡΓΗΘΕΙ ΤΟ ΙΔΙΟ ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΗΣ ΜΙΣΘΩΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ;
ΚΑΤΑ ΕΝΑ ΜΕΡΟΣ ΑΥΤΟ ΟΦΕΙΛΕΤΑΙ ΣΤΟ ΟΤΙ Η ΙΔΙΑ Η ΣΧΕΣΗ ΜΙΣΘΩΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΥΣΚΟΤΙΖΕΙ ΤΗΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΚΑΝΟΝΤΑΣ ΝΑ ΦΑΙΝΕΤΑΙ ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΗ Η ΠΩΛΗΣΗ ΤΗΣ ΕΡΓΑΤΙΚΗΣ ΔΥΝΑΜΗΣ ΕΝΑΝΤΙ ΜΙΣΘΟΥ, ΚΑΙ ΕΦΙΚΤΟ ΤΟ "ΔΙΚΑΙΟ ΜΕΡΟΚΑΜΑΤΟ". Η ΚΥΡΙΑΡΧΗ ΤΑΣΗ ΣΤΟΥΣ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΥΣ ΕΙΝΑΙ ΝΑ ΠΙΣΤΕΥΟΥΝ ΟΤΙ ΠΛΗΡΩΝΟΝΤΑΙ ΓΙΑ ΤΗΝ "ΕΡΓΑΣΙΑ" ΤΟΥΣ ΚΙ ΟΧΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΤΟΥΣ ΔΥΝΑΜΗ, ΚΑΙ ΟΤΙ ΤΟ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΠΟΥ ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΕΛΠΙΖΟΥΝ ΕΙΝΑΙ ΕΝΑ "ΔΙΚΑΙΟ" ΜΕΡΟΚΑΜΑΤΟ.

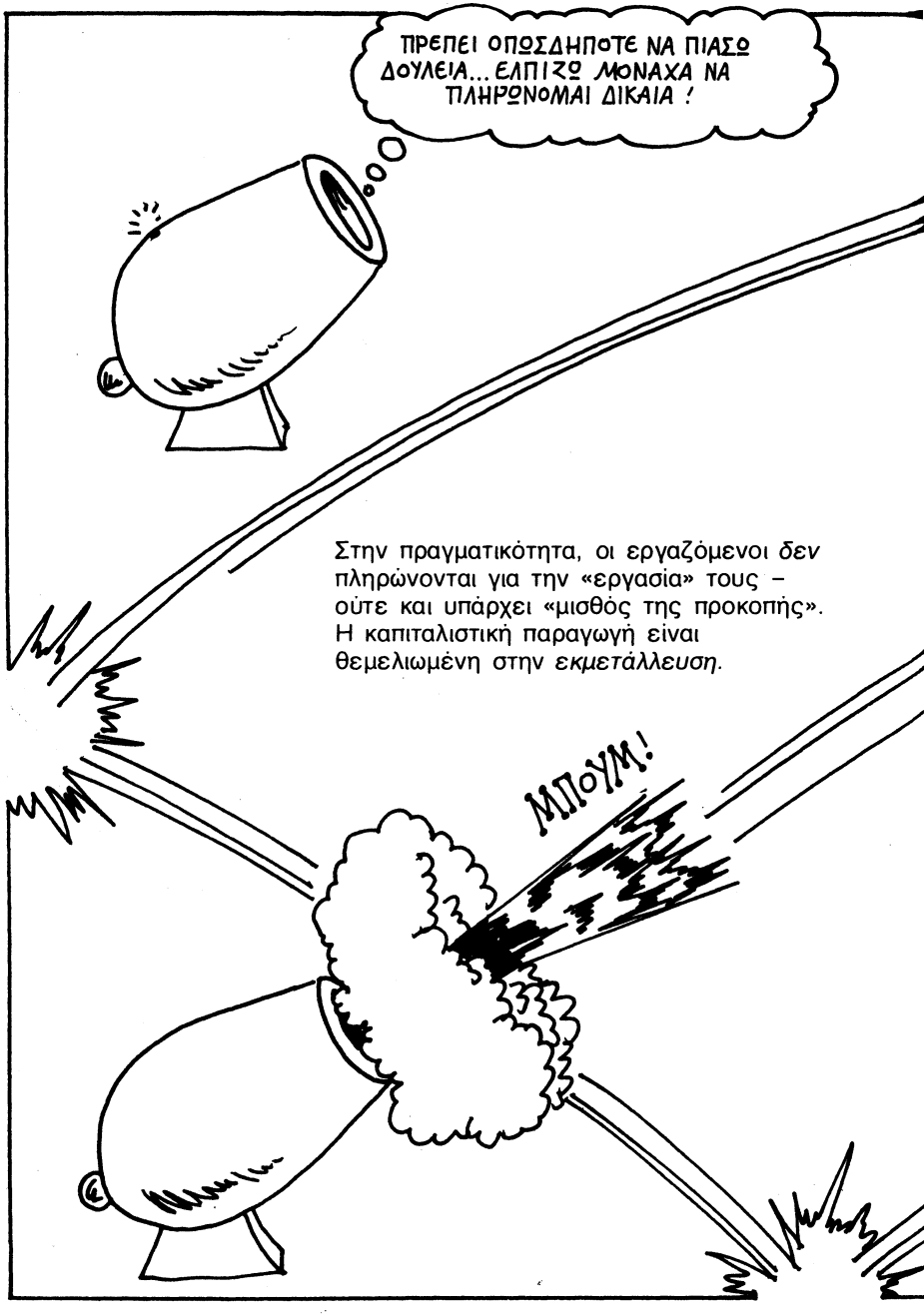
ΠΡΕΠΕΙ ΟΠΩΣΔΗΠΟΤΕ ΝΑ ΠΙΑΣΩ ΔΟΥΛΕΙΑ... ΕΛΠΙΖΩ ΜΟΝΑΧΑ ΝΑ ΠΛΗΡΩΝΟΜΑΙ ΔΙΚΑΙΑ !
Στην πραγματικότητα, οι εργαζόμενοι *δεν* πληρώνονται για την «εργασία» τους – ούτε και υπάρχει «μισθός της προκοπής». Η καπιταλιστική παραγωγή είναι θεμελιωμένη στην *εκμετάλλευση*.
ΜΠΟΥΜ!

Από τη στιγμή που θα πουληθεί η εργατική δύναμη, ο καπιταλιστής τη χρησιμοποιεί όπως του αρέσει. Οι εργαζόμενοι δεν πληρώνονται για την εργασία τους, είτε ωφέλιμη είναι αυτή είτε «κοινωνικά μέση», αλλά για το χρόνο εργασίας που απαιτείται *για την αναπαραγωγή της εργατικής τους δύναμης*.

Αυτό το ποσό ισοδυναμεί σε αξία μόνο μ' ένα μέρος της μέσης εργασίας που πραγματοποίησε ο εργαζόμενος – το υπόλοιπο είναι υπερεργασία για την οποία *δεν αμοίβεται*.

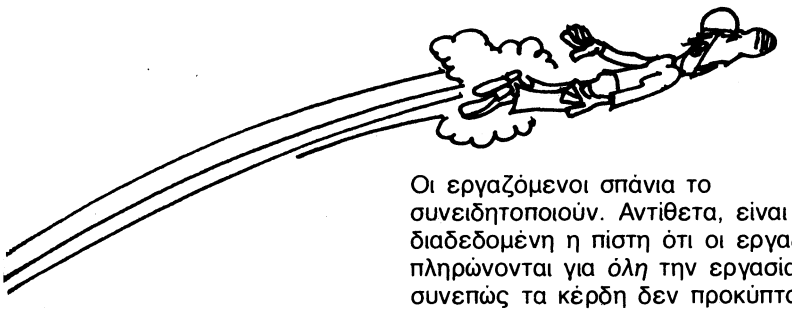

Οι εργαζόμενοι σπάνια το συνειδητοποιούν. Αντίθετα, είναι διαδεδομένη η πίστη ότι οι εργαζόμενοι πληρώνονται για *όλη* την εργασία τους – συνεπώς τα κέρδη δεν προκύπτουν από την εκμετάλλευση της εργασίας.

«Επομένως, η μορφή του μισθού της εργασίας σβήνει κάθε ίχνος της διαίρεσης της εργάσιμης ημέρας, σε αναγκαία εργασία και υπερεργασία, σε πληρωμένη και απλήρωτη εργασία. Όλη η εργασία παρουσιάζεται σαν πληρωμένη εργασία».

ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΗ ΦΕΟΥΔΑΡΧΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Στο φεουδαρχικό σύστημα της αναγκαστικής εργασίας, της αγγαρείας, η διαίρεση αυτή είναι σαφής. Η εργασία που ο δουλοπάροικος κάνει για λογαριασμό του και η αναγκαστική εργασία που κάνει για λογαριασμό του γαιοκτήμονα, είναι σαφώς διαχωρισμένες στο χρόνο και στο χώρο.

ΔΟΥΛΕΙΑ

Στην εργασία του δούλου ακόμα και το μέρος εκείνο της εργάσιμης ημέρας, που ο δούλος αναπληρώνει απλώς την αξία των δικών του μέσων συντήρησης, παρουσιάζεται σαν εργασία για τον αφέντη του. Η σχέση ιδιοκτησίας κρύβει την εργασία που κάνει ο δούλος για τον εαυτό του.

ΜΙΣΘΩΤΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Αντίθετα, στην μισθωτή εργασία ακόμα και η υπερεργασία, δηλαδή η απλήρωτη εργασία, παρουσιάζεται σαν πληρωμένη εργασία. Εδώ, η χρηματική σχέση κρύβει την απλήρωτη εργασία του μισθωτού εργάτη.

Η ανταλλαγή μεταξύ κεφαλαίου και εργασίας μοιάζει νάναι απολύτως όμοια με την πώληση κάθε άλλου εμπορεύματος. Η ίδια η πώληση μοιάζει νάναι αποφασισμένη εκ των προτέρων προκαθορισμένη.

Στο κάτω-κάτω, σκέφτεται ο εργαζόμενος

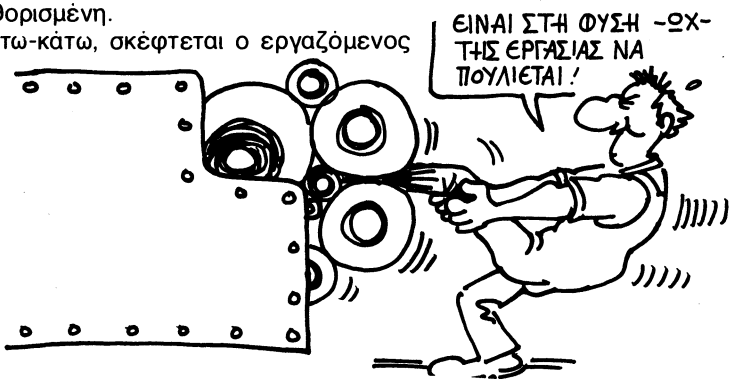

Ελκει το χρήμα φυσικά και αναπόφευκτα. Η πώληση της εργατικής δύναμης και η αλλοτρίωση της εργασίας που συνεπάγεται φαίνονται σαν μια φυσική κατάσταση, την οποία δεν μπορεί να μεταβάλλει η ανθρώπινη παρέμβαση. Κι αυτό που φαίνεται να πουλιέται δεν είναι η εργατική δύναμη αλλά η εργασία.

Έτσι ο Φετιχισμός – η πίστη ότι το καθεστώς της εμπορευματοποίησης της εργατικής δύναμης είναι μια αναλλοίωτη πραγματικότητα της ζωής – ζευγαρώνεται με την άγνοια του γεγονότος ότι το ίδιο το εμπόρευμα μεταμφιέζει την πραγματικότητα της εκμετάλλευσης.

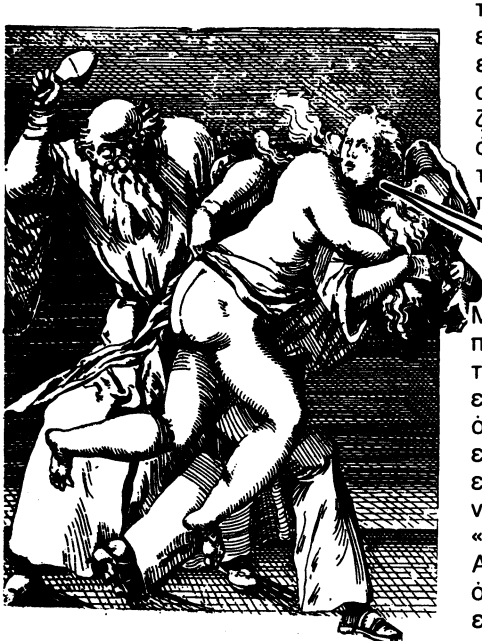

Μια και οι εργαζόμενοι πληρώνονται μετά την εργασία τους, φαίνεται σαν να εξαγοράστηκε η *εργασία* τους κι όχι η *ικανότητά* τους να εργάζονται. Επιπλέον, οι εργαζόμενοι το θεωρούν φυσικό να πουλιέται η εργατική δύναμη. «Τί άλλο θα μπορούσε να γίνει;» Αυτό είναι ο *φετιχισμός:* η ιδέα ότι το εμπόρευμα είναι καθ' εαυτό, απ' τη φύση του, ανταλλάξιμο.

Όπως όλα τα άλλα εμπορεύματα, η «εργασία» φαίνεται νάχει μια κάποια φυσική ανταλλακτική αξία – μια φυσική τιμή. Εξ ου και η διαδεδομένη πίστη στα φαντάσματα «δίκαια μεροκάματα για τίμια δουλειά». Θα λέγαμε ότι αυτό μας φαίνεται λιγώτερο αληθινό από την ύπαρξη δράκων, καλλικάντζαρων, καλοκάγαθων επιχειρήσεων και τίμιων πολιτικών.

Αλλά οι άνθρωποι δεν το συνειδητοποιούν συνήθως. Νομίζοντας ότι η εργασία πρέπει να πουληθεί σαν εμπόρευμα επειδή αυτή είναι η φύση της, το μόνο που ελπίζουν οι εργαζόμενοι είναι ένας πιο «δίκαιος μισθός». Συγχέουν την εκμετάλλευση με τη φύση, μη βλέποντας τις δυνατότητες για πραγματική, μη αλλοτριωμένη ελευθερία και εξουσία.

Όλες οι έννοιες δικαιοσύνης που υποστηρίζονται από εργαζόμενους και καπιταλιστές, όλες οι μυθοποιήσεις σχετικά με τον καπιταλιστικό τρόπο παραγωγής, όλα τα απολογητικά ευρήματα των χυδαίων οικονομολόγων, είναι θεμελιωμένα στο γεγονός ότι φαινομενικά οι μισθοί είναι «φυσικοί» και ότι θα μπορούσαν να είναι και «δίκαιοι».

Ούτε είναι, ούτε μπορούν να είναι. Δεν είναι «φυσικό» για τους εργαζόμενους ν' αποχωρίζονται από τα μέσα παραγωγής. Αυτό, όπως είδαμε, ήταν το αποτέλεσμα μιας δραματικής και βρώμικης ιστορικής διαδικασίας – της απαλλοτρίωσης. Η εργατική δύναμη πουλιέται στο κεφάλαιο μόνο επειδή το κεφάλαιο έχει το μονοπώλιο των μέσων παραγωγής. Οι αποκαλούμενοι «ελεύθεροι εργαζόμενοι» – που, πάνω απ' όλα, είναι ελεύθεροι ν' αλλοτριώνουν την εργασία τους για το προνόμιο να υφίστανται την εκμετάλλευση – ζουν μια παρωδία ελευθερίας.

Χωρίς το κεφάλαιο –χωρίς τ' αφεντικά που η κατοχή χρήματος τους παρέχει το δικαίωμα ν' αγοράζουν και να ελέγχουν την εργατική δύναμη– οι εργαζόμενοι θα μπορούσαν να είναι αληθινά ελεύθεροι. Θα ήταν ξανά δυνατό να συνδυαστούν οργανικά, άμεσα η εργατική δύναμη και τα μέσα παραγωγής. Δεν θα υπήρχε πια πώληση ούτε των μέσων παραγωγής ούτε της εργατικής δύναμης.

Θα πραγματοποιούνταν η δημοκρατία των εργαζομένων. Η συλλογική εργατική δύναμη –οι ενωμένοι εργαζόμενοι– θα συνεργάζονταν ελεύθερα για τον συνεταιριστικό έλεγχο των μέσων παραγωγής.

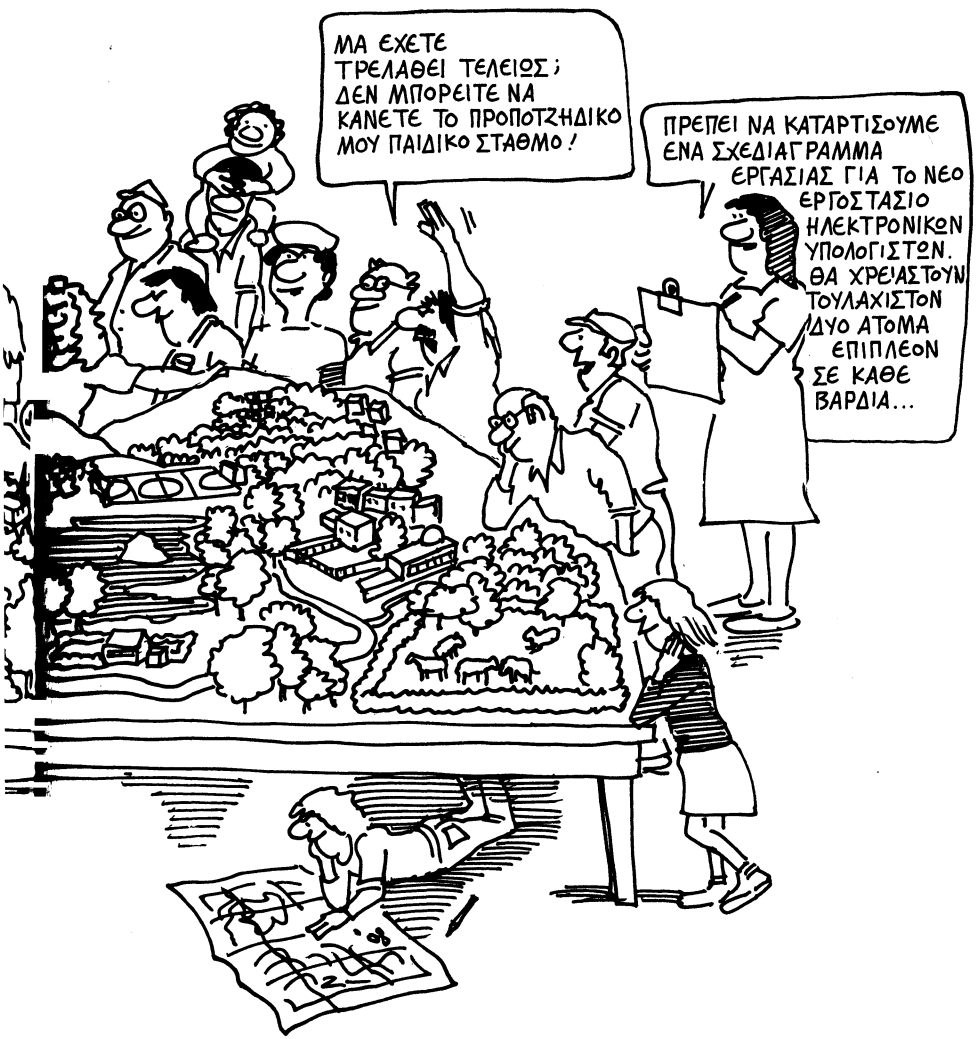

Αυτό απαιτεί την αυτο-οργάνωση της εργατικής τάξης για την επαναστατική ανατροπή του καπιταλισμού –για να δοθεί τέλος στην εμπορευματική παραγωγή– για την οριστική ήττα του ιμπεριαλισμού και του καπιταλιστικού κράτους – για τη δημιουργία ενός νέου και πραγματικά ελεύθερου κοινωνικού συστήματος.

Μπορούμε να πάρουμε μερικά μαθήματα σχετικά με τη σημασία και την δυνατότητα πραγματοποίησης της σοσιαλιστικής επανάστασης ρίχνοντας μια ματιά στην Παρισινή Κομμούνα, πρότυπο της εργατικής αυτοκυβέρνησης.

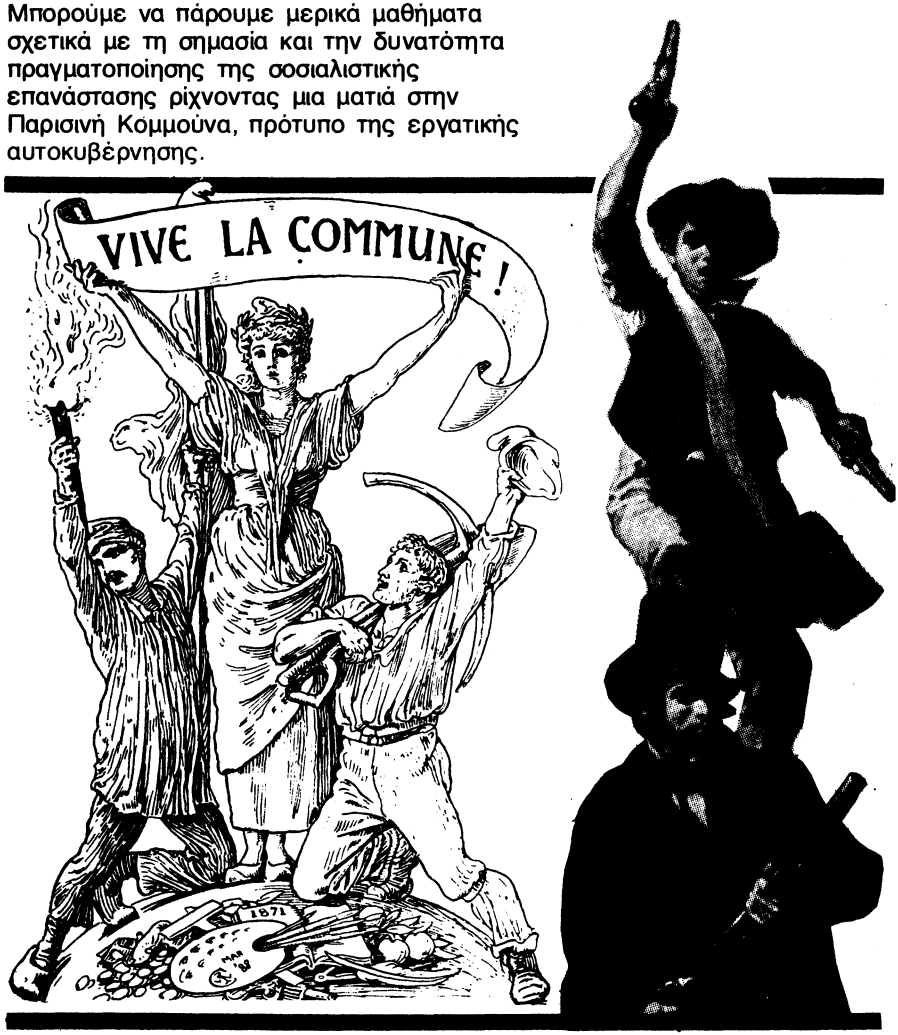

Αν και η επαναστατική πάλη είναι απεριόριστα δύσκολη – ας μην ξεχνάμε ότι η Παρισινή Κομμούνα ηττήθηκε, και ότι, ένα αιώνα αργότερα, η Γαλλία παραμένει καπιταλιστική – οι δυνατότητες είναι κι αυτές απεριόριστες. Στη διάρκεια του περασμένου αιώνα, η επαναστατική πολιτική διαδόθηκε στους εργαζόμενους όλου του κόσμου έτσι, ώστε στη Γαλλία π.χ., εκατομμύρια εργαζομένων θεωρούν τους εαυτούς τους σοσιαλιστές, εχθρούς της εκμετάλλευσης. Το ίδιο ισχύει για πολλές άλλες χώρες· κι εκεί ακόμα που η ταξική συνείδηση των εργαζομένων είναι ελάχιστα αναπτυγμένη, οι δυνατότητές τους είναι απεριόριστες.

Τα εργατικά κόμματα και τα συνδικάτα είναι απαραίτητα στους εργαζόμενους για να δρουν από κοινού είτε για την υπεράσπιση των κατακτημένων τους δικαιωμάτων, είτε για την απελευθέρωσή τους από τον καπιταλιστικό ζυγό. Κανείς δεν μπορεί να «προσφέρει» το σοσιαλισμό στην εργατική τάξη. Ο σοσιαλισμός με τη μορφή του «νέου αφεντικού που είναι ίδιο με το παλιό» δεν έχει καμμιά έννοια για τους εργαζόμενους. Ο σοσιαλισμός, όπως έλεγε η Ρόζα Λούξεμπουργκ, δεν είναι Χριστουγεννιάτικο δώρο για τους κομματικούς προϊσταμένους που σκαρώνουν εν ονόματι των εργαζομένων μια δικτατορία που στρέφεται ενάντια στους εργαζόμενους. Ο σοσιαλισμός πρέπει, μάλλον, να είναι η αυτο-απελευθέρωση της εργατικής τάξης: η κατάκτηση της εξουσίας από τους εργαζόμενους για τους εργαζόμενους, μέσω της άσκησης και της επέκτασης της εξουσίας της εργατικής τάξης.

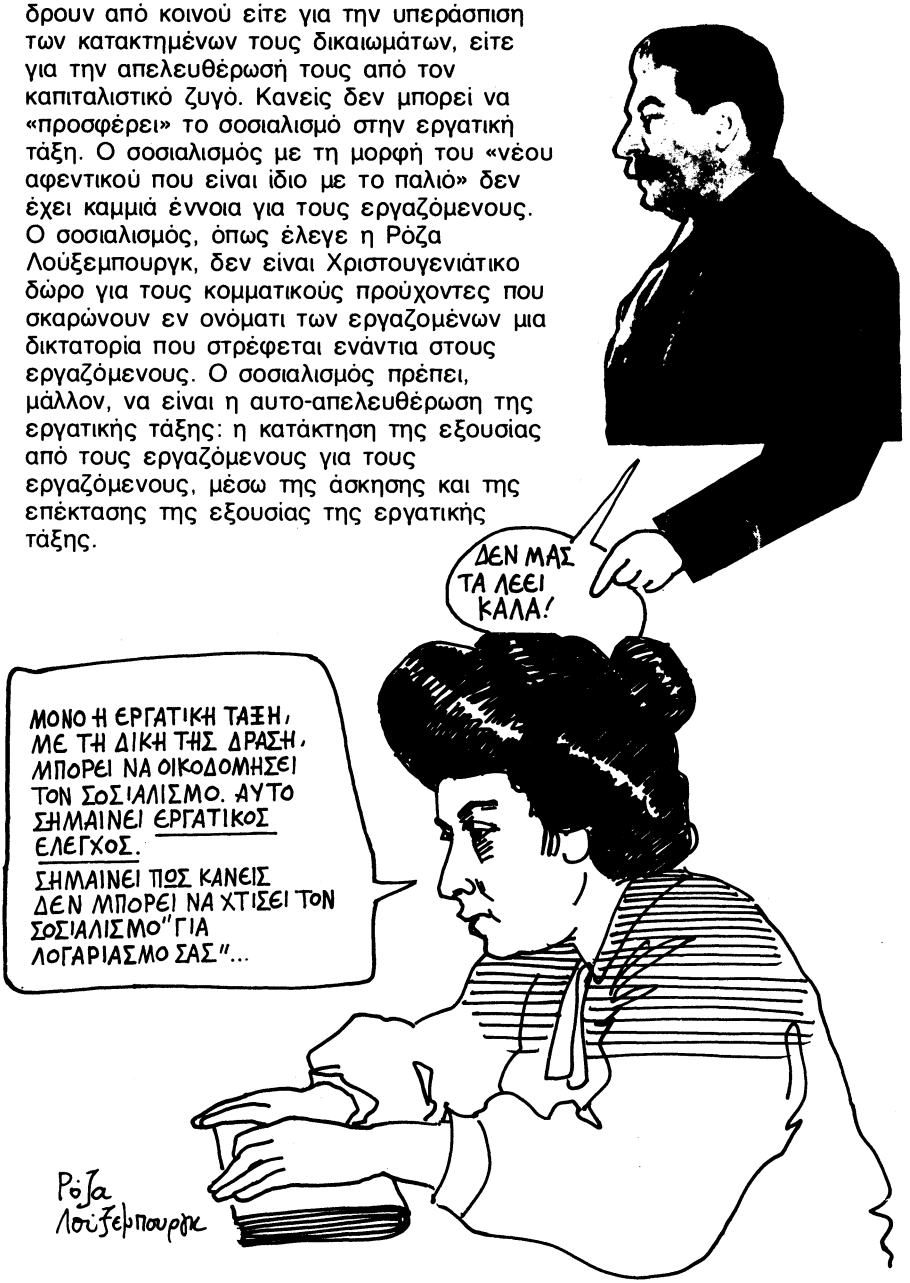

Αυτό συνέβη στο Παρίσι, το 1871, με το σχηματισμό της Κομμούνας. Αν και η ριζοσπαστική δημοκρατία της επαναστατικής εξέγερσης του Παρισιού δεν διήρκεσε πολύ –ισοπεδώθηκε με τη δύναμη των όπλων – το πνεύμα και οι στόχοι των Κομμουνάρων ακτινοβολούσαν στα μάτια εκατοντάδων εκατομμυρίων ανθρώπων στις δεκαετίες που ακολούθησαν.

Μερικοί γάλλοι επαναστάτες, ο **Μπλανκί** για παράδειγμα, είχαν εσφαλμένες εκλεκτικιστικές αντιλήψεις σχετικά με το μέλλον της επανάστασης. Παρόλο που ήταν θαυμάσιος και ακατανίκητος δημεγέρτης, ο Μπλανκί δεν διέκρινε ότι το προλεταριάτο όφειλε να οργανωθεί ταξικά για την επαναστατική αλλαγή.

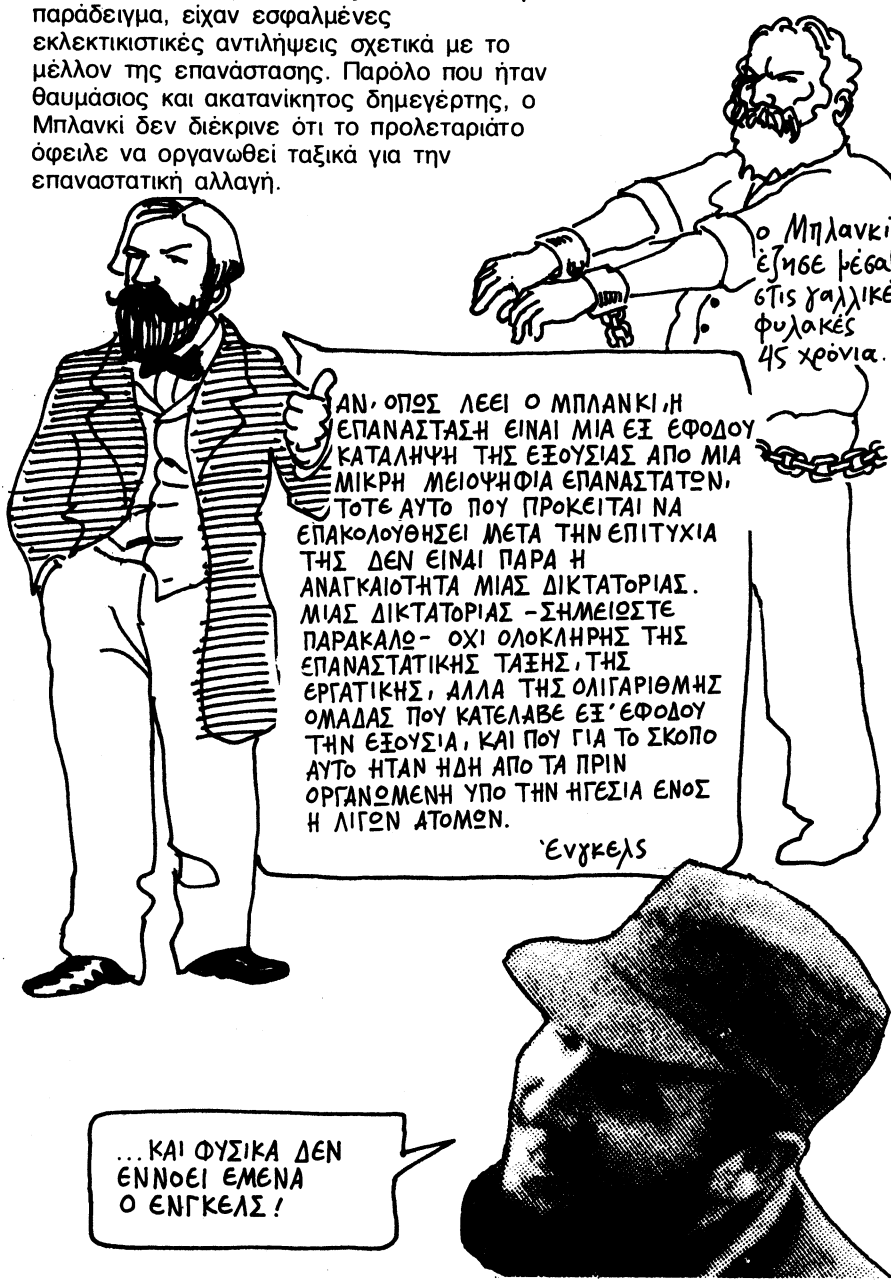

«Οι προλεταριακές επαναστάσεις, όπως οι επαναστάσεις του δέκατου έκτου αιώνα, κάνουν αδιάκοπη κριτική στον ίδιο τον εαυτό τους, διακόπτουν κάθε στιγμή την πορεία τους, γυρίζουν πάλι σε κείνο που φαίνεται πως έχει πραγματοποιηθεί για να το ξαναρχίσουν από την αρχή, χλευάζουν με ωμή ακρίβεια τις ασυνέπειες, τις αδυναμίες και τις ελεεινότητες που παρουσιάζουν οι πρώτες δοκιμές τους, φαίνονται πως ξαπλώνουν κάτω τον αντίπαλό τους μόνο για να αντλήσει καινούριες δυνάμεις από τη Γη και να σηκωθεί μπροστά τους γιγάντιος, οπισθοχωρούν ολοένα μπροστά στην απροσδιόριστη απεραντωσύνη των ίδιων των σκοπών τους, ώσπου να δημιουργηθούν οι όροι που κάνουν αδύνατο κάθε πισωγύρισμα και οι ίδιες οι περιστάσεις φωνάζουν

Ιδού η Ρόδος!»

ΟΙ ΑΠΑΛΛΟΤΡΙΩΤΕΣ ΑΠΑΛΛΟΤΡΙΩΝΟΝΤΑΙ

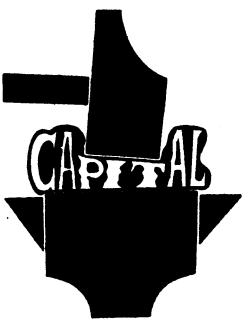

«Το μονοπώλιο του κεφαλαίου μετατρέπεται σε δεσμά για τον τρόπο παραγωγής που άνθισε μαζί του. Η συγκεντρωποίηση των μέσων παραγωγής και η κοινωνικοποίηση της εργασίας φθάνουν σ' ένα τέτοιο σημείο, που δεν συμβιβάζονται με το καπιταλιστικό τους περίβλημα. Αυτό το περίβλημα κομματιάζεται. Σημαίνει το τέλος της καπιταλιστικής ιδιοκτησίας. Οι απαλλοτριωτές απαλλοτριώνονται.»

...και η ιστορία δεν τελειώνει εδώ!

ΙΣΑ-ΙΣΑ, ΑΠΟ ΔΩ ΑΡΧΙΖΕΙ!..

η έκδοση αυτή αφιερώνεται
στον άνεργο ναυαγοσώστη
της πόλης μας, Β. Ακδκ

Κυκλοφορούν:

ο Δαρβίνος για αρχάριους	
ο Αϊνστάιν	**"**
ο Φρόυντ	**"**
τα πυρηνικά	**"**
η Οικολογία	**"**
το Κεφάλαιο	**"**
ο Τρότσκι	**"**
ο Μπρεχτ	**"**
τα Κομπιούτερ	**"**

κι ετοιμάζονται

η Ιατρική	**"**
ο Ράιχ	**"**
ο Καπιταλισμός	**"**
ο Σοσιαλισμός	**"**

κι αλλα πολλα

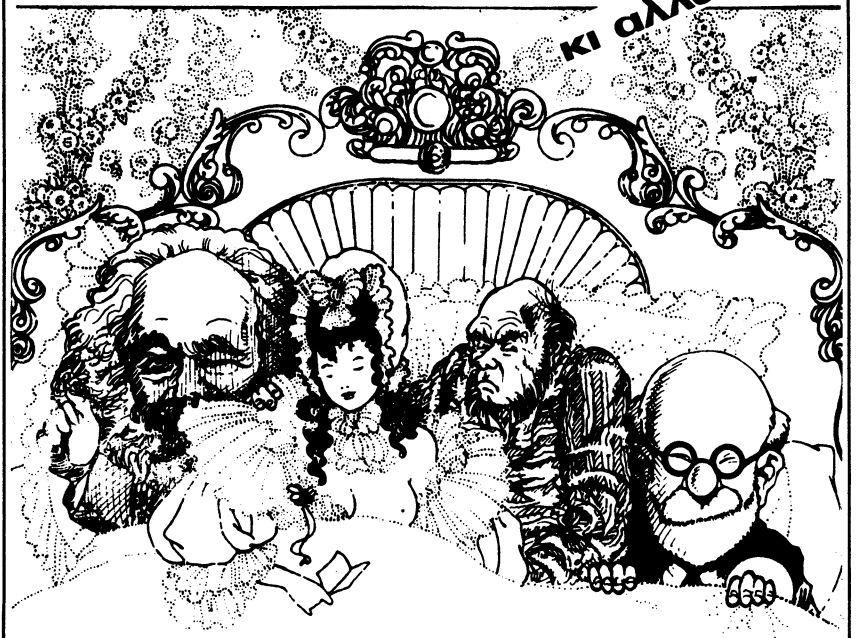

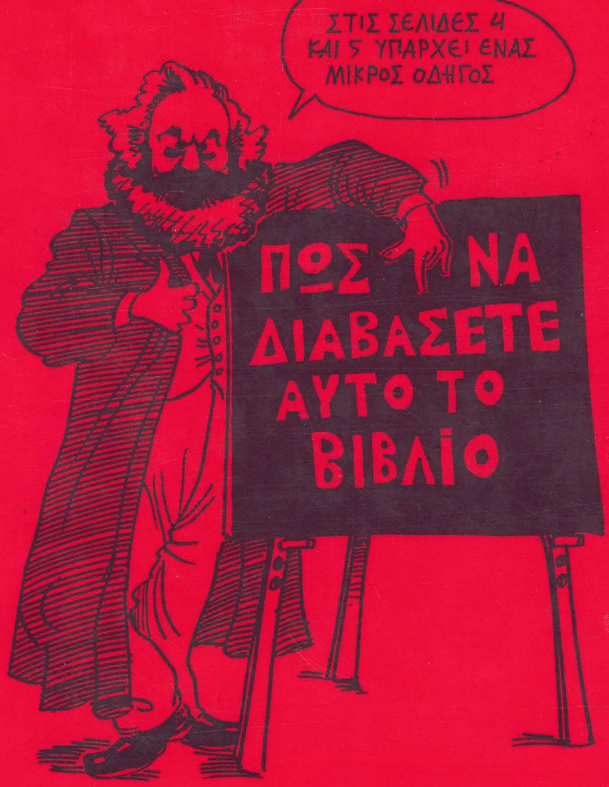

ΕΠΙΛΟΓΗ΄

εκδοτικός οίκος με έδρα την Θεσσαλονίκη